

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No T82/R16D

Accession No T219

Author రామనారాయణి

Title ద్రౌపదీ వస్త్ర వహణ గీతము .

This book should be returned on or before the date last marked below.

ద్రౌపదీ వస్త్రాపహరణము.

(విదంకముల నాటకము)

గ్రంథకర్తలు
రామనారాయణ కవులు

ప్రకటనకర్త:

బెజవాడ, శ్రీ సీతారామాంజనేయ కంపెనీ ప్రొప్రియేటరు,

పోలిచెట్టి రామయ్య.

బెజవాడ :

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాల, లిమిటెడ్.

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

ధర్మరాజు	}	పాండవులు.
భీముడు		
అర్జునుడు		
నకులుడు		
సహదేవుడు		

నారదుడు—మునీంద్రుడు.

శ్రీకృష్ణుడు—ద్వారకాపురాధీశుడు.

శిశుపాలుడు—శ్రీకృష్ణుని నిరోధి—చేదిపతి.

భీష్ముడు—కురువృద్ధు

ద్రోణుడు—కురుపాండవుల క్రాంతగురుడు.

దుర్యోధనుడు—కురురాజు.

దుశ్శాసనుడు—దుర్యోధనుని తమ్ముడు.

కర్ణుడు—దుర్యోధనుని మిత్రుడు

శకుని—దుర్యోధనుని మేనమామ

విదురుడు—ధృతరాష్ట్రుని మంత్రి

ధృతరాష్ట్రుడు—హస్తినాపురాధీశ్వరుడు—దుర్యోధనుని తండ్రి

వికర్ణుడు, పౌతిగామి మొదలగువారు.

కామపాలుడు	}	ఇంద్రప్రస్థపురిమున బౌరులు.
జయంధరుడు		

స్త్రీలు.

ద్రౌపది—పాండవపత్ని.

ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము.

—: ప్రతిభా మాంశము :—

1. ప్రార్థనపాట.

[ఇంద్రప్రస్థపురము:—రాజప్రభా ప్రవేశము:—కామపాలుడొకడు, జయంధరుని

చెరియొక ప్రక్కనుండి]

కామ—

2 పాట.

జయం—కామపాలుడొకడేమి? వృద్ధుడనగుటచేత చూపు తిక్కనయైనది. ఆగ్రి
హింపకుము.

కామ—ఎచ్చటికింతింతందరగాఁ బోవుచుంటవి?

జయం—నాయనా! శరీరముకరికి నమ్ముకొనినప్పుడు శిలయొద్ద నులుముగా నున్నది
పంటకు వీలుజుక్కునా? మహారాజగారి కొలువున కే బోవుచుంటివి. వెళ్లి
మించినట్లున్నది నేను తొందరగాఁ బోవలయును.

కామ—జయంధరా! నీకు శ్రమయిచ్చినందుకు క్షమించుము. నీనిమగ్న నారకమాన
ములనుండి నగరములో లేకుండటంజేసి, విశేషములేమియుఁ బెరియుటలేదు.
మన ఇంద్రప్రస్థపురంబు మహావైభవముగా నలంకరించబడుటకుఁ గారణ
మేమో యెఱుంగవచ్చునా?

జయం—మహోత్సవమంతయుఁ బూర్తియైనదప వచ్చినప్పటికిన నేమనిచెప్ప
గలను?

కామ—ఏమి మహోత్సవము?

జయం—మయసభాప్రవేశ మహోత్సవము.

కామ—మయసభయేమో— ప్రవేశమహోత్సవమేమో నాకేమియుఁ దెలియదు.
శ్రమవహించి యాసుగతిచెలిసి నాకు శ్రమశానంబు మొనర్పుము.

జయం—ఇదియంతయుఁ జెప్పుచు నిచ్చటనుండినేని యధికారులవలన నేమిమాట నచ్చునోకదా. అయినను నీ వడిగితివికావునఁ జెప్పెదను. ఖండవనదహన సమయమున నర్జునునిచే రక్షింపఁబడిన మయుఁడు ధర్మనందనుని సన్నిధికి వచ్చి “యధిష్ఠిరభూపాలా! నన్నీ పార్థుండు కృపాంతరంగుడై రక్షించినాఁడు. ఉపకారమొనర్చినవాడికిఁ బ్రత్యుపకారముసేయుట ధర్మము. మీకైద్యయేని నాయోపిన ప్రియంబుసేయఁ గుతూహలముగనున్నది. నేను వివిధశిల్పకలా కుశిలుఁడ. అనుమతి యిచ్చితివేని మీయిష్టమైనదానిని నిర్మించెద” నని పలికెను.

కామ—కృతజ్ఞులయనునది మయునియందు సార్థకమగుచున్నదే!

జయం—మయుని పలుకులువిని యాసమయమున నక్కడనున్న శ్రీకృష్ణుఁ డాతనిం గాంచి “మయుఁడా! నీయపకారమున కెంతయు సంతసించితిని. ఈయధిష్ఠి. రుఁడు నిరంతరసత్యవ్రతాచారధురీణుఁడును, నానారాజకీరీటాలంకృత పాద సరోరుహంబును, నైయున్నాఁడు. ఈమహారాజున కొక్కయపూర్వమైన సభను నిర్మించితమ్ము” అనిపలికెను.

కామ—వాసుదేవునకుఁ బాండవులయం దధికప్రేమ.

జయం—శ్రీకృష్ణునివాక్యంబుల ననుసరించి, మయుఁడు, పబ్బివైహార్యమరకతమాణిక్యములచేతను, నింద్రగోలమణులచేతను, నొక్కదివ్యసభను నిర్మించి యుచ్చెను. ఆసభఁజూచుటకు మనకీరెండుకన్నులు చాలవు. ఆసభాగారంబున నాతిఁడు నిర్మించిన యుద్ధానవనంబులును, సరస్సులును, మొదలుగాగల చిత్రింబులు దేవలోకమునందైన లేవని చెప్పుకొనిరి. ఆమయుఁడు, పూర్వము వృషపర్వతుండను వైత్యేందుని కొక యపూర్వసభను నిర్మింపఁ దలంచి యందులకుఁగావలసిన సామగ్రియంతయు బిందుసరోవరంబున దాచి యుంచెనట. ఈతఁ డాసామగ్రిచే సీసభను జేసెను. మయుండు ధర్మసంద నున సభనొసంగుటయేగాక, భీమున కొకగదయు, నర్జునునకు దేవదత్తమును శఖంబొకటియు నొసంగెను. ఆసభాప్రవేశమహేమాత్మన మతివైభవముగా జరుపఁబడెను. తన్మహేమాత్మవమున కనేక రాజు లరుదొంచి ధర్మజునకుఁ బెక్కు కానుక లొసంగిరి. అందుచేతనే పురమీరీతి నలంకరింపఁబడినది.

కామ—నాకన్ను లెంతసాపము జేసికొనెనో నేనా మహేమాత్మవసమయమున లేకి పోయితిని. పోనిమ్ము. నే నివ్వజైన నాసభను గన్నలారఁజూడవచ్చునా?

జయం—నాపెంటరమ్ము. నీకోరికఁబడిరైద.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—(ఇంద్రప్రిస్థపురము-సభామందిరమునధర్మరాజు, తమ్ముడు, నారిదుఁడు.)

ధర్మ—మనీంద్రా! 3 పాట.

నార—(ధర్మరాజును జూచి)

సీ. కుశలమేకదనీకు! ♦ శశిమాళిపాదాబ్జ
మకరందరసపాన ♦ మత్తచిత్త
ఆనందమేకద! ♦ నానాధరాపాల
మస్తకమణిదీప ♦ మహితపాద
క్షేమమేకదనీకు! ♦ శ్రీతజనబృందసం
గతుదధ్యక్షతా ♦ దక్షతేజ
ఆరోగ్యమానీకు! ♦ విరభారతవంశ
సాధోధి సంపూర్ణ ♦ వారిజారి

తే. సీ. భద్రమేకద, నిరతమ ♦ శ్రింద్ర శౌర్య
సాహసబలప్రతాపవి ♦ శాలురగుచు
వెలుగు నీదుతమ్ములకును ♦ వినగదలతు
సర్వసమవర్తి ధర్మజ ♦ చక్రీవర్తి.

ధర్మ—మహాత్మా! నీ కరుణావిశేషమున మేమందఱమును సుఖముగనే యుంటిమి.

మ. కరుణామూర్తివి నిర్ణయిండువు తపో ♦ గణ్యుండపుణ్ బ్రహ్మకు
వరపుతుండపు లోకపూజ్యుండపు దే ♦ వస్తవ్యతేజుండవీ
వరయన్ నన్ను గృతార్థుఁజేయఁగను మ ♦ ద్భాగ్యంబునన్ వచ్చి త
ద్విర భాగీరథిచౌటి నేలవయి న ♦ ర్థిన్ బారు చందంబునన్.

ఉ. సీవు మహానుభావుండవు ♦ నిర్మల ధర్మవివేకశీలస
ద్భావము నీదుసొమ్ము నను ♦ ధన్యనిఁ జేయఁగనెంచి యిట్లు మో
దాపహమానసంబునను ♦ దాపసకుంజర! వచ్చినావు; ని
న్నేవిధిబూజనేయఁగల ♦ నేమి యభీష్టము తెల్పుమీ కృపన్.

నార—ధర్మనందనా! నావంటిముసీంద్రుల కేమికోరికలుండును? ధర్మప్రీతుండవగు
నిన్ను జూచు కోరికతప్ప మఱిమియుండును?

సీ॥ అచలశిక్షణదక్షుఁ ♦ డతని దర్శమదేల,
బలహననమునఁ దో ♦ డ్పాటుఁగోరె

అచల భద్రపదక్షుఁడ ♦ డతని శౌర్యమదేల,
 దానవాబలల సూ ♦ త్రిములుద్రొంచె
 అచల హరణదక్షుఁడ ♦ డతని విక్రమమేల,
 పుణ్యజనచ్ఛేద ♦ మునఁ జెలంగె
 అచల పాలనదక్షుఁడ ♦ డతని శౌర్యమదేల,
 జలస్థలంఘనమున ♦ సాహసించె

తే. గీ. సనుచు నింద్రీకుమార రా ♦ మాంజనేయ
 విహృతిహసించి భ వదీయ ♦ విక్రమం బ
 ఎక్కిగతి మించియుంటకు ♦ భావమందు
 సంతసించితి ధర్మజ ♦ చక్రివర్తి.

, స॥ శాంతుఁడై వైరిదు ♦ ద్దాంతుఁడై శీతమనః
 కాంతుఁడై సూర్యు వి ♦ భాగ్నితుంజేసి
 శ్రీదుఁడై సుజనన ♦ మ్మోదుఁడై సురభూజ
 వాదుఁడై శిబినిని ♦ దాదుఁడేసి
 సారుఁడై ధృతసర్వ ♦ భారుఁడై నిశ్చలో
 దారుఁడై ధారుణి ♦ మేరనడచి
 హుభ్రుఁడై పరిపూరి ♦ తాభ్రుఁడై వాక్కుధా
 దభ్రుఁడై శిరదభ్రు ♦ సారమడచి

తే. గీ. సకలభూపాలకాగ్నిబల్ ♦ సంతసంబు
 భక్తిఁ బూనిసేవింపఁగ ♦ భవ్యమతిని
 నేలుచున్నాడవంట మ ♦ హితలంబు
 సాధుఁడవర్తి ధర్మజ ♦ చక్రివర్తి.

ధర్మ—సంయమివర్యా ! ఇది యంతయు మిముబోంట్ల యాశీర్వచన ప్రభావమే!
 నేను నీకరుణకుఁ బాత్రుడనేగాని వినుతికిగాదు.

నార—ధర్మతనూభవా! నీరాజ్య పరిపాలనంబుచుఁగూర్చి కొన్నివిశేషంబుల నడుగఁ
 దలంచితిని.

ధర్మ—ముసేంద్రా! ఆసతిమ్ము.

నార—యధిష్ఠీరా! రాజశూర్యంబు లోనర్పట్టకు యోగ్యులయినవారి నే నియాగిం
 చితిపికదా! రాజులకెప్పుడును మంత్రింబైయొప్పు జయంబును గాపాడు
 చుంటివా?

సీ. ధర్మబునందె చి ♦ త్తంబు నిలిపియేలు
 చుందువె పుడమి నా ♦ నందమెనంగ
 ధర్మబులరసిన ♦ ధన్యగుంలు నీకు,
 మంత్రులైయుందురే ♦ మాన్యచరితి
 వివిధశాస్త్రజ్ఞున ♦ వేత్తయై గెలుపునే,
 నీ పురోహితుడై ♦ భూమహాచి
 శరణస్సవారికి ♦ గరుణారసముబోసి,
 రక్షింపుచుందువే ♦ రాజచక్ర

తే॥ గీ॥ త్యోతిషికులు నీవభలోన ♦ నలరుచుండ్రె
 భక్తి విశ్వాసములను నే ♦ వకులు బూని
 నిన్ను సేవింపుచుందురే ♦ నన్నెమిఱు
 వినదలంచితి గావున ♦ వేడ్కజెప్పును.

ధర్మ—తాపసవర్యా! నాయొద్దనుండినవారు నీవు వచ్చించినతెఱంగున నున్నవారిని చెప్పటకెంతయు సంతసింపుచున్నాను.

నార—సంతోషము. చౌర్యగుణంబులుగలవాడని, ధనమునం దతియాశకలిగిన వారిని, శత్రుపక్షము బోన నెంచిన వారిని, రాజకార్యలోచనలయందు నియమింపవుకదా?

ధర్మ—దేవా! స్వామిభక్తిపరాయణులని నమ్మినవారినే రాచకార్యములయందు నియోగింపుచుందును.

నార—రాష్ట్రముపై నీకువచ్చు రాబడియందు మూడవపాలుగాని లేక యరపాలుగాని వెచ్చించనలయునుగాని, మిక్కిలి చొక్కము వెచ్చించగూడదను సంగతి నీవు గ్రహించితివా? ఎట్టిశత్రులైనను శరణుబొందిన రక్షింతువుకదా? చౌరభయంబు లేకుండ రాష్ట్రంబుం బ్రతింతువా? రణపటిష్ఠలగు వారిని భవశ్రేయసల కన్యకులుగాఁ జేసితీవే? భవదీనాంశ్చబద్ధులై మెలంగుచు, వైరిరాజుల పక్షమవలంబించి, వారలల్లధనంబుగోనుచు, నీకిపకారంబు దలంపక, భక్తివిశ్వాసములు గలిగియున్న భటులుండిరా? నిర్ణయకాలమునకు భవదీయసేవకులకు జీతంబు లిచ్చుచుందువే? సకంతంబున రణంబుననీల్గిన వీరుల శత్రువుత్వాదులను బోషించుభారము బూనియుంటివే? సకల నృపాలరును నిన్ను వినుతి సేయునట్లు గురుజనంబులను నాశ్రితులను, శాంధవులను, భక్తులను, బేదలకి గలంబు నొందకుండఁ గాపాడుదువే? విద్యజ్ఞనంబులు బురాణేతిహాసములఁ జెప్పిన

వాని నాదరబుద్ధితో విందువుగదా? సీసభాగారము కవిగాయకశిఖామణులచే నిండియుండునుగదా? నీచే రక్షింపఁబడు దుర్గములు శత్రువులు బవో శింఘట కభేద్యములై, గొప్ప జలయంత్రములు గలిగియుండి, వీరభటులచే రక్షితములగుచు నొప్పుచుండునా? ఆయా దేశంబులవార్తలఁ దెలుపఁదగిన వార్తావహు లుండిరికదా!

ధర్మ—నారదమునీందా! నాయథాశక్తిచే రాజ్యపరిపాలనంబున నేకొంతయుఁ గలుగకుండఁ జూచుచుంటిని.

నార—అదియే కావలసినది.

ఉ. కామితదాయితై బుధని ♦ కాయము మోదమునంద సద్విశ
స్తామము సర్వలోకముల ♦ శోభితమై దనరారి పావనం
బై మిహికామరీచిరుచి ♦ భంగి మనోహరలీల ధాత్రీ ని
చ్చామతి నేలుచుండు మదె ♦ సర్వశుభంబులఁగూర్చు ధర్మజా.

ధర్మ—మహాత్మా! సీయాజ్ఞ మాలింధరించెదఁగాక!

నార—దైవబలముగలిగి విలసిల్లు నీ కేకొంతయుఁ గలుగదు. కాకున్నచో మయ సభాప్రాప్తి పామాన్యమైనదా? ఇంద్ర యమవరుణ కుబే రాదులసభలఁ జూచి తినిగాని, యిట్టి యపూర్వ నిర్మాణమెచ్చటను జూడలేదు. మయ సభాప్రాప్తిగూర్చి స్వర్గంబుననున్న మీతండియగు పాండురాజువిని యెంతయో సంతసించెను. మయసభాప్రాప్తికే దగినట్లు నీచే రాజసూయమహాధ్వరము నేయింపుమని యాతఁడు నన్నఁ గోరెను. నారాక యందులకే కారణము.

తే॥ గీ॥ సత్యమూర్తివి నరపాల ♦ సమితియందు
గడుఁ బరాక్రమశాలురై ♦ గ్రామినినట్టి
సోదరచతుర్థముంగల్గి ♦ శోభఁగాంచు
చున్న; నీదు సోభాగ్యంబు ♦ నెన్నవశమె?

రాజసూయమునేయుట కీవయర్హుండవు.

ఉ. కావున రాజసూయమును ♦ గ్రీన్మనఁ మోదముతోడఁజేసి లో
కావళిలోఁగ గీర్తిగొని ♦ క్షాతలనాయకచంద్రులెల్ల నీ
సేవలఁజేయ నొప్పుచును ♦ శిష్టులుమెచ్చఁగఁ జక్కవర్తివై
భావలయంబునందుఁ గడు ♦ బొల్లువహింపుము ధర్మనందనా!

ధర్మ—మునీంజా! అసమర్థుడనగు నేను రాజసూయమెట్లు సేయఁగలను? అ య్యధ్వరంబును సామాన్యమైనదికాదు.

మ. మునిచందా! యిపుడానతిచ్చినది స ♦ మ్రోదంబె; యద్వానికొ ధనమెంతో; నిరమందు నుండవలెగా ♦ దా! యట్టిచో నెట్లులీ ఘనయాగంబొనరింపఁగల్గుదు వృధా ♦ కాంక్షింపఁగానేల; ని ర్ధనుఁ డేకార్యము సేయఁజాలఁడుగదా ♦ తధ్వంబు యోచిపుమా.

నార—యధిష్ఠిరా! ఇదియా, నీకుఁగలిగిన సందేహము!

సీ. హరియైన వసుదేవ ♦ వరసూతిమీకు ర

క్షుకుడయి సతతంబు ♦ గ్రోలుచుండె

వీరాధిపీరులై ♦ వెలుగొందు సోదరుల్

నలుపురునికొ గొల్తు ♦ లలితభక్తి

ధర్మవ్రతమే నీకు ♦ దనరారుదివ్య భూ

షణ్మమంచు దలతువు ♦ స్వాంతమందు

సకలభూనాయక ♦ చక్రంబునందున

ఘనమైన యశమును ♦ గాంచినావు

తే. గీ. అట్టిచో నీవు రాజసూ ♦ యాధ్వరంబు

సేయుటది యెంతకార్యంబు ♦ చిత్తమందు

శంకవిడిచి యత్నంబును ♦ సలుపుమయ్య

సద్గుణలలామ! ధర్మజ ♦ సార్వభౌమ.

॥ పాట.

చ. వరసభఁగాంచినావు నృప ♦ వర్యులు సంతసమందునట్లు లీ

ధరణితలంబు నెంతయును ♦ ధర్మముదప్పక నేలుచుంటి విం

క రహిని రాజసూయమును ♦ గ్రీన్మనజేసి యశంబుగాంచుటే

కొరతగనున్న దయ్యది య ♦ కుంతిత లీలనొనర్పఁగాదగున్.

శ్రీకృష్ణుని కరుణకు బాతుడైన నీకావంతయుఁ గొఱత సంభ వింపను? అదియుంగాక.

చ॥ నలుపురుతమ్ములున్ భువిని ♦ నాలుగుదిక్కులకేగి సంగర

ఫలమాన రాజవీరులను ♦ శౌర్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా

దలపడియైన దెచ్చెదరు ♦ దౌర్వ్యము నీ యజనార్థమై; ధరా

తలపతి! సంతయుంపక ము ♦ దంబున యత్నముసేయుమా! వెనక.

భీము—(ధర్మరాజునుజూచి) పరాక్రమవంతులగు నలువురు తమ్ములగలిగినవాడవైన
నీవేల యిక్కార్యమునకు సంశయించెదవు?

తే॥ గీ॥ ధర్మసుతుఁడు జేసెడి మఱా ♦ ర్థంబు ధనము
వలయునంచును గోరిన ♦ భవ్యమతిని
నేనృపాలచంద్రుండు దా ♦ నిడకయుండు
నుండుఁగాక! బలములేదె ♦ యుద్విత్తేడ.

అర్జు—

మ॥ అనఘా! చిత్తమునందు సంశయమదే ♦ లా! రాజసూయార్థమై
ధనమివ్వించును రాజచంద్రులను మో ♦ దంబారగా వేడెడక
ఘనసంతోషముతోడ నిచ్చిన పరే? ♦ గాతున్న; సంగ్రామముం
దున దర్పంబునుమాపి ద్రవ్యమును దో ♦ డ్తోగూర్తువేయేటికే.

నకు—

చ. ఆనుపమ సాహసంబునను ♦ నద్భుతమందఁగఁజేసి భూపులన్
ఘనతుకంబుతోడను మ ♦ ఖంబునకున్ ధనమిచ్చి నీకు మొగ్గి
క్కునటులఁజేసెదన్ వినుమ ♦ కుంతితలీలను! సంశయింపకే
జనవర రాజసూయమును ♦ సల్పి యశంబునుగొమ్ము ధారుణికే.

సహ—

మ॥ భవదీయానతిఁబూని నే నరిగి మ ♦ ద్బాహుబలప్రాధి; భూ
ధవులన్ గెల్పుచు రాజసూయసవనా ♦ ర్థంబై ధనంబెంతయున్
భవుకప్రీతినిదెచ్చి నీకిడెద భా ♦ వంబందు శకింప కొ
యవనీపాల కిరీటదీపితపదా ♦ బ్జాతద్వయా! ధర్మజా.

నార—(ధర్మరాజునుజూచి) ధర్మనందనా? ఇట్టి బలపరాక్రమవంతులగు తమ్ము
లుండఁగా నీకేమికోఁటంత. శీఘ్రంబుగ రాజసూయసవనమునకై యత్నిం
పుము. పోయివచ్చెద.

ధర్మ—మ నీందా! దయముంచుము.

నార—(నిష్క్రమించును) (తమ్ములతోనమస్కరించును)

ధర్మ—(తమ్ములనుచూచి) తమ్ములారా!

ఉ॥ చేయుము, రాజసూయమని ♦ చెప్పెను నారదహాని దానినిన్
జేయగ నోర్కెయుంగలిగె ♦ జిత్రమునందున నాకుఁ గూడ; నా
రాయణుడైనమాధవుని ♦ రాజితసత్కృపగాంచి యాగమున్
జేయుట యొప్పునింక, బుధ ♦ శేఖరులెల్లరు సంతసింపఁగన్.

మనశ్శ్రీయోధిలాషియగు శ్రీకృష్ణునితో సీసంగతిఁజెప్పి యాతని యను
మతి ననుసరించి వర్తితము. (అర్జునునిజూచి) అర్జునా! నీవు ద్వారకాపుర
మునకరిగి వసుదేవనందనునితో సీసంగతిఁదెలిపి యాతనిం దోడ్కొనిరమ్ము.
తమ్ములారా! కాలాతీతమైనది రండు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—[ధర్మరాజు సభామందిరము - ప్రవేశము - ధర్మరాజు - భీమాద్వున
నకుల సహదేవులు - శ్రీకృష్ణుడు.]

ధర్మ—(శ్రీకృష్ణుని జూచి)

ఉ. చేయుము రాజసూయమని ♦ చెప్పెను నారదహాని దానినిన్
జేయుట యెట్లాకోయనుచుఁ ♦ జిత్రమునం దలపోయుచుండ నా
రాయణమూర్తి వీచిటకు ♦ రమ్యకృపగా హాంచి యిట్లు వి
చ్చేయుటఁగాంచి సమ్ముదము ♦ జెందితి నెంతయు దేవకీసుతా.

కృష్ణా! నారదవచన ప్రాగోధితుఁడనై రాజసూయమహాధ్వరంబు
సేయఁదలఁచితిని. అదుకొఱకే నిన్నుఁ దోడితెచ్చుట కర్హునిఁ బాపినాను.
నాయందుఁ గృపాంతరంగుడనై శ్రీమయని తలంపక విచ్చేసితివి.

మ. భవదీయంబగు సత్కృపారసము మా ♦ పైఁజమ్ముటంజేసి భా
గ్యవిశేషంబును బొంది భూరమణులా ♦ హాయాచుఁ గీర్తింప, ని
బ్బువలె బాలింపుచునుంటిఁ దమ్ములును సఁ ♦ పూర్ణాను రాగంబుతో
భవుకప్రీతిని సంతలేంబునను గొ ♦ ల్పగా దేవకీనందనా.

శ్రీకృ—యుధిష్ఠిరా! నాయందు నీకున్న యభిమానముచేత నట్లు వదించెదవుగాని
నేను మీయెడలఁజేసిన మహాకార్యము లేవికలవు ?

తే. గీ. జయమునకు మూలమైనట్టి ♦ సత్యధర్మ
దాన గుణములు నీయొద్దఁ ♦ దగిలియుంట
భూపతులయందు మేటివై ♦ బాలించినావు
కలరె నినుబోలు ధన్యులు ♦ హృతలమున.

నారదమునీంద్రుని వచనమెంతయు శ్లాఘనీయము. రాజసూయ మహా
ధ్వరాచరణంబునకు నీవెంతయు నర్హుడవు.

తే॥ గీ॥ లుమరులెల్లరుమెచ్చంగ ♦ నవనియందు
రాజసూయాధ్వంబును ♦ రహిన్సర్పి
భూపతులయందు సత్కీర్తి ♦ బొంది, చక్క
వర్తివై విరాజిల్లుమో ♦ భవ్యచరిత్ర॥

ఉ॥ నాలుగు దిక్కులలోయనఁగ ♦ నల్వరుదమ్ములు భక్తిగోల్వఁగా
బాలన సేయుచుంటివి ను ♦ పర్వులుమెచ్చఁగభూమి; వైరిభూ
పాలుర కన్నతెట్టవడ ♦ భవ్యసభన్ మయుచేతఁగొంటి వా
హా! లలినిన్నబోలిన ధ ♦ రాధిపులుండిరె ధర్మనందనా॥
మయప్రసాదిమైన సభ తిలోకవర్ణితము.

ధర్మ—కృష్ణా! సన్నోక పెద్దగాఁడేసి యట్లుపలుకుదువు.

సే॥ భవదీయకృపగాదె ♦ పార్థుం డనలుచేత
సత్వయుతరథంబు ♦ సందియుంట
భవదీయకృపగాదె ♦ వాయుసూతి మయచే
వరగదా దండంబు ♦ బడసియుంట
భవదీయకృపగాదె ♦ ధల్గునుడలదివ్య
దేవదత్తంబును ♦ దెచ్చికొంట
భవదీయకృపగాదె ♦ వరమయదివ్యస
భాప్రాప్తి నాకును ♦ వరలియుంట

తే. గీ. మమ్ము నిరతంబు నీవును ♦ మహితకరుణ
గాంచుచుండుట చేత జ ♦ గంబునందు
సుఖముగా గాలమును గడుపు ♦ చూటిమమ్ము
సందియములేదు దీనికి ♦ సందపుత్రీ.

నీవు కృపపహించి యుండకపోయినచో యీపాఠడుపుత్రులు పేరును
నూరునులేక యుండడి వారుకాకే?

అర్జు—అన్నయ్యా! నీవు సత్యమును వచించితివి. (కష్టమిఁ జూచి) బావా!

సీ॥ కాశికాపురిని లా ♦ ట్టాగృహంబునఁ బడి
పాణిముల్ బాయక ♦ బ్రతికయుంట
యేక చక్రపురిని ♦ లోకకంటకుడైన
యాబకాసురదైత్యు ♦ నదిమియుంట
వీరాధిపీరు నం ♦ గారపర్ణుని ఘోర
భండనంబునఁగెల్చి ♦ బరగియుంట
పృథ్వీతలెవ్వరు ♦ విఘ్నవఁగాజాలని,
యంత్రరాజముగొట్టి ♦ యలచయుంట

తే॥ గీ॥ నీవుకృపజూచుటనుగాదె ♦ నిశ్చయముగ
యిట్టిసితిగాంచి సుఖముగా ♦ నెసగినిఖల
రాజమండలంబందున ♦ రమ్యకీర్తి
గాంచఁగా నోచినారము ♦ కమలనయన.

భీము—నందనందనా! బాల్యమున దుర్మతుండగు సుయోధనుడు నన్నహృదంబు
లోవైచినను, విషాన్నము జెట్టించినను నీకరుణచేత నేగదా సజీవుడవైన
యుంటిని.

నకు—

తే॥ గీ. కౌరవులు మమ్ముపంచింపఁ ♦ గా! దలంచి
పన్నుచుండిన మాయలో ♦ పల మునుంగ
కుండ గాపాడుచుంటివి ♦ కూర్మిమీల
నిన్నుపణింపఁదరమానె ♦ నీరజాక్ష.

సకా—నీవు మమ్ము నిరంతరమును రక్షించుచుండు వాడవగుటచేతనే నిన్ను
బొండ్వన సత్పాతీయందురు. కృష్ణా మాయుడు దయాంతరంగుండవై
నారదుడు చెప్పినట్లు మాయగ్రజునిచే రాజసూయ మహాఘోరంబు చేయిం
చవలయుము.

ధర్మ—దేవా! ఈకార్యభారము నీభుజస్కంధమునందు వహింపవలయును. నీవు
సన్నదయఁజూడకుంటివేని యేకార్యమును జేయజాలను.

శ్రీకృ—ధర్మనందనా! ఇందులకు నీవు సఁదియ మఁదెనవేల?

తే. గీ. సత్యసంధత నీకుభూ ♦ షణముగాగ
వెలయుచున్నాడఁ వెఱియు ♦ బృథ్వీయుడు

రాజసూయాధ్వరంబింక ♦ రహినోనర్చి
యఖలదిక్తుట సత్కీర్తి ♦ నందవలదె.

6. పాట.

నీ వింక రాజసూయమునేయ సమకట్టుము. రాజసూయాధ్వర పూరంభమునకుఁ బూర్వమే మనమొక కార్యము జేయవలసియున్నది. భూతలంబున గల రాజన్యుల నెల్లర జయించి మగధదేశాధీశ్వరుడగు జరాసంధుఁడు మిగుల దర్పించియున్నాడు. సకలసృపాలురును భయంబునఁజేసి యాతనిని సేవింపుచుందురు. నేనుకంసుని వధించిన కారణమున నాతఁడు నాకనేకోపద్రావములు గలుగ జేసెను. వానితోడ నాకువైరము బలవంతమై యుండుటచేతనే నేను మధురానగరము విడిచితిని. ఇది యట్లుంచుము. ఆదురాత్ముం డనేక రాజుల బలిమిం జెఱబట్టితెచ్చి, భరవపూజార్థమై యొక్కొక్కని వధించుచుండును. నీవు వానిం గెల్చినగాని నీసామ్రాజ్యము మహాన్నతి నంది సుస్థిరముగాదు.

భీము—అగ్రజా! ఈ యదునందనుడు వచించిన మాటనిక్కము. నీవిందులకు శంకింపవలదు. అధికబలదర్శిన్నతుఁడైన వానిని రణమున దాకిజయించుట వీరపురషలక్షణమే కదా?

మ॥ హరికామణ్యముగాంచి యర్జునుని సా ♦ హాయంబునుంబొంది, దు
స్తర దర్శిద్ధతుఁడౌ జరాతనయునికా ♦ క్షౌపాలకుల్ మెచ్చుగా
సరగకా గూల్తును సంగరాంగణములో ♦ శౌర్యాతిరేకంబునన్
ధర నీజేసెను రాజసూయ సవనా ♦ ర్థంబై ధరితీశ్వరా.

నేనును, నర్జునుఁడను, వాసుదేవుఁడను, దేవతాగ్నుల చందమున వెలుంగుచు జరాసంధుని నగ్నిం బ్రేల్చి నీయజ్ఞకార్యము నిర్వర్తింతుము.

అర్జు—అన్నయ్యా! అఖలధరాపాలురునుజయింపుము. రాజసూయాధ్వరంబొనర్చుము. యశంబందుము. అట్లుగానిచో నాభుజబలమునకుఁ గీర్తిచెచ్చిన, యీధనుర్లాభము, రథాశ్వలాభము, మయసభాలాభమును, సఫలత్వము బొందవు. ఇంతియేగాక రాజసూయాధ్వరార్థమై యమ్మాగధునివధించి, యాతనిచే బంధింపఁబడిన రాజులకు జెఱ విముక్తిఁగలుగఁజేయుటకన్న హరియొక పుణ్యమేమి కలదు.

శ్రీకృ—యుధిష్ఠిరా! భీమార్జునులు లెస్సగబలికిరి. మాగధుని సాయుధయుద్ధమం దెవ్వరును జయింపజాలరు.

ఉ॥ ఆతఁ డనేకయుద్ధములు ♦ యందు నృపాలుర నెల్లగెల్చి; ప్ర
ఖ్యాతినిఁగొంచినట్టి సక ♦ లాశ్రయిండు డతనికారణంబుతో
శాతశరమ్ములన్ దునుమఁ ♦ శక్యముగాదు: తలంచిమాడఁగా
నాతలబాహుయుద్ధమున ♦ నాతనిగూల్చువలెన్ నృపాగ్రీణ్.

ఆతనికి శంకరుం డొసంగిన వరప్రభావముచే గర్వింబియున్నాడు. మన
భీముఁడతనిని మల్లయుద్ధమునఁ దప్పక జయించును. పార్థుని రక్షాబలంబును,
భీముని భుజబలంబును నానీతిబలంబును గలుగ నీ కసాధ్యమైన కార్యమేమి
యన్నది?

ఉ. సెలవిడిపంపుమీ యిపుడె ♦ చెచ్చెర మేమటకేగి మాగధున్
గలనవధించి నీదు పద ♦ కంజసమీపమునందునుంతు, మా
తుల్య శిరంబు భూపతులు ♦ తోరపుమోచిము నందునట్లుగా
బిలువగవద్దు నీవుమము ♦ బేరుల నట్టులనేయకుడినన్.

భీమార్జున సమీతముగా నేనా మాగధునికడకేగెద గాక!

ధర్మ—కృష్ణా! నీ కారుణ్యముగాంచి వర్ధిల్లుచున్న మాకుఁ గొఱుత యెట్లుకలుగును?
నేనెప్పుడును భవదాజ్ఞానువర్తనుఁడనే గదా! వాసుదేవా! నీ వెట్లుచెప్పిన నట్ల
చేయుదును. కాని యొక్కవిషయమునమాత్రము సందియము కలుగుచు
న్నది. జరాసంధుడు మిగుల భుజబలపరాక్రమశాలియనియు, శంకరప్రసాద
సంజనిత దుర్వారబలుఁడనియు వచించితివి. ఆతనిని మనము గెల్వఁగలమా?
భుజబలసింధుఁడగు జరాసంధుని జననప్రకారము వినఁదలంతు.

శ్రీ కృ—ధర్మతనూభవా! మగధదేశాధీశ్వరుఁడగు బృహద్రథుఁడనువాడు భుజ
శౌర్యంబునఁ దక్కిన భూధవుల సరికుఁగొనక రాజ్యంబేలుచు గాశీరాజపుత్రి
కల నిరువురఁ బెండ్లియాడి సంతానము వడయఁదలంచి యనేకపూజలంజేసి
నిష్ఫలమనోరథుఁడై తనయంతరంగమున,

చ. తనయులులేని సంసరణ ♦ దైవనివాసములేని గ్రామమున్
జనపతిలేనిరాజ్యమా, ని ♦ శాపతి కాయనిరాత్రి; భర్తఁబా
సిననీతి; భూసురార్చనము ♦ సేయనిజన్మము; దేవదేవునిన్
వినుతియొనర్పలేనిమది ♦ పృథ్విని నుండిన నేమిలాభమా.

అని తలచి, తపముసేయుట కరణ్యమునకరిగి యచ్చట నొక మహిషము
క్రింద జండుకొశికుఁడను మునిగాంచి నమస్కరించి తనకోరికఁదెలుప, నమ్ము

నీందుకొక పాతరంగుండై యాతనికి సంతతిగలుగఁజేయఁదలంచి భగవద్భావము నేయుచుండ, నయ్యెడగల సహకారభూజంబునుండి యొక ఫలము తన ముందుబడెను. ఆమునీందుకొ డాఫలమునుదీసి, యభిమంత్రించి, బృహద్రథునకొసరి “ఈఫలంబువలన నీకొకపుత్రుఁ డుదయించు” ననిపలికెను. బృహద్రథుఁడు సంతసమంది యాఫలమునుకై కొని నిజనగరంబునకరుడెంచి, యాఫలమును రెండుభాగములుగాఁజేసి యిరువురుభార్యలకును నొసంగెను. వారిరువురును గర్భముదాల్చి పదియవమాసమున నొక్కరేయి, నొక్కకన్నను, నొక్కచెవియు నొక్కహస్తమును గలిగిన వికలస్వరూపులగు నిరువురనుతులనుగాంచిరి. అట్లు వికలాంగులై జనించిన సుతులనుజూచి వారిని రాజునకుఁ జూపనొల్లక భార్యాద్వయము యోచించి దాదులంబిలిచి “యీపుత్రులను నెచ్చటనైన విడిచిరం”డనిచెప్పిరి. దాదు లాశిశువులను దీసికొనిపోయి రాజభవనద్వారసమీపంబున నొక్క చదుకంబునొద్ద పారవేసి పోయిరి. అప్పుడచ్చటనున్న జరయనురక్కసి కడురయంబునవచ్చి యాశిశువులనిద్దరిని నెత్తికొని యొక్కహస్తంబుతో నదిమిపట్ట యయ్యుద్ధరును నొక్కజేయయ్యెను. రాక్షసి యాకుమారు నెత్తికొనఁజాలక డిందిపోయెను. అప్పుడీ బాలకుని రోదనము నంతఃపురస్త్రిలాలించి పరువెత్తుకొనివచ్చి యచ్చెరువంది యాబాలకుని నెత్తుకొనిపోయిరి. బృహద్రథుఁడు నిజపుత్రుం దిలకించి యమందానంద ముండెను. ఆసమయంబున జగబృహద్రథునికడ కరుడెంచి తాను బాలునిరక్షించిన విధము జెప్పెను. బృహద్రథుఁడు ప్రేమనితమనస్కుడై యయ్యసురను విఘోకించి “మునీందుకొడగు చండకాశికుండు కుమారునిదయచేసె. ఇప్పుడక్కమారుని నీవురక్షించితివి. నీవునాకులం బుద్ధరింపనరుడెంచిన పుణ్యదేవత పుగాని రాక్షసినికా”ననిపలికి యాకుమారునకు జరాసంధుఁడను నామంబిడియెను. (ఇంచుక యూరకుండి) ధర్మతనయా! ఇక మేము ప్రయాణనన్నాహమున నుండవలయును. (భీమార్జునులఁజూచి) భీమార్జునులారా! జరాసంధవధకై మీయన్నగారి యనుజ్ఞయైనది. ఎల్లి సూర్యోదయమున మనమరుగుదము రండు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు)

[పర్వతాగ్రము:—శ్రీకృష్ణుఁడు, భీమార్జునులు]

7. పాట

శ్రీకృ—భీమార్జునులారా! ఇదియే గోరథమున పర్వతము. అదిగో! గిరినృజపురము. అదియే జరాసంధునిపురము.

అర్జు—బావా! ఆపుర మమరావతిని మఱపించుచున్నదే.

కం. గోపురమై పురములలో

! గాపురమై మాగధునకుఁ ♦ గలుములకుఁ సదా

దాపురమై భాసిల్లెడి

యీపుర విభవంబు నెంచ ♦ నేరికిదరమా.

శ్రీకృ—అర్జునా! అందలి పాసాదంబుల నిర్మాణ మతివిచిత్రము. గోరథము, ఋషభము, వైహారము, ఋషిగిరి, చైత్యకాదీయ నన్ను నెదుగిరు లీక్షణముచు ట్టును వీరభటులచందమున నుండును. ఆకారణమున దీనికి గింజవ్రజమును పేరువచ్చినది. గోతమముని యనుగ్రహమున నీదుర్గమతిబలముగలదై యొప్పుచుండును. ఇందుచేతనే మాగధుని రణంబున నెవ్వరును దాకఁజాలరు. మన మీమార్గమునఁ బురము పరివేషింపవచ్చును. కాని ప్రస్తుతము వలనుడడు. అదిగో! చైత్యగిరి. అచ్చట మూడుభేరులున్నవి. మున్న మాగధులు మానుసాదంబును ఋషభమును వధించి దానిచర్మముచే దానిని నిర్మించిరి. ఈపురమున నూతన మనుజు లెవ్వరైనఁ ద్రవ్వించినచో నాభేరులు తమంతదామే మోగిను. మన మిప్పుడచ్చటికిరిగి వానినివచ్చి పురమును బరివేషింపముగాక! రండు.

(నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—[గిరిప్రజపురము:—జరాసంధుని మందిరసమీపమున శ్రీకృష్ణ

భీమార్జునులు పరివేషించుచున్నారు]

శ్రీకృ—అర్జునా! ఇదియే జరాసంధుని మందిరము.

అర్జు—వాసుదేవా! నీయంతరంగమున నెట్టియూహలున్ననో యెవ్వఁకిని దెలియవుకదా! మాచేత నీరీతి బ్రాహ్మణవేషముల నేలవేయించితివో నీవేలధరించితివో మాకేమాత్రమును దెలియుటలేదు.

భీము—శ్రీకృష్ణుని మాయ లెవరెఱుగుదురు?

శ్రీకృ—భీమార్జునులారా! ఈజరాసంధుడు బ్రాహ్మణ పూజయు, మునిజనార్పణమును గలిగి విలసిల్లుచుండును. అర్ధరాత్రి సమయమునందైన బ్రాహ్మణులు వచ్చినచోఁ దప్పక పూజించును. (ఎదుటఁజూచి అడుగో! జరాసంధుఁడెట్లే వచ్చుచున్నాడు.

తే॥ గీ. ఇతఁడు పరమేశభక్తుడై ♦ యెల్లదాన
 ధర్మముల నాచరించుచు ♦ దనరుచుండి
 శ్మశ్రియవధచే బాపంబు ♦ గట్టుకొనుచు
 నుండఁ గాకున్న బెంపుపై ♦ నొందఁదగఁడె
 మహితదేవతాలోకనా ♦ మ్రాజ్యలక్ష్మి.

8. పాట.

జరా—(ప్రవేశించి తనలో) చైత్రకాదిక్ష్మిపైనున్న భేరులు మోగినవి. ఎవరో
 నూతన పురుషులు వచ్చియుందురు. ఇప్పుడవినవచ్చినశబ్దము సామాన్యమైనది
 కాదు. మరల నాధ్వని వినిపింపకపోవుటచేత, నాభేరులను వారు సంపూర్తిగ
 వ్రచ్చినట్లు తోచుచున్నది. వా రెవ్వరైయుందురోకదా. (ఎదుటజూచి)
 ఎవ్వరో మువ్వరు పురుషులిట్లు వచ్చుచున్నారు. ఆహా! ఏమి! వీరి తేజము!

తే॥ గీ. నను గృతార్థునిఁజేయమ ♦ నంబులందు
 దలంచి కారుణ్యమునుబూని ♦ ధరణీకిట్లు
 లరుగుదెంచు ముమ్మార్పుల్లో ♦ యనఁగఁదలఁతు
 గాకయుండిన నొరులకీ ♦ కాంతిగలదె.

నేనెదురేగి వీరిని బూజించెదఁగాక. (శ్రీకృష్ణభీమార్జునుల సమీపించి)
 బ్రాహ్మణోత్తమాలారా! నావందనముల స్వీకరించి నాయొనర్చు పూజలం గై
 కొనుడు. (నమస్కరించును).

(శ్రీకృష్ణాదులు మాటలాడకయుందురు).

జరా—(తనలో) ఇదియేమి ! వీరు నాపూజలం గైకొనకయున్నారు. వీరియాకారము
 లునాకు మిగుల నద్భుతంబును గొల్పుచున్నవి. అది యేమికారణమోగాని వీరిని
 జూడ నాచిత్తము నది యొకవిధమగు ననుమానము పొడముచున్నది. కానిమ్ము.

(ప్రకాశముగా)

మ॥ ధరణీదేవతలంచు జత్తమున మో ♦ దంబంది పూజింపఁగా
 సరిగన్ నేనరుదేర మీరుఁగని నా ♦ సత్పూజ నిట్టుల్ నిరా
 దరణన్ జేసెదరేల! ధర్మమగునే ♦ ధాతీస్థలిన్ నే నిరం
 తరమున్ బ్రాహ్మణదేవతార్చనముచే ♦ తన్ గాదె వర్ణితిన్.

మీరు నాపూజలనుగైకొనకుండుటకేమికారణము? మీవేషమున బ్రాహ్మ
 ణత్వమును తేజమున శ్మశ్రియత్వమును విరాజిల్లుచున్నవి. అదియట్లుండు.

చైత్యకాదీయందున్న భేదములు నచ్చి ద్వారముగాని ద్వారమున నాపురము నేలబ్రేవేళించితిరి. స్నాతకులగు మీరిట్లు సేయవచ్చునా!

9. పాట.

శ్రీ కృ—జరాసంధా! నీవు తలంచినట్లు మేము కృత్యముజాతి స్నాతకులము. నీవు మాకు విరోధివగుటంచేసి ద్వారముగాని ద్వారమునఁబురముఁ బ్రేవేళించితిమి. అందుచేతనే నీహానర్చు పూజల కైకొనకుంటిమి.

జరా—మీవాక్యములు నాకు మిగుల వింతగొల్పుచున్నవి. నేను మిమ్ము మున్నెన్నఁడును జూచినట్లు జ్ఞాపకములేదు.

తే. గీ. ఎన్నఁజ్ఞానను నపకార ధ మేనొసర్చి
యుంటినే చెప్పడి మీకు ధ నర్వియందు
నట్టిరో నెట్లు శత్రుండ ధ నైతి మీకు
సుజనసేవల దనరారు ధ చునునేను.

నేను నిరంతరమును బ్రాహ్మణారాధనయు, మునిపూజయుఁ గలిగియుండి, సత్కార్యపరతత్త్వికఁడనై యొప్పుచుందురు. నేనెవరికిని నెగ్గుచేసి యెఱుంగను.

శ్రీ కృ—మాగధా! ధర్మవర్తివై తనరుచుండునీవు చెప్పుచుంటివి. ఎవ్వరికిని నెగ్గుఁజేసి యెఱుంగనని నచించితివి. నీవలెఁ గూర్తాత్ముఁడై యెవ్వఁడు కృత్యములఁ జేఱఁబట్టి భైరవపూజార్థమై వారిని వధించువాఁడు గలఁడా? ఇంతకంటె దాగుణ మగు కార్యమేమికావలెను. మహాపాతకుఁడవై స్వబాతీయుల వధించుచుంటివి. నీయట్టి పాపచరితుని శిక్షింపక యూరకుంటిమేనియో పాపము మమ్ముఁజెందును. అందుచే నిన్ను నిర్దిష్ఠ వచ్చితిమి. నీకంటె బలాభ్యుదయముల్లోకఁబులయందును లేడిని గర్వించియుంటివి. ఇట్టిగర్వమును నీవెప్పుడును బూనవలదు. సత్కార్యములఁ జేయువారు సద్గతికిఁ దగుదురుగాని యిట్టి దుష్కార్యములఁ జేయువారు సద్గతికిఁబోవరు. నీకుఁ బాపకార్యములయందు దాసత్వమిండు. నీవు నీతియు శాంతియును విడిచి వర్తింపుచుంటివి. ఇదియే నీతో మాకు వైరము నకు గారణము.

ఉ॥ పాండవపంశదీపకుఁడు ధ వ్యచరితుఁడు ధర్మసూతి, భూ
మండలభర్త; నీదగు య ధ మానుషకృత్యములన్ దలంచి, ని
దండనసేయ మమ్ములను ధ ధర్మవిధంబున బుఁపెఁగావునా
భండనమాచరించెదవా ధ పాతిదవా వదియింపుమీ వెనక.

10. పాట.

జరా—

శా. ఏమీ! వింతజనించె మీనుడులు మీ ♦ మీర్జితినే బోయి సం
గ్రామంబందున నన్నుగూర్చిబలికెం ♦ గా ధర్మపుత్రిండు; నా
నామధ్యంబు నొకింత దా నెఱుంగఁడో ♦ శౌర్యంబుకన్లపై నో*
భీమోద్యత్ప్రళయాగ్నిమీద శలభం ♦ బే చూకనుంకించెఁగా.

అతఁడు బంపువాడును మీరువచ్చువారునా! ముందుగా మీ రెవ్వరో నాకె
ఱింగిపుడు.

శ్రీకృ—జరాసంధా! నేను నీకుఁ జిరపరిచితుడనే వీరిరువురును. నీకునూతనపురుషులు.

తే. గీ. ఇతఁడు భీముఁడు గృష్ణుండ ♦ నేను వీడె
యగ్గునఁడు నీదుపాపాన్ని ♦ నార్పఁదలంచి
వచ్చినారము మామాట ♦ పైననీవు
సత్ప్రభంబుననిలిచి య ♦ శంబుగనమ.

నీపి క్షణంబునఁ గారాగృహంబుననున్న రాజులనెల్లర విడిచి యింతటినుండి
దుష్కృత్యముల నేయుట మా నెదనని వాగ్దానమొసంగితివేని నిన్ను క్షమించె
దము. లేదేని నీతోమాకు భండనమే నిశ్చయము.

జరా—ఓహూ! కృష్ణా! నేడు మాయవేషమున నన్ను వంచించఁదలంచి వచ్చి
తివా? ఇంతకుమున్ను మత్పరాక్రమము రుచి నీవు చవిజూచియే యుంటివి.
నాదాడికి దాళజాలక మధురానగరమువిడిచి ద్వారకఁజేరిన జగజ్జెట్టివి. నేడు
నాతోబోతులకు దగుదునని యెట్లువచ్చితివి. ఈమధ్య నీతెఱుంగనకరాక
శాంతము వహించి యూరకుంటిని. మరిల నాకోపాన్నిని బ్రజ్జ్వరిల్లఁ చేయు
చుంటివి. కానిమ్ము.

శ్రీకృ—మాగధా! ఇప్పు డాసంగతియంతయు నేల! మేమిప్పు డడిగినవాక్యములకేమి
ప్రతిత్తుతరమిచ్చెదవు?

జరా—కృష్ణా! యాదవకులసముద్యవా! నీ పరాక్రమమునుగూర్చి యెవ్వ రెఱుంగరు.
శౌర్యాతిరేకమున ననేక రాజులను సంగ్రామరంగంబున నోడించితిని. మీవా
క్యములకు భీతిల్లి కారాగృహముననున్న రాజులను విడుచువాడను గాను. నే
నేవిధమైన యధర్మకార్యములను జేయలేదు. పరాక్రమంబున రాజులను
జయించుట యధర్మముగాదు. దేవార్థమై నృపాలురఁజెఱుఁబట్టితిని.

చ. పురహరుఁ డెత్తివచ్చినను ♦ బోరికి జంక నొకింతయెని; ను
స్తరబలశౌర్యసంపదల ♦ ధాత్రీని రాజిలుచున్నవాడ; మి
మృరసి భయంబునందెదనె ♦ యాహవభూమిని నేడుమిమ్ము ము
వ్వర వెనఁదాకి గూల్చెదను ♦ భూరిభుజాబల సత్వమేర్పడక.

ఇదిగో! నేను పోరాటమునకు సంసిద్ధుడనై యుంటిని. మీరుమువ్వరును
నేకమై వచ్చిననుసరే.

శ్రీ కృ—మాగధా! ఒక్కనితో బల్వురుపొరుట ధర్మంబుగాదు. మామువ్వరిలో
నొక్కని నేరుకొనుము.

జరా—(భీమునిజూచి) భుజబలంబున నాకీతడు సమానుడని తోచుచున్నది. కావున
నేనీ భీమునితోడనే పోరాడెదగాక. (భీమునిజూచి) 11. పాట.
రమ్ము. యుద్ధోచితస్థలమున కరుగుదము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ కృ—బావా! అటుజూడుము. భీమసేన జరాసంధుల వల్లయుద్ధ మెంతటివీముగ
జరుగుచున్నదో!

అర్జు—జరాసంధుని బల మద్వితీయమైనది. మనభీముని నాతఁడు బుతివలె నెగరవైచు
చున్నాడు. మాధవా! మనభీమున కేమిహాని వాటిల్లునో. మన మయ్యెడకరుగు
దమా!

శ్రీ కృ—అటుజూడుము. జరాసంధుని బాహువులందుజిక్కిన భీముడు పట్టుదప్పించు
కొని జరాసంధుని నొడిచిపట్టి నేలఁబడవైచినాడు. ఈదెబ్బతో జరాసంధుడు
విగతజీవుఁ డగును. రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

దౌపదివస్త్రాపహరణము.

ద్వి తీ యాం క ము

ఇంద్రప్రస్థపురము:—రాజపీఠి (ప్ర)వేశము:—గోవిందశర్మ.

గోవిం—(తనలో) ఆహా! ఈ ధర్మనందనుని సామ్రాజ్యము వేయేండ్లు వర్ధిల్లుగాక. ఏమి! ఈతని దానములు. ధర్మములు. మున్న హరిశ్చంద్రాది చక్రవర్తులు రాజసూయము జేసిరని వినియుంటినిగాని, వా రిహిదిని జేసియుండిరని తలంపను. మహాదారిద్ర్యములో నల్లాడుచున్న బ్రాహ్మణులకు సంతోషము కలిగినది. జరాసంధుడు జీవించియుండఁగా నీ యుధిష్ఠిరుడు యాగమెట్లు సేయునాయని తలంచితని; కాని సవనార్థమై యాతఁడు భీమునిచే వధింపఁ బడుటచేత, నేకొంతయులేక యాగము మహావైభవముగా జరుగుచున్నది. నేటితో సవనము సంపూర్ణియగును. నేడు బ్రాహ్మణుల కనేకదానములు సేయఁబడునట.

(తోందిరగా రామశాస్త్రి ప్రవేశము.)

రామ—నిజంగానేనా సాయనా! ఈరోజున యుధిష్ఠిరుడు బ్రాహ్మణులకు వలసిన దానములు సేయనా!

గోవిం—సందియ మేమున్నది. నేటితో నాతఁడొనర్చు రాజసూయము పూర్తి యగును.

రామ—గోవిందశర్మా! నాకొక్క సందేహముకలిగినది. ఈ యింద్రప్రస్థపురమున ధృతరాష్ట్రుడేకదా ధర్మనందనుని నిలిపినాడు. అట్టిచో నీతనికింత ధనమెక్కడినుండి వచ్చినది.

గోవిం—చతుస్సముద్రములరీతిఁ జెలంగుచున్న యతని నల్వరుతమ్ములును దిగ్విజయము చేసికొనివచ్చిరి.

సీ. పాశ్చాత్యతివనగర ♦ వల్లభాదివృత్తుల
నాహవంబున గెల్చె ♦ నర్జునుండు
అదశార్ణవతిని ♦ నాజిలో నోడించె
బలపరాక్రమశాలి ♦ వాయుసుతుండు
మాహిష్మతీపుర ♦ క్షూణీశునోడించి
యలరెను మాద్రీ సు ♦ తాగ్రజుండు
మరు మాళవాది భూ ♦ వరులదాకి జయంబు
నగదె నానహదేవు ♦ జాహవమున

తే. గీ. వరున నిట్లు ధర్మజునిహా ♦ దరులు నాల్గు
దిశలకేగి ద్రవ్యంబు ♦ దెచ్చినారు
యధ్వరార్థమై యమితశౌ ♦ ర్యంబుచేర్చి
కొఱతయున్నదె ధర్మజ ♦ టితిపతికిని.

అదిగో! ఘంటానాదము వినవచ్చుచున్నది. సత్పరముగ యాగశాలకు బోవురము.

(ఇరువురును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము:— (యాగశాల:—ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవులు, శ్రీకృష్ణుండు, భీష్మద్రోణులు, దుర్యోధన కర్ణ దుశ్శాసనులు, శిశుపాలుండు మొదలగువారు
(ప్రవేశము.)

ధర్మ—(భీష్మనిజుచి) పితామహా!

ఉ. నాయెడ సత్కటాక్షము మ ♦ నంబున హెచ్చుగఁబూని ద్రోణుతో
నీయెడ కేగుదెంచితివి ♦ యీమఖమున్ దిలకింప నెంచి; గాం
గేయ! ముదఁబుఁ జెందితిని ♦ కీర్తిగడించితి నెంతయేనియున్
నాయజనంబు సర్వసర ♦ నాధులుమెచ్చుగఁబూర్తియయ్యెడున్.

పెద్దవాడవగు నీవుండుటంజేసి యజ్ఞవిర్వహణంబున కే కొఱతయు సంభవించక యున్నది.

భీష్మ—వత్సా! ధర్మతనూభవా! నాయందు నీకున్నప్రేమచే నట్లు వక్కాణించెదవు. కాని యిందు నేను నిమిత్తమాత్రుడను. మరుమడవగు నీవు సవనముసేయు

చుండగా వచ్చుట నాకువిధియైయున్నది. సర్వజగన్నియూమకుండగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు మీయెడల సంపూర్ణకృపాంతరంగుడై యుండగా నీకెట్టికొరంతలైనఁగలుగునా?

మ॥ గురుడై మేనవఱుందియై సచివుడై ♦ కొండంతచుట్టాబునై
కరుణాపూర్ణత మిమ్ము సంతతమిలన్ ♦ గాపాడుచున్నాడు; శ్రీ
ధరుడీ కృష్ణుడు నట్టిచో మిముఁగొఱు ♦ తల్ జెందునే యెప్పు భూ
వరబృందంబున గీర్తిగాంచితివి నీ ♦ భాగ్యంబు సామాన్యమే.

శ్రీకృ—(భీష్మునిజూచి) అమరనదీతనూభవా! నీకు నాయందున్న యభిమానమిట్లు పలికించుచున్నది.

తే. గీ. ధర్మజునిసత్యసంగత ♦ తావకీయ
కరుణ, గురుని యాశీస్సును ♦ గానె మఖము
విఘ్నములు గల్గకుండంగ ♦ వెలసె భువిని
బాగడఁగానేల నన్నిట్లు ♦ పూజ్యచరిత.

ధర్మ—(కృష్ణునిజూచి) నందనందనా! నీయమూల్యమగు కరుణయే మమ్మిట్టిసిరికిఁ దెచ్చినది. అఖలరాజులను హింసించుచు భుజబలమదోద్రేకియై కన్నను మిన్ననుగానక చరించుచున్న జరాసంధుని వధించుటయు, నీయాగముసేయుటయు నీసహాయమేకదా కారణము. నీకారుణ్యములేనిచో నాబోటి సామాన్య భూపాలు డిట్టి యాగమునుసేయునా?

శిశు—(తనలో) ఈధర్మనందనుడు వాసుదేవుని నెంతగాఁ బొగడుచున్నాడు.

భీష్ము—(ధర్మరాజుజూచి) ధర్మనందనా! నీమఖ మతివైభవముగా జరుపఁబడెను. కాని నీవివృణాక మహత్కార్యము జేయవలసి యున్నది. స్వాతకుడున, ఋత్విజుడును, సద్గురుడును, భూతలేశ్వరుడును, సదాపూజనీయులు. నీవు దీనిని బాగుగవిచారించి యీసభయందు సద్గుణములయం దెవ్వఁడుకెద్దయో వానినిఁ బూజింపుము. దీనివలన నీకు యశంబును శుభంబును పుణ్యంబు గూడ గలుగును.

ధర్మ— తే. గీ. తాతవగు నీవు నాయందు ♦ దయనుబూని
చేయు సదోబధ శిరముపై ♦ జేర్చికొందు
నీవు చెప్పిన తెఱగున ♦ సచటనట్టి
వాడెవఁడో వచింపుము ♦ భవ్యచరిత.

ఇట్లు సేయమని వచించిన దయాంతరంగుడవగు నీవే యట్టి పూజార్తుఁ
డగు పురుషుఁ డీసభయం దెవ్వరో వచించి, నన్నుఁ గృతార్థునిఁజేయుము.

శిశు—(తనలో) ఇప్పుడీ భీష్ముఁడెవ్వరిని బూజించుమని చెప్పనో!

దుర్యో—(తనలో) ఈవృద్ధుఁ డేదియో యనవసరమైనది నెత్తిపైనిఁ బెట్టుకొనుచుండు
ను. ఇంతమంది ఘనులున్న సభలో యెవ్వఁడు మహాత్ముడని నిర్భయముగా నిర్దే
శించి చెప్పట కీతనికి నోరెట్లు వచ్చునో!

కర్ణ—(దుర్యోధనునితో రహస్యముగా) రారాజా! భీష్ముడెవ్వనిని బేర్కొనునో
నీవు చెప్పఁగలవా?

దుర్యో—అయ్యది మనమెట్లు నిరూపింపఁగలము?

కర్ణ—అలోచింపఁగా మహీతలమెల్ల నేకశత్రుముగఁ బరిపాలించు చక్రవర్తివగు
నిన్నుఁ బేర్కొనునేమో యని తోచుచున్నది.

దుర్యో—పితామహునకు మనయం దంతకరుణ యున్నదా?

భీష్ము—(ధర్మరాజుంగంచి) ధర్మపుత్రా! పూజార్తుఁడగు పురుషునిఁ బేర్కొను
భారముగూడ నాపైననే పెట్టితివా? కానిమ్ము అడిగినప్పుడు ఛేలిసి యుండియు,
జెప్పకపోవుట ధర్మముగాదుకదా! నేనెరింగినంతవఱకు దెలిపెదను.

సీ. ఉదయభానునిరీతి ♦ నొప్పుగానీసభ

నెవ్వాడు వెల్లుచు ♦ నెసగుచుండె

ఎవ్వనిమూర్తిని ♦ నెల్లదేవతలును

తాపసుల్ సతతంబు ♦ దలపుచుందు

దేవతాప్రార్థన ♦ భావించి యెవ్వాడు

యాదవకులమున ♦ నవలరొచె

సంతతభక్తర ♦ క్షణధురంధరుడంచు

నెవ్వాడుబిరుదు న ♦ పొందియుండె

తే. గీ. యట్టి సద్గుణభావు దే ♦ వాదిదేవు

శిష్టజననుతిపాతుల ♦ క్షీకశత్రు

గృష్ణుఁ డక్షిమైనర్చించి ♦ క్షత్రిగాంచు

మయ్య సర్వశుభంబుల ♦ సందగలవు.

దుర్యో—(తనలో) కృష్ణునకును శిశుపాలునకును నాజన్మవైర మున్నది. ఇట్టిసమయమునఁ గృష్ణునిపై నాతని కాగ్రహముకలుగునట్లు చేయవలయును. (రహస్యముగా శిశుపాలునితో) శిశుపాలా! కృష్ణుఁడు పూజార్హుఁడని భీష్ముఁడు ధర్మనందనునితోఁ బలికినమాట మనకందఱకును దలవంపుల దెచ్చుటకీ గాంగేయుఁడిట్లుచెప్పినాడు. ఈమాటకు మనమంగీకరించి యూరకుండవలసినదేనా?

శిశు—మీరందఱు సైరించినను నేను సైరింపను. పూజ పూర్తిగానిమ్ము. చూచెదనుగాక.

ధర్మ—(శ్రీ)కృష్ణునిజూచి) దేవా! వానుదేవా! త్రిజగత్పూజితపాదపంకేరుహుడవైన నీన్న భీష్మానుమతమునఁ బూజించి నాజన్మము సఫలత్వము జేసికొందునుగాక! (సహదేవునిజూచి) సహదేవా! బంగారుకలశముతో విమలసలిలము దెమ్ము.

(సహదేవు డట్లుసేయును)

ధర్మ—భగవంతా! నందనందనా! నీపాదములిటుదెమ్ము. (కృష్ణునిపాదములుకడిగి జలము శిరముపై జల్లుకొని)

సీ. కమలాలయాదేవి ♦ కాంక్షించి యేదేవు
పాదకైంకర్యంబు ♦ బడయగోరె
ససకాదిహాసీంద్ర ♦ సంఘమానసపద్మ
భృంగమై యెవ్వాడు ♦ వినుతిగాంచు
భక్తరక్షణ కార్య ♦ భారంబు నిరతంబు
నెవ్వాని తలపైన ♦ నెసఁగియుండు
ధరణిభారము సమ ♦ స్తమువాప నెవ్వాడు
యాదవాన్వయమున ♦ నవతరించె

నట్టి శ్రీహర్షివైన నీ ♦ యమలపాద
పంకజములఁగడిగి త ♦ త్వావనోద
కంబు దాల్పంగగంటి శి ♦ రంబుపైన
మాధవా యాదవాన్వయ ♦ మహి-తచంద్ర).

(సభయందు గరతాళధ్వని)

శిశు—(తనలో) ఆహా! ఏమి! ఈసభ్యుల యవివేకము. యాదవుని నొక్కని నీ విధంబున యధిష్ఠిరుఁడు పూజించినంతనే, తమ యంగీకారమును సూచింప

జయజయ ధ్వానములు సలుపుచున్నారు. నాట శాత్రువుండగు కృష్ణుఁ డిట్టి శౌరవము నొందగా నేనుచూచి సహింపఁగలనా! ఇక నే నూరకొనరాదు. (ధర్మరాజుంజూచి) ధర్మసందనా! నీవుధర్మశీలుఁడవనియు, సత్యసంఘుఁడవనియు దలంచితినేగాని, యిట్టి యవివేకివని యెన్నఁడును దలంపనైతిని. ఈ సభయందు వెక్కఁడైన రాజాధిరాజులును, మునీంద్రులును, భూసురులు నున్నారు. వీరినందఱును విడిచి కృష్ణునిఁ బూజించి నీ యవివేక మెఱుంగఁ జేసితివి. ఈ వాసుదేవుడు పూజార్హుఁడని నీకుఁ దోచెనుకాబోలు. ధర్మరహస్య మెఱుంగుట కష్టముగదా. విచారవిదూరుఁడగు భీష్ముఁడు కృష్ణునిఁ బూజించుచును చెప్పినంతనే యట్లానర్చితివి. ఇది మంచియో చెడ్డయో యూహింప వైతివి. దీనంజేసి వృద్ధుల చిత్తముల కాగ్రహము జనింపకుండునే! శ్రీకృష్ణుని యందు మీకంత యనురాగమున్నచో వలసినకోరికల దీర్పవచ్చును. కావలసిన ధనమియవచ్చును. అంతియేగాని విశిష్టజన పూజకర్తుఁడని, తలంచి యీ నిండుసభలో నాతనినిఁ బూజింపవచ్చునా? ఈతనిని నీవేమని భావించి పూజించితివి?

సీ. రాజంచు నెంచితి? ♦ రాజ్యాట్టులీ యాద
పులు కారటంచును ♦ దెలియఁపొక్కొ
వృద్ధుండటంచు భా ♦ వించితి? పూజ్యు
వాసుదేవు డీసభకా ♦ పరలియుండ
ఋత్విజుండంటివా? ♦ శ్రీహరినన్నిభు
డైనట్టి వ్యాసుని ♦ దరియలేదు
ధరణీపండంచును ♦ దలంచితి? రా రాజు
కారవాగ్విజు డిందు ♦ గలిగియుండ

తే॥ ఎందులకుఁ గొఱగాని యీ ♦ హీనకులుని
వాసుదేవునిఁ బూజింప ♦ భావ్యమగునె
యనిమిషనదీసుతుని మాట ♦ లాలకించి
మోసపోయితి వెంతయు ♦ భూమిపాల.

రాజులందఱిలోన యుధిష్ఠిరుఁడు పూజ్యుఁడని తలంచి నీమఖము సంధర్శింపవచ్చిన రాజులకెల్లరకును సవమానము గలుగఁజేసితివిగదా. నీవు పూజించినదే చాలునని యీ గోపాలుఁడు తలంచినాడు. ఛీ! ఇట్టిసభ నుండరాదు.

(సభనువిడిచి పోబోవును)

ధర్మ—(శిశుపాలుని చేయిబట్టుకొని) శిశుపాలు! శాంతింపుము.

ఉ. యాదవవంశమందున ను ♦ రాదులప్రార్థనమాలకించి య
త్యాదరలీల భూభరము ♦ సంతమువాచడలంచి, పుట్టె దా
మోదరుణ్ణి; కాని యగు ♦ పుంగవుడేయని యెంచబోకుమా
భేద మొకి తలేదునుమి ♦ వీనికి నాహరికిన్ నిజంబుగన్.

సుగుణశీలర కిట్టి యాగ్రహముండరాదు. వాక్పారుష్య మగ్నికంటెను, విష
ముకంటెను దారుణంబైనదని తలంపుము. ఈకృష్ణుడు సామాన్యుడుగాడు.
బ్రహ్మ యుదయమునకుఁ గారణుడైనవాడును, వేదములయందుఁబ్రకాశించు
వాడును, ద్విలోకపూజ్యుడును నైయున్నాడు. వాసుదేవుని మహిమలుభీష్మఁ
డెఱింగినట్లు నీకెఱుంగవు. ఇద్దలచరిత్రము నీవంటివా రెఱుంగుట కష్టము.
నీకంటె వృద్ధులైనవారు వాసుదేవుడు పూజార్హుడని వచింపగా నీవు కాదనుట
ధర్మమగునే! శాంతించి యిట నాసీనుడవుగమ్ము.

శిశు—ఓహూహూ! నీవు పూజించుటకును నీతఁడు నీపూజ గైకొనుటకును సరి
పోయినది. పాపము! కృష్ణుడు భగవంతుడని పొగడుచుంటివి.

సీ. వేసెల్లెయందున ♦ గోపాంగసలచెంత
సిగ్గితయునులేక ♦ చెలగువాని
ప్రతికొంపఁదిరుగుచు ♦ పల్లవాంగసలచే
ననిశంబు చీవాట్ల ♦ సందువాని
జలకేళిమైనన్న ♦ సతులవస్త్రంబుల
గొని మానములజూచు ♦ కొంటెవాని
పెరుగు పాలోయమ్మ ♦ వేగొనరంచును
దిరుగువారికిఁ బుట్టి ♦ బరగువాని

తే. గీ. శ్రీరమాధీశుండంచును ♦ జిత్రమందు
దలంచి రాజులెల్లరు నవ్వ ♦ లలితగతిని
బూసనీరీతి గాంవింపఁ ♦ బోలునొక్కొ-
యిద్ది వెఱ్ఱితనముగాదె ♦ యెంచిచూడ.

భీష్మ—(ధర్మరాజునుజూచి) ధర్మనందనా! రాజ్యలక్ష్మీలలనాంధ్ర బుద్ధిం గన్నను
మిన్నునుగానక యిట్లుబలుకుచు సభనువిడిచిపోవు యీ శిశుపాలు నేల శాంతిప
ఱచెదవు. (శిశుపాలునిజూచి) శిశుపాలు! మూఢుండవై ధర్మజుడు వారిని

బూజించుట యయోగ్యమని నీవు పలికితివి. కావున నేనును గొంతపలుకవలసి వచ్చినది. ఇచ్చట నున్నవారెల్ల శ్రీహరికరుణకు బాతులేయని తలంపుము. ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధిం దనరువాడు బాలుఁడయ్యను బ్రాహ్మణుఁడు పూజార్హుఁడు. ఉర్వీశ్వరులయం దమితవిక్రమసమృద్ధి నొన్న క్షత్రియుడు పూజ్యుఁడు. ఈకారణములచేత గృష్ణుఁడు పూజ్యుఁడు. ఈతఁడు నీకును నాకునేగాక విష్ణువర్యుడు వాసులెల్లరకును పూజ్యుఁడేయని తలంపుము. ఈతఁడు తృప్తిజేయదేనని మూడు లోకములును దృప్తిజేయును. అధికయోగ నిష్ఠాగరిష్ఠులగు మునీశ్వరులెఱింగి నట్లు శ్రీకృష్ణునిమహిమ నీవెఱుంగజాలవు. ఇంక ననవసరమైన మాటలు మాని యటఁగూర్చుండుము.

శిశు—(భీష్మునిజూచి) శ్రీకృష్ణుని బొగడుటకు నీకొక నాలుక చాలకయున్నది. నీనాలుక వేయించీలికలు గావలసియున్నది.

సహ—(కోపముతో)

తే. గీ. అవని వసుదేవసూతికి ♦ సర్వమిహుట
సర్వమనిపల్కు నానర ♦ నాథునెత్తి
పై నఁ బెట్టుదు నావామ ♦ పాద మిదిగా
శౌర్యధనులైన నృపతులు ♦ సంతసించు.

శిశు—(దూరముననున్న తన సేనానాయకుఁడగు సునీధుంఁగాంచి) సునీధా! ఇటురమ్ము. (సునీధుఁడు సమీపింపఁగా నేదియో రహస్యము చెప్పింపును)

ధర్మ—(భీష్మునిజూచి) పితామహా! శిశుపాల పక్షపాతులెల్లరును సభవిడిచి పోవుచు న్నాగు. ఏదియో ప్రళయము సంభవించునట్లున్నది. వీరినెట్లయిన శాంతచిత్తులుగాఁజేసి యాగసమాప్తి సమయమున నే విఘ్నమును గలుగకుండఁ గాపాడుము.

భీష్ము—ధర్మనందనా! యజ్ఞరక్షకుండై శ్రీమన్నారాయణుఁడగు కృష్ణుఁడుండఁగా నీయజ్ఞమునకు విఘ్నమెవ్వరు గలిగింపఁగలరు. చెద్యపక్షపాతులైన వారెల్లరును శ్రీహరి యలిగనేని నిమిషములో భస్మమగుదురు. శ్రీకృష్ణుని పరాక్రమ మందఱును నెఱిగినవారే. శిశుపాలుని దర్పముగూడ నడంగఁగలదు.

శిశు—(కోపముతో) ఈముదుసలియైన భీష్ముఁడు కృష్ణుని నొకపెద్దగాఁ జేసినాడు. ధర్మతత్వ మీతఁడుదప్ప మఱియెవ్వరును నెఱుంగరుకాబోలు. (భీష్ముని

జూచి) గాంగేయా! వాసుదేవుని భగవంతునిగను వీరాగ్రేసరునిగను బరిగణించితివి. ఈతని పరాక్రమశక్తు లెవ్వరెఱుంగరు. ఈవాసుదేవుడు నేజే యీ లోకమునకుఁ గొత్తగా నవతరించినాఁడా. సభాజనము లేమని భావింతురో యను ననుమానము లేకుండఁబలుకుచుంటివి. ప్రస్థమీయవచ్చిన పూత చను జంపుటయు, బండినిదన్నుటయు, వృక్షముల విఱచుటయు, వల్లీకమాత్రా పర్వతము నెత్తుటయు, మొదలగునవి వాసుదేవుని శౌర్యకార్యములై దీపించుచున్నవి. ఈలేడు పూజార్హుడనిచెప్ప నీనాలుక చీలవలసియున్నది. శ్రీ గోపధమాచరించుట మహాపాతకమని చెప్పుదురు. ఈరెండును కృష్ణుఁడుచేసి మహాపాతకము గట్టుకొనెను. ఈగోవిందునిసంగతి నేనెఱుంగనా? జరాసంధు నకుభీతిల్లి మధురానగరమును విడిచిన శూరుఁడుకాడా!

భీము—(భీష్ముజూచి) పితామహా!

తే. గీ. కృష్ణు సర్వలోకైక స ♦ హిష్ణు నిట్లు
ముందు వెనుకలు జూడక ♦ డెండమందు
నింద నేయుచు నుండిన ♦ నీచు విని
పీచమడప నాజ్ఞనిడుదు ♦ వే మహాత్మ్య.

వాసుదేవుని దూషించుచున్న యీదురాత్ముండగు శిశుపాలుని దర్పమడచుటకు మద్దదాదండము తత్తరమందుచున్నది. కరుణించి యిక్కార్యమునకు నాజ్ఞ నొసంగితివేని నాసంతోషమునకు మేరలేకయుండును.

భీష్ము—వాయునందనా! నీవుతొందరపడవలదు. శ్రీకృష్ణుఁడే యీతని దర్పమడపఁగలడు.

శిశు—(కృష్ణునిజూచి) కృష్ణా! ధర్మజుఁడు నీకుఁ బూజయొసంగినంతనే తగుదునని నైకొంటివి. ఇందులకు నీచిత్తమెట్లు సమ్మతించెను? నీవిట్టి యకార్యమునకుఁ గడంగి రాజుల కందఱకును నవమానము గూర్చితివి. నిన్నును, భీష్ముని, బాండవులనుగూడ పీచమడచెదఁగాక! రమ్ము.

శ్రీకృ—(తనలో) ఇంక నేను నైరింపరాదు. (సభ్యులనుజూచి) సభ్యులారా! ఇంత వఱకును శిశుపాలుఁడు నావిషయమై పలికిన పలుకులు మీరు వినియుంటిరి కదా. మున్ను ప్రాప్తోతిషమునకు నే సరిగిసప్పుడు వీడు ద్వారకానగరమున కగ్నిఁబెట్టెను. భాజరాజులు శ్రీలతో రైవళకాద్రియందు నిద్రించియుండగాఁ గొందఱవధించె. వసుదేవుఁ డశ్వమేధయాగము నేయుచుండగా, హయ

మును వధించి దానికి విఘ్నమునగురైనను. దురాత్ముడై బభృభార్యను దనకు భార్యగాఁ జేకొనెను. వఱియు నా కనేకమైన యపకారములఁ జేసినాడు. మాయత్తయగు సాత్వతి నన్ను, బ్రార్థించుటంజేసి వీనియెడల శతాపరాధంబులు సహించితిని. ఇప్పుడు మీ యందలియెదుట నన్ను దూషించుట మీరు చూచియేయుంటిరికదా! ఇంక వీనిని సైరింపజాల.

శిశు—(కృష్ణునిజూచి) ఓయీ! నీవు సైరించుట యెంత; సైరింపకపోవుట యెంత; నాయెడల నింద లాకోపింతువు. నాకిచ్చెదనన్న కన్నెను నీవు బలవంతముగ గైకొనలేదా? ఛీ! నీతో సంభాషింపరాదు.

శ్రీకృ—ఓరీ! నీకుఁ గాలము సమీపించినది. అందుచేతనే యిట్లు పేరీలుచుంటివి.

మ. సమదాటోన పతంగపుంగవ విభా ♦ స్వదీర్ఘ చంచూస మ
క్షమునం దల్పశణావిజృభణ నట ♦ త్కాకోదరంబట్లు నీ
వు మదోద్రోకుడవై ననుగవయగా ♦ బూర్ణిప్రతాపంబుతో
గుమతీ యెంచెదవే నిన్కా దునిమెడకా ♦ ఘోషింప నక్తంచరుల్.

ఇంచుక సేపు రణంబున నిల్చుము. నీదర్పము జూచెదగాక!

శిశు—ఏమీ! నీవు రణము సేయుదువా! రణమనఁగా నేమనుకొంటివి?

సీ. ఆరూఢమధుర వీ ♦ కారవంబులుగావు
ప్రతిభటాభీల హుం ♦ కృత్తులుగాని
మైబూసికొనటకై ♦ మంచిగంధముగాదు
రక్తసంయత సంగ ♦ రంబుగాని
అదలించితోలంగ ♦ నాలమందలుగావు
భయముగొల్పెడి వీర ♦ వరులుగాని
గోపికా యువతుల ♦ గుబ్బిపోటులుగావు
వేడిచూడెడి బాణ ♦ విరతిగాని

తే. గీ. ముదము తోనుండ రేపల్లె ♦ భూమిగాదు
నిఖిల శస్త్రాస్త్రములుగల్గు ♦ నేలగాని
యేడ నీవేడ ననిసేయు ♦ లేడ; న్వార
కాపురంబునుజేరి సౌ ♦ ఖ్యంబుగనుమ.

శ్రీకృ—చైద్యాధమా! రణంబనగా నేమో నాకునుఁ దెలియును. ఇంచుకకాల
మిచ్చటనే యుండుము.

శిశు—మ॥ యదువంశాధమ! పాటిపోవకనము ♦ ద్యౌర్ధైర్యముఁ బూనుచు

గదనక్షోణిని నిల్వ నీదాశిరమున్ ♦ ఖండించెద న్నేడు; మా
గఘఃజంపించిన దానికిన్ ఫలము లో ♦ కఖ్యాతినింగాంతు నా
తిగిదశుల్ గూడ భయంబు జెందఁగ జయ ♦ శ్రీ గాంచెదన్ మించెదన్.

శ్రీకృ—(చక్రముదాల్చి) ఇంక నిన్ను నేను గరుణింపరాదు.

మ. ననుసీవెవ్వనిగాఁ దలంచితివ్ నా ♦ నాదైత్యవంశాబవీ
ఘనదావానల మూర్తినంచెఱుగవో ♦ కష్టాత్మ నీయట్టి దు
ర్జనబృందంబునుగూల్చి యీపుడమి భా ♦ రంబెల్లబావంగ నే
జననంబందినవాడనె చరయుమీ ♦ క్షౌపాలవంశాధమా.

శిశు—కృష్ణా! ఆత్మప్రవమేల చేసికొనెదవు; నీసంగతి యెవ్వరెఱుంగరు? మూఁగులు
నిన్న భగవంతునిగా దలంచి పూజించినంత మాత్రముననే గర్వాంధకార
ప్రమత్తహృదయుండవై నేను భగవంతుడనని చెప్పకొన సాగితివిగా? నీ భగ
వల్లీల నేనెఱుంగక యుంటినా?

సీ. వరమధురాపురిన్ ♦ వసుదేవదేవకుల్
గాంచినిన్ సుతునిఁగాఁ ♦ గంపభీతి
నందగోపుని యింట ♦ సందియంబునువీడి
విడువంగ నిన్నును ♦ బెంచెనతఁడు
గోపార్భకులతోడఁ ♦ గూడి చలిదిమూట
గజ్జకుఁ దగిలించి ♦ కాననముల
గోవులం గాచిన ♦ గొల్లవాడవు నీవు
పూర్వపుణ్యంబున ♦ భూరిభాగ్య

తే. గీ. మొది ద్వారకాపురమున ♦ నుంటి వంత
మాత్రముననె నీవిధమున ♦ మానసమున
నమిత గర్వముఁబూని శ్రీ ♦ హరి నటంచు
జెప్పికొందువె నీవు ఛీ ♦ సిగ్గులేక.

ని న్ననవలసిన పని యేమున్నది? నీకెట్టి యాశిక్యతఁగూర్చిన మూర్ఖులను
జీల్చవలయునుగాక!

సీ॥ గోగోపప్రీతికై ♦ గోవర్ధనంబెత్తి
 నంతనె నిన్ భగ ♦ వంతుడనిరి
 గోపికలకుఁజూపు ♦ కొంటె చేష్టలగాంచి
 మహితప్రభావ సం ♦ పన్నుడనిరి
 కట్లపామునుబోలు ♦ కాళీయుదొక్కి సం
 తనె హరియగు రమా ♦ దాడుడనిరి
 కుబ్జవంకరదీర్చి ♦ గూడినంతనె యన
 మాన శక్తినినొప్ప ♦ మాన్యుడనిరి

తే. గీ. యిట్టివేకడ నీ చర్య ♦ లెల్ల; యింత
 మాత్రమునకే మదికి గర్వ ♦ మా! జగంబు
 సవ్వననియైన నింతయున్ ♦ దలఁచవేల
 చెప్పకొనుటకు సిగ్గునఁ ♦ జెందవేల.

నీ పరాకృమ శౌర్యంబులను గూర్చి నీవు చెప్పకొన నక్కఱలేదు.

సీ. కడుఁబ్రీతి నీకు జన్ ♦ గుడిపినపూతన
 గరుణఁబూనకమదికా ♦ జంపినావు
 నందయశోద లా ♦ నందమందగ నొక్క
 చివుకుబండిని బిప్పి ♦ జేసినావు
 మద్దిచెల్లను రెండు ♦ మహితమోదమునంద
 గొల్లవాండ్రెల్లరు ♦ గూల్చినావు
 బక్కబకమును నిం ♦ కొక్క ఖరంబును
 చిత్తోలీలనుజంపి ♦ చెలగినావు

తే. గీ. ఇట్టి పమలఁజేయుచు జగ ♦ జెట్టిననుచు
 ప్రిష్టవీగుచునుంటివి ♦ బృథ్వియందు
 సీగులేదు వీనికిని ఛీ ♦ ఛీ యటంచు
 డెండముల జనుల్ నవ్వంగ ♦ నందపుత్ర.

గాల్వవీర విహారము లిట్లున్నవి. పెద్దవాడవైన పిదపఁ జేసిన చర్యలు
 చెప్పనక్కఱవేదు.

సీ. మామయానంచును ♦ మదియందుఁ దలఁచక
 యలకంసునిం దెగ ♦ టార్చినావు

మాగధుభయమున ♦ మధురాపురమువీడి
 ద్వారకాపురిజేరి ♦ తనరినావు
 పాగ్జోతిపాధిపు ♦ భంజింపఁగాలేక
 యింతిచేతికి విల్లు ♦ నిచ్చినావు
 కడుఁబరాక్రమశాలి ♦ కాలయవనుగూల్ప
 సతిమాయలనుబన్ని ♦ యలరినావు

తే॥ గీ॥ అంతియేగాని మాయలే ♦ కాజియందు
 బలపరాక్రమమేర్చి యె ♦ వ్యానిఁగూల్చి
 నావు; హంసడిభకు లనా ♦ సరకదైత్యు
 నా! కాలయవనునా! వి ♦ సంగఁదలఁతు.

ఇంతయేల? నిన్న మొన్నకదా. భీమాద్భునులకు బ్రాహ్మణవేషములు
 వేయించి, గిరివ్రజమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి భుజవీర్యసింధుండగు జరాసంధుని
 మాయఁబన్ని భీమునిచేతఁ జంపించి తగుదునని తలఁపెత్తుకొని చరించు
 చుంటివి.

శ్రీకృ—మ॥ ధరణిన్ క్షీరపయోధిమధ్యగతర ♦ త్నద్రీప రత్నావళి
 బరిశీలింపక నత్తగుల్లలనుచు ♦ భక్షింపఁగా బోవు కొ
 క్కైర పుల్లుంబలె నన్న నిందు సభలో ♦ గ్రేడింతె కానిమ్ము; సం
 గరమందు భవదీయశౌర్యము గనం ♦ గాఁ జేయు చైద్యాధమా.

శిశు— సీ నా బలపరాక్రమము లిప్పుడే తెలియఁగలవు. నీకు యద్ధమందు నేర్పు
 కన్న, జారచోరాదికృత్యములయందుఁ గడుఁ బ్రాప్తియున్నది. ఇట్లుంటి
 నని నీవు తలంప వలదు. వీనికి నిదర్శనము లనేకములున్నవి. చూడుము.

సీ॥ కొంటెవంచును దెల్పు ♦ గోపికాయవతుల
 వస్త్రప్రహరణమే ♦ ప్రబలసాక్షి
 వరుస వాపులులేని ♦ వాడవనుచు దెల్పు
 మేనత్తరాధయే ♦ షటిసాక్షి
 పరమజారుడవంచుఁ ♦ బలుక పోడశసహస్ర
 వనితా వివాహమే ♦ వరలుసాక్షి.
 పరకాంతలకు నాన ♦ పడువాడవని చెప్ప
 నే నలచిన రక్తి ♦ ని సతిసాక్షి

తే. గీ. నీచనతులఁగూడెదవని ♦ నిశ్చయింప
వక్కదేహయా కుబ్జయే ♦ పరమసాక్షి
యింతకన్న నేమివలయు ♦ నెంచిచూడఁ
గాంచలేదెందు నికాబోలు ♦ కలుషగుణుని.

శ్రీకృ—(కోపముతో) ఓరీ! శిశుపాలా!

ఉ. కాలము దాపరించుటను ♦ గాఱులు బ్రేలుచునుంటివిట్లు; భూ
పాలకులందఱున్గనిసె ♦ బాసనిమెచ్చుగ నీదుకంఠ మీ
వాలునంద్రించి నీకు ద్రిది ♦ వంబున సౌఖ్యముఁగూర్చువాడ నో
బాలిశ! యడ్డమై యెవరు ♦ వత్తురొ నీకిపుడేచు జూచెదన్.

(కత్తిదూసి శిశుపాలునిమీదకి బోవును)

శిశు—రమ్ము. రమ్ము. నీమద మడఁగించెద.
(ఖడ్గముతో శ్రీకృష్ణునిహస్తముపై వేయును)

ద్రాప—(తొందరగాఁబి)వేశించి శ్రీకృష్ణునిజూచి) కృష్ణా! శిశుపాలుని ఖడ్గపు
వేలు హస్తమున నంగుష్ఠమునకుఁ దాకికాబోలు రక్తము స్రవించుచున్నది.
(చీరెచెరగును చింపి చిన్నపెలిక కృష్ణునివ్రేలునకుఁ గట్టును)

శ్రీకృ—(ద్రాపదినిజూచి) సోదరీ! నీకీశ్రీమయే!

ద్రాప—భగవంతుడవగు నీకు నే నుపకారముసేయుట శ్రీమయా!

శ్రీకృ—మ. తరుణీమెచ్చితి; నీదుసత్కరుణ యు ♦ ద్యుప్రీతిఁబుట్టించె; నీ
సరిసాక్ష్యమణులన్ జగంబునను నే ♦ సత్యంబుగాజూడలే,
దరయానీకు శుభంబులుఁ గలుగు, ని ♦ స్త్రావాప్తిచేసూరు; మ
త్కరుణావర్షము నీపయింగుఱియు నో ♦ కల్యాణి యెక్కాలముకా.

ఓ పాంచాలరాజనందినీ! నీ కాపత్యమయమున వలువ లక్షయమగునట్లు
వరము బ్రసాదించితిని.

ద్రాప—నందనందనా! మహావ్రసాదము. (నిష్క్రమించును.)

శ్రీకృ—(సభ్యులనుజూచి) సభ్యులారా!

చ. పటుతరకౌర్యశాలినని ♦ భావమునందున గర్వమూని దు
ర్గుట కుటిలప్రలాపముల ♦ గాల్కొని బేలుచునున్నవాడు; వీ
డిటు వినియున్నవారుగద ♦ యింక సహింపఁగల గాన యీ
కుటిలునిబట్టి దున్నెద న ♦ కుంతితలను జక్కధారచే.

(చక్క)మునుబూని) ఇదిగో! సకల దైత్యగర్భనిర్భేదకమై, సకలామరమునిజన
సేవ్యమై యలరారు మదీయచక్కము. వీనితలఁ దుగించుగాక.

(శిశుపాలునిపై జక్క)ము పగియొగించును.)

శిశు—హా! (నేలపాలును.) (తెరవ్రాలును.)

రంగము:—[సాధముపై భీముఁడు దొంగిదియు నుందురు]

[ప్రవేశము:—దుర్యోధన కర్ణులు—]

భీము:—పాంచాల రాజతనయా! శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహ నిశేషమున నన్నగారొనర్చిన
రాజసూయ మహాధ్వన మేకొఱంతయు లేక నిర్విఘ్నముగ సాగినది.

దొంగ:—మాధవుఁడు మనపక్షమున నుండఁగా, మనకెట్టికొఱంతలును గలుగవుగదా!
రాజసూయసవనార్థము మీరు జరాసంధుని, శ్రీకృష్ణుఁడు శిశుపాలుని వధించి
యఖిలదిక్కుట కీర్తినందినారు.

భీము:—ప్రియసీ! చెప్పమఱచితిని. జరాసంధవధకేమిగాని శిశుపాలుఁడు
మాత్రము, మహానిష్ఠాగరిష్ఠులై తపంబొనర్చు మునీంద్రులైనను బొందఁజాలని
మహాపదము బొందినాడు. నిండుసభయుండు శ్రీకృష్ణుని చక్క)ముచేఁగూలిన
యాశిశుపాలుని శరీరమునుండి యొకదివ్య తేజము వెడలివచ్చి శ్రీకృష్ణుని
శరీరమునఁ బ్రవేశించెను. (ఇంచుకయారకుండి) అరుగో! దుర్యోధనకర్ణులు.
మయుసభా విచిత్రముల నరయుటకుఁ గాబోలు నిట్లువచ్చినారు.

దుర్యోధ:—(కర్ణునిజూచి) కర్ణా! ఈమయసభ యెంత విచిత్రముగఁ జల్లింపఁబడినదో
కంటివా? ఇట్టిసభ మున్నెన్నడును జూచియుండలేదని సభ్యులు చెప్పకొనిరి.
దీని నిర్మించుట కామయునకే లగియున్నది. ఇటురమ్ము. మనమీద్యారమునఁ
జూపుదము. (ముందునకునడచి తలవంచి) ఏమిదీ! ఇచ్చట ద్యారములేదే! ఈ
నిర్మాణకౌశల్య మెంతయు వర్ణనీయముగదా!

కర్ణ—రారాజా! ఇటురమ్ము. ఈవివృతంబైన ద్వారప్రదేశమునఁ బ్రవేశింతుము.

దుర్యో—(నడువగా ద్వారము శిరమునకుఁబ్రసలును) అబ్బా! కర్ణా! సంవృతద్వారమునుగాంచి వివృతంబని ప్రవేశించితిమి. శిరముగూడ బగిలినదే.

భీము—కాంతా! దుర్యోధనుఁ డీసభయం దిదియని గుర్తింపలేక యున్నవాడు.

దుర్యో—కర్ణా! అదిగో! నీలాశ్మస్థగిత్తుంబైన విమలమణిస్థలము సరయుడమూ రమ్ము.

(నడిచి జలాశయమునఁ బడును)

ద్రౌప—(సప్రసన్ను)

దుర్యో—(లేచి) ఏమి! మనకీ పరాభవము. ఇయ్యది జలాశయముగా గుర్తింపలేక, యిందు బడితిమి. అందుచే ద్రౌపది నన్ను రారాజనియైనఁడలపక నవ్వెను.

భీము—ద్రౌపదీ! దుర్యోధనుని వస్త్రములు తడసినవి, సేవకునిచే వస్త్రంబులఁ బంపెదగాక.

దుర్యో—కర్ణా! సభాచిత్రిము లరయుట యింకఁజూలును. రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు)

ఇది ద్వితీయాంకము

—

దౌపదీవస్త్రపహరణము.

తృ తీ యాం క ము .

రంగము:—[హస్తీరాపురము:— మందిరమున నొంటిగా విచారముతో దుర్యోధనుడు
ప్రవేశము]

దుర్యో—(తనలో) ఆహ! ఏమి! ఆ పాండవుల వైభవము.

ఉ. పాండునృపాలనందనుల ♦ వైభవమోతయు హెచ్చిపోయి యీ
ఖండలు మించియుండి తీజ ♦ గంబులఁబ్రాకె యశోలతాళి, భూ
మండలనాయకుల్ గడు స ♦ ముచితభక్తిని గొల్పు చుండి రా
పాండుసుతాగ్రజు భభిర ♦ భాగ్యమరంగను నద్దియేకదా.

మాతండ్రిచే నర్థరాజ్యంబుఁ బ్రసాదింపబడి నిన్న మొన్న నింద్రప్రస్థపుర
సింహాసన మధిష్ఠించిన ధర్మనందనుడు చూచుచుండఁగ నే యెంతవాడయ్యెను!
పాండవు లిట్టి వైభవోపేతులై యుందురని నేనెన్నఁడైన దలంచియుంటినా?
పాండుకుమారవివాశనమునకై నేను బాల్యమునుండియు యత్నించినను గొన
సాగదయ్యె. రాజసూయమహాధ్వర మొనర్చుటచే ధర్మనుతునకు, జక్రవర్తి
త్వము స్థిరపడినది.

తే. గీ. సకలదిగ్దేశరాజులు ♦ సంతసమున
నిండు పేరోలగంబున ♦ నెగడు ధర్మ
నందనుని గొల్పు టదిచూడ ♦ ఔండమందు
నచ్చెరువుదోచె నెంతయు ♦ నహహ! నాకు.

మ. ఉదయాస్తాచలసేతు శీత నగమ ♦ ధ్యోర్వీశబృందంబు; స
మ్మదమొప్పన్ కరులున్ రథంబులు హయం ♦ బుల్ రత్నముల్ బెక్కుసం
సౌపదలున్ గాన్కగనిచ్చి ధర్మసుతసే ♦ వాల్మీకిలై యుంట, నా
మదికొతేనియు వింతిదోచె జగతిం ♦ భాగ్యంబు వేరున్నదే.

అతఁడు చేసిన రాజసూయ యాగమునకు ధనంబొసంగనిభూపాలుఁడొక్కఁడును లేడు. ఆహా! ఏమి! ఆ రాజసూయ మహాధ్వరము హూత్సవ కార్యక్రమము.

తే. గీ. మఖము నీక్షింపవచ్చిన ♦ మానివరులు
సకల భూపాలచంద్రులు ♦ జనులుగూడ
నిట్టి రాజసూయముఖంబు ♦ నెచటఁజూచి
యండలేదని వచియించి ♦ రొప్పగాను.

మున్న హరిశ్చంద్రాది సార్వభౌములుగూడ జేసిన యాగ మింతవైభవముగా జరిగియుండలేదని ముసీంద్రులు తమలోఁదాము చెప్పుకొనిరి. (ఇంచుకయూ రకుండ్రి) రాజసూయాధ్వరము జూచినచ్చిన నాటనుండియు నాచిత్రమున నొక విధమగు వికారముజనిచి పీడించుచున్నది. ఆ ధర్మనందనుని నామ్రాజ్య వైభవముజూడ నాకన్నఁగూట్టినది.

తే. గీ. మహితపాండుకుమార సా ♦ మ్రాజ్యలక్ష్మి
నవహరింపంగవలె నెట్లు ♦ లైనఁగాని
గాకయుండిన నాకునీ ♦ త్కృతలమున
బ్రదికియున్నందులకు నేమి ♦ ఫలము గలదు.

నే నెట్లయిన నీవిషయమునఁ బట్టుదలఁబూని పని నేయవలయును.

[శకుని కర్ణుడు- ప్రవేశము]

శకు—కర్ణా! ధర్మనందనుని రాజసూయమహాధ్వరము జూచినచ్చిన నాటనుండియు దుర్యోధనుఁడు మనతో మనసిచ్చి మాట్లాడుటలేదు. ఇందుల కేమికారణమై యుండున?

కర్ణ—నిజమైన కారణము నేనును నూహింపజాలను. కాని, రాజసూయాధ్వరరాసం తరమున మేమిరువురమును మయునభాచిత్రంబులఁ దలకించుచుండఁగా నొక ఁట, జలప్రవృత్తముగు కాసారమును జూచి జలములేదని తలంచి దుర్యోధనుండు దిగినంతనే వలువ తడిసెను. ఇదియుంతయు సౌధాగ్రమున భీమునితోనున్న జాగ్రపదిచూచి నవ్వెను. జాగ్రపది న వ్వాతనికి హృదయవేదన గలిగించెను. అదియే కారణమేమో!

శకు—ఆవిషయమై యింతగాఁ జింతించునని తోచదు. ఈతని మనంబున నేదియో యొక గొప్ప బెంగయే కలిగినది.

కర్ణ—(ఎదుటఁజూచి) ఇడుగో! కొర వేందుఁ డొంటిగ నేదియో విచారించుచు
న్నాఁడు. మనకు సర్వమును నిప్పుడే తెలియునుగదా! రమ్మ.

(దుర్యోధనుని సమీపితురు)

దుర్యో—(శకునికర్ణులనుజూచి) మిత్రీమా! కర్ణా! మామా! శకునీ! వచ్చితిరా! ఇటఁ
గూర్చుండుడు.

(శకునికర్ణు లాసీనులగుదురు)

శకు—(దుర్యోధనునిజూచి) అబ్బయీ! దుర్యోధనా! ఇంద్రప్రస్థపురమునుండి వచ్చి
నది మొదలు మాతో మాటలాడకుంటివి. నీ ముఖబింబము నిశియందుఁ
బద్ధమట్లు వాడియున్నది.

దుర్యో—మామా! నా విచారమునకు గారణము నేమనిచెప్పదును?

శకు—సుయోధనా! నీకు సంతాపమే?

సీ. పాలించుచున్నావు ♦ భరతఖండము నెల్ల
భూపాలకుల్ నీకు ♦ మొక్కిక్కుడఁగ
రాజిల్లుచున్నావు ♦ రమ్యభాగ్యముతోడ
నమరసంతతిగూడ ♦ నదృశ్యపత
దూలింపుచున్నావు ♦ దుర్మదశాత్రీవ
వీరులఁబ్రజలెల్ల ♦ వేడ్కఁబొగడ
విలసిల్లుచున్నావు ♦ వీరప్రితాపులౌ
సోదరశతముతో ♦ శోభఁగాంచి

తే. గీ. యింతయేనియుఁ గొఱత లే ♦ దెంచిమాడ
స్వాంతమందున వగవేల ♦ సంభవించె
వినదగినవాడనేని వే ♦ వేగనీవు
కారణఁబును జెప్పమీ ♦ కొరవేంద్రీ.

కర్ణ—చ. భరతకులప్రదీపుఁడవు ♦ బాహుపరాక్రమ శౌర్యవిక్రమ
స్ఫురణజరింపుచుంటి వరి ♦ భూపతులెల్లరు నీకు మొక్కిక్కు, సో
దరశతమెల్లవేళలను ♦ దద్దయు భక్తినిగొల్వ; నేల, యీ
సరణి విచారమందెదవు ♦ స్వాంతమున వదిలియిపుమీ నృపా.

చ. అరిసరనాథులేరయిన ♦ నందితసాహసమూని సీపయిన్
బరువడి రాదలంచిరొళి ♦ భండనమున్ బొనరింపఁగోరి; యా
తెరగ నిజంబెయైనను మ ♦ దిన్ భయమొందగ నేలభూవరా
యరిసరనాథభీకరత ♦ రాటవిగాల్పెడి కర్ణఃకూడఁగఁకా.

శే. గీ. రాజచంద్రుండవా నీకు ♦ రాధసుతుడు
బరమసఖుడొనటంచైన ♦ భావమందు
దలపకే సాహసించియే ♦ ధరణిధవుడు
వచ్చు నీపైకి నానిద ♦ ర్పబడంతు.

శకు—రాధేయా! రారాజగు సుయోధనునిపై కెత్తిరా నెవ్వఁడు సాహసించును?
దుర్యో—(శకునిజూచి) మామా! నాపైకెత్తి వచ్చునంతటి సామర్థ్యమున్న
శతువులెవ్వరు? నాకట్టి భయముగాని, చింతగాని యంతరంగమున లేదు.

శకు—అట్లయిన నీచింతకుఁ గారణం బెఱింగింపుము.

దుర్యో—మామా! నీవు యుద్ధిష్ఠిరునకు మయుండొనంగిన సభను దిలకించితివి
కదా! అట్టిదీ భూలోకమున నెచ్చటనైన గలదా! మహీచక్రమునగలఁ రాజు
లెల్లరను భయమందుచు రాజసూయూర్ధ్వరనిరుత్త మొనఁబెట్టె ధనము
నిచ్చిరి. అది యట్లుంచుము.

ఉ. ఈవును జూచినావుగద ♦ యెంత విచిత్రముగాగనుం. నీ
భూవలయంబునందు గల ♦ భూవరులెల్లను సంతసించి ధా
తీవిభు ధర్మనందనుని ♦ బ్రీతినిగాల్చిరి జక్రవర్తిగా
భావములం దలంచుచును ♦ భాగ్యము నేమనవచ్చు మానులా.
మాతులా! వేయేల! పాండవుల ధనసంపదలఁజూచి సహించఁ జాలకయ్యుంటి.
ఇది యట్లుంచుము.

మ. దశదిగ్భాగములన్ బ్రతాపమహిమల్ ♦ దట్టంబుగానిండ, మేల్
యశమున్ గైకొని సంచరించెడు సము ♦ ద్యద్భూరిజేఱుండు నా!
శిశుపాలున్ సభయెల్లజూడగ శివ ♦ శ్రేష్ఠంబుగావింప నా
పశుపాలుంగని యూరకుండిరి భయ ♦ భ్రాంతాత్ములై యందఱున్.

ఒక్కడైనను గృష్ణుని నెదిరించినవాడులేడు. ఇది యంతయు ధర్మనందనునియదృ
ష్టము. నే నెట్లయినను వారిభాగ్యలక్ష్మిని నపహరింపవలయును. మామా మానధనా
ఘ్యుడైన యే భూపతి యిట్టిదిచూచి సహించగలఁడు? ఏవిధంబుననేనా పాండవుల
లక్ష్మినిహరింపగల్గుచును? ఈవిషయమే నిరంతరమునామనఁబున బాధించుచున్నది.

కర్ణ—రారాజా! ఇదియా నీకుగలిగిన పరితాపము. నేనేమో యనుకొని.

దీనికై నీవు విచారింపనేల!

చ. సెలవిడిపంపుమీ యిపుడె ♦ చెచ్చెట నేజని పాండుపుతులిన
గలనననోర్చి నీదుపద ♦ కంజసమీపమునందు నుంతు వా
రల ధనలక్ష్మియంతయు విరాజిత విక్రమమేర్పడంగ; నా
బిలువగవద్దు కర్ణుడిను ♦ పేరిట నట్టులు నేరుకుండినా.

దుర్యో—అంఠరాజా! నీవంతటివాడవనుటకు సందియము లేదు. కాని యిప్పుడు
మనము వారితో సకారణముగఁ జూరాడితిమేని, వారి సంపదనుజూచి
యోర్వలేక యిట్టికార్యము దుర్యోధనఁ డొనరించెనని నింద న్నాఁబడును.
లోకు లేవిధమైన యనుమానమును బూనకుండ సులభోపాయమున వారి
రాజ్యశ్రీల నపహరింపవలయును.

చ. అది యొనరింపకున్న హితు ♦ డా! విను నాదగు మానసంబునం
దొదవదు శాంతి యే కరణి ♦ నొప్పుగ పాండుకుమార భాగ్యసం
పదల హరింపఁగల్గుదును ♦ బంధుజనంబులు మెచ్చునట్లు; నా
మదికి విచారమయ్యె యను ♦ మానములేక వచించితి నుమా.

(శకునిఁజూచి) మామా! గాంధారరాజా! మేనయల్లుని చింతఁబాపుటకు
నీవ తగినవాడవు. నీయొద్దనున్న యుపాయములు మఱియెవ్వరి యొద్దను లేవు.
కావున నాయందు దయాంతరంగుడవై యుపాయములేని యుపాయముఁ
జెప్పి, పాండవ రాజ్యలక్ష్మిని నన్ను వరించునట్లుఁజేసి నాచింతఁబాపుము. లేదేని
యీచింతతో నేను గృశించి పోవుదును.

శకు—దుర్యోధనా! నీవు వగవం బనిలేదు. నీసౌఖ్యమే నాసౌఖ్యము.

చ. బరువడి మాయజూదమునఁ ♦ బాండుకుమారుల భాగ్యలక్ష్మి నే
కరణినిచై న నీకిదెద ♦ శౌర్యబలంబులతోఁ బనేమి; సం
గర మదియేల! యియ్యదియె ♦ కాఁగలకార్యము చెప్పినాడ నో
కురుకులనాథ చిత్తమునఁ ♦ గుండక యత్నము నేయుమీ వెనక.

అబ్బాయి! ధర్మనందనుఁడు ద్యూతపిషియై డు. ఆతనిని మనమెట్టులై నరావించి
జూదమునఁ బ్రవేశింప జేసితిమేని కార్యము చక్కబడినట్లే. ఈవిషయమై
యాతని బిలిపించుటకు నీ వెట్లయిన నీతండ్రిని సన్ముతించఁ జేయవలయును.

కర్ణ—రారాజా! శకునియుపాయము కడుఁ జక్కగనున్నది.

దుర్యో—(శకునిఁజూచి) మామా! జూదమాడుటలో నీకెవ్వరును నీడుగారు. నీవు
నిశ్చయముగా దలంచితేవేని మాయజూదమునఁ బాండవరాజ్యలక్ష్మి నన్నుఁ
జేరునట్లు జేయఁగలవను ధైర్యము నాకున్నది.

శకు—సుయోధనా! నీవు సందియమంద వలదు. ఎట్లయినను జూదమున పాండవుల
రాజ్యలక్ష్మి నొడిసి నీకల్పించెద. ఇంక నీ విషయమై మీ తండ్రితో నాలో
చింతము రమ్ము.

దుర్యో—(కర్ణునిజూచి) కర్ణా! నే నీ విషయమునఁ దండ్రితో యోజించి యాతని నెట్లయిన సమ్మతిఁబఱచి వచ్చెద నీవు గృహంబున కరుగుము.

కర్ణ—మంచిది. (నిష్క్రమించును.)

[దుర్యోధనుఁడు-శకుని-సడుచుచున్నారు. తెర లేచును]
(ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజయుఁడు-పౌనెశము)

ధృత—సంజయా! రాజసూయ మహాధ్వరము జూచివచ్చిన నాటచుండియు దుర్యోధనుఁడు నాకడకురాక యెందులకోదీర్ఘవిచారలేత్పరుడై యున్నవాడట. ఇందులకుఁ గారణము నీకేమైనఁదెలియునా?

సంజ—కారణముమాత్రము నాకుఁదెలియదు గాని యాతనిముఖము మిగుల దీనభావము వహించియున్నది. (ఎదుటఁజూచి) అడుగో! దుర్యోధనుఁడు శకునితో భవత్సందర్శనార్థమై వచ్చుచున్నాడు.

(దుర్యోధనుఁడు-శకుని-ధృతరాష్ట్రుని సమీపింతురు)

దుర్యో—తండ్రీ! నమస్కారములు.

ధృత—వత్సా! ఇటుకమ్ము. నీకుఁగుశలమేకదా!

దుర్యో—కుశలమునకేమి కొఱత. కాలమెట్లో గడచి పోవుచున్నది.

ధృత—కమార! అట్లు వచించెదవేమి! నీకేమికొఱంత కలిగినది?

శకు—(దుర్యోధనునిజూచి) రారాజా! ఈయనవసరమైన మాటలతో నెఱుఁపని యున్నది? నీమనోవేదనకుఁ గారణము నీతండ్రికిఁజెప్పము.

ధృత—కమారా! నీకుఁగూడ మనోవేదనయేనా? హస్తినాపుర సామ్రాజ్యలక్ష్మికి భర్తవై సర్వభూతలమును నేకచ్ఛత్రంబుగఁ బరిపాలించుచుంటివి నీయునుచరులును, దమ్ములును, మిత్రులును నీయం దధికప్రీతినిఁ బూనినర్తించుచుండిరి. దేవవిభునితో సమానముగ సకలభోగముల ననుభవించుచుంటివి. భూపతులెల్ల నీకరిగావులై సేవించుచుండిరి. ఇంక నీకుఁగొఱంతయేమున్నది? నీవిచారము నకుఁగారణమేమి?

దుర్యో—తండ్రీ! నీయొద్ద దాచసేల! పాండవుల విధవము శిశువునికన్న నర్హునికన్నై యున్నది. వారియశము నలుదిక్కుల నిండినది. ఎవ్వరికిని జయింప సలవిగాని యుత్తరకురుభూములను నర్జునుఁడు జయించినాడు. సఖ్యసంబంధముండిన కారణమున, శ్రీకృష్ణుఁడును ద్రుపదుఁడును దప్ప, దక్కిన రాజులలో బాండవులకరిఁ జెటనివారులేరు. వసుమతీచక్రమంతయు వారి వశమైయుండఁగా రారాజు నైన నీనుదీనినిజూచి యెటునహింప నేర్తును? ఆరాజసూయమహాధ్వరము వర్ణించుటకుశేషునికైనఁ దరముఁగాదు. నాన దేశస్థులగుచు యుద్ధిష్ఠిరున కనేక శానుకలొసంగిరి. వేయేల!

చ. ధరఁగలరాజులెల్లరును ♦ దద్దయుఁగొల్వ యుధిష్ఠిరుండు; శ్రీ
హరికృపచేత భాగ్య మమ ♦ రాధిపుమించెడి రీతిగాంచి ను
స్థిరముగనుండె యాగములఁ ♦ జేయుచు; నిట్టివిధంబుగాంచి యే
కరణిని సైవగాఁగలను ♦ శ్రాంతలనాధ విచారమందెడఁ.

ధృత—వత్సా! ఇదియూ నీకుఁ గలిగిన చింతకుఁ గారణము. ఎంతవెట్టివాడవు. పాండ
వులట్టి వైభవముతోఁ దులదూగుచుండినందులకు సంతోషించుటకు
మారుగాఁ జింతించెదవేల! వారు నీకన్యలా! వా రెప్పుడును నాయం దధిక
భక్తి విశ్వాసములఁగలిగి వుండుచుందురు.

—నీ. ధర్మవృత్తాచార ♦ ధాఢేయుఁజూచును

దద్దయు వెలుగొందె ♦ ధర్మసుతుడు

భీమప్రతాపుఁడై ♦ వెలలేని యశమందె

బలశాలియైనట్టి ♦ వాయుసుతుండు

రాజాధిరాజుల ♦ నాజాలందునఁగెల్చి

భూతిమైమించెను ♦ నర్జునుండు

నన్నులకొక్కంత ♦ యైనను దీసిపో

వక యొప్పుచుందు) మా ♦ ది) కొమరులిల

తే. గీ. వారు నీవారుకారె;భావమునదలఁప

చింతించుచు! యవ్వారి ♦ సిరులఁజూచి

బలవై యిట్లుపలుకఁగా ♦ నేల! చాలు

విన్న నవరైన నవ్వరె! ♦ పృథ్వీజనులు.

శకు—తనలో) ధృతరాష్ట్రు) డిట్లుపలుకుచున్నాడేమి! నేను పన్నినతంత్రము సాగదా
యేమి? కానిమ్ము. చూచెదఁగాక.

దుర్యో—తండ్రినిఁజూచి) తండ్రి! నీవట్లే పలికెదవు. నేను వచించుసంగతి బూర్తిగ
విని యనంతరకర్తవ్య మాలోచింపుము. అమృతాధ్వరమున నొక లక్ష
భూసురులు గుడిచినగాని మోయనిఘంట నిరంతరమును దనకుదానే
మోయుచుండెను. ఆ పాంచాలరాజుతనయనుఁగూర్చి నేనేమని చెప్పుదును.
యజ్ఞార్థమై వచ్చినవారెల్ల భుజించిరో లేదో యరిసి, తాను స్వయముగా
భోజనమిడి, యర్ధరాత్రి నమయమునఁగాని యామె భుజింపకయుండెను)
మున్నుహరిశ్చంద్రు)ది చక్రినర్తులు చేసిన యధ్వరంబులుగూడధర్మజుని రాజ
సూయముతో సరిరావని మునులు మిగుల జ్ఞాఘించిరి. తండ్రి! వేయేల!
నాటి భాగ్యలక్ష్మిని గాంచి సహింపజాలక పోయితిని. దాని నట్లయిన
హరింపవలయును.

శకు—వత్సా! ఇందులకై నీవు విచారింపకుము. అధర్మరాజు జూడమునం దతివి

య.డ. కావున జూదమున నాతని నోడించి యాభాగ్యము నీకుఁ గూర్చెదఁ
గాక!

దుర్యోధన్—అంజీ! నాయుండుఁ గృపాంతరఁగూడవై శత్రునిమితమున కంగీకరింపుము.

ధృత—మ. తనయా! పాండుకుమారులెవ్వఁడును నా ♦ దైత్యాదిప్రాసంది స
జ్జనులెల్లెన్ మఱియింపగా దనరుచున్ ♦ సత్యవ్రతాచారులై
మనుజేంద్రుల్ గొలుపన్ యశంబుగనుచుం ♦ భాసిల్లుచున్నార! నీ
మనమందదీగతి వారిచే బగవహిం ♦ పంజెల్లునే యెఱియిం.

శ్రీ. సి. ధర్మజుని సత్యసంధత • ధరణియందు

వేయినోళ్ళ బొగడబడి ♦ వెలుగుచుండు

సక్తివానిపై నీవిట్టు ♦ లాత్కయందు

పగవహింపగ నేటికి ♦ వలదు వలదు.

కుమారా! నీకేబుద్ధియేలజనించినది ఇట్టిసాహసము. వలదు. నామాటవినుము.

మర్యాద—తంజా! శిశుని వచ్చించినమాట ధర్మశాస్త్రనిరుద్ధముగాదు. పరిరాజులను యుద్ధమునండుగాని, యావమునండుగాని జయించి తదాప్యశీల నవహరించుట పీఠతీర్థ ధర్మమేగదా!

ధృత—(తనలో) వీడు పాండవులరాజ్యలక్ష్మినిగాంచి మిగుల ససూయపడించి యున్నాఁడు. వీనిబుద్ధి మఱలించుటకు నావశముగాదు. ఇయినను నిట్లు చెప్పి చూచెడఁగాక! (ప్రకాశముగా) తండ్రి! ఈవిషయమై బృహస్పతితోఁ దుల్యుఁడును, నీతిశాస్త్రపారంగతుఁడును, సకల ధర్మశాస్త్రవిమండును సగు విదురునితో, నాలోచించెడఁగాక! ఆతని బుద్ధిబలమునను, గాంగేయుని భుజబలంబుననుగదా మన రాజ్యలక్ష్మి వర్జిల్లుచున్నది.

దుర్యోధనుడు -- తండ్రి! విదురునితో డేనా యాలోచన.

తే. గి. పాండుసృతుల కిప్పుడు ♦ పక్షిచాటి

విదురుడని చెప్ప తొల్లి నే ♦ విందు దీని

సరిగి వారించుగా కత ♦ డేల శకుని

కై తవంబున కొడఁబడు • గార వేళ.

ధృత—కుమారా! నే నొక్క మాటజెప్పెదను వినుము. నీవు పాండవుల కంటె నెక్కువ భాగ్యముతోఁ దులఁదూగుచున్నావు. నీవు యధర్మజుని సభను మించు చిత్తమైన సభను నిర్మింపఁజేసి రాజసూయము నేయుము. రాజు లెల్లరు నీకును సనేకకానుక లర్పింతురు. నీవు తలంచిన జూదమువలన నీకును వారికిని పెరము గలుగును.

ఉ. ఇమ్మహి నీవు వారలును • నెప్పటియట్లు పరస్పరానురా

గమ్మననుంట మేలగును ♦ గాని, చలంబువహించి వారి భా

గమ్ము హరింపనేటికి జగంబు హసింపదె నిన్నుజూచి నా

ఖ్యమ్మున నుండుమీ యికను ♦ త్కృతలనాధులు నిన్నుఁ గొల్వగఁక.

పెద్దలయిన భీష్మద్రోణు లిందుకు సమ్మతంపరు.

దుర్యోధ—రాజేంద్రా! యీమాటలేల! ధర్మజనితో జూడమాడుటయే నేను యజ్ఞము జేసినట్లుగను, సమస్తైశ్వర్యములును బడసినట్లు భావించెదను. రాజసూయాధ్వరానంతరమున నేనా ధర్మజని దివ్యసభావిశేషంబుల దిలకింపుచు నొకచోట జలజాకరమున్నదని హరిసీలబద్ధస్థిగ్ధమణిస్థలమునందు వలువ నెగయగట్టి యొకచోట విమలమణిశిలాతలముగా భావించి యుదకపరిపూర్ణంబగు నొక సరోవరమునఁ బడితిని. అప్పుడు వస్త్రంబులన్నియుఁ దడిసినవి. ఆ సమయంబున సౌధతలంబున భీమునితోనున్న చాపదీ నన్నుఁ జూచినవ్వెను. అది నాకు హృదయశల్యమై యున్నది. కాలవశంబునఁ బెద్దలు హీనత బొందినారు. హీనులు పెద్దలైనారు. సుఖమైన యుపాయంబున బరరాజ సంపదలఁ గొనుటకన్న రాజులకుఁ బురుషార్థ మేమికలదు? ఎట్లయినను నేనా పాండవరాజ్యలక్ష్మిని హరింపవలయును. అది నేయనైతి నేని నా హృదయరోగమునకు శాంతి కలుగదు.

శకు—దుర్యోధనా! నీవు విచారింపవలదు. రథాశ్వసన్నాహమేమియు లేకుండ, యొడ్డనంబులు దీర్పకుండ నుభయసైన్యములు దలపడి కలహింపకుండ నే నశ్రమముగా బాండవ రాజ్యలక్ష్మిని నీకుఁగూర్చెదనని నమ్ముము.

దుర్యోధ—తండ్రి! ఇందుల కానతిమ్ము.

ధృత—సత్సా! మిందిబోయిన దేమున్నది. అర్ధానర్థవిదుండును, సకలకార్యసమర్థుండును నగు విదురానుమతమున బ్రవర్తంతము.

దుర్యోధ—తండ్రి! నీ కిదియేమివెట్టి. నీవు స్వతంత్రుడవు. నిన్ను గాదనుచురెవ్వరు. విదురుఁ డెప్పుడును బాండవపక్షపాతి.

తే. గీ. ఆపుడంచును నీవెప్పు ♦ డాత్మలోన

దలపుచుండువు విదురుని ♦ లలితచరిత

పాండుసుతులందు నాతని ♦ భావమెపుడు

దగిలి వర్తింపుచుండును ♦ ధరణినాథ.

అది యట్లుంచుము. ఈ జూడమువలనఁ గలత మేమియు సంభవింపదు. వినోదార్థ మేర్పడినదని చెప్పుదుము. మనము శిల్పాచార్యులచే నొక్క యపూర్వసభను నిర్మింపజేసి, పాండవులను సత్సభావైదిత్యంబుల విక్షించుటకై రావించుము. ఇందులకు నీవన్యథా దలంపక యంగీకరింపుము.

ధృత—(తనలో)ఇప్పుడు నేనేమిచేయుదును? ఈతఁ డకారణముగఁ బాండవ రాజ్యలక్ష్మినిపహరింపదలంపుచున్నాఁడు. నేనెంతచెప్పినను వినిపడయ్యెను. ఇందులకు

నేనంగీకరింతు నేని భీష్మాదులు నన్ను దూషింతురు. కానిమ్ము. పుత్రీవాత్సల్యము దోసివేయఁజాలను. (ప్రకాశముగా) కుమారా! నీ కింతసాహసమేల! నీయిష్ట మెట్లో యట్లే కానిమ్ము. శిల్పాచార్యులను రావించి సభానిర్మాణ మొనరింపఁ జేయుము పాండవేయులను నేను గావించెదను.

దుర్యో—(తనలో) ఇప్పటికి నాకానందము గలిగినది (ప్రకాశముగా) జనకా! నాకా జ్ఞనిమ్ము. సభానిర్మాణోద్యోగమున వర్తింపవలయును.

ధృత—మంచిది.

దుర్యో—(శకునితో నీవలకువచ్చి) మామా! ఇతని నెట్లో యొప్పించితిమి; ఇకఁ జరుగవలసిన కార్య భారమంతయు నీపైనున్నది.

శకు—కా. సంజేహం బాకయింతలేదు వినమా ♦ సర్వంసహమండలం బాదున్ గల్గిన రాజులెల్లరు నతిం ♦ పక్ష మాయజూదంబు నీ పెండుక జూడనిగీతి నాడి వినుమీ ♦ వేగంబె నీకిత్తు నా సందాంభోధనిమున్న? పాండుసుత రా ♦ జ్యోతీని దుర్యోధనా.

మాయ జూదమాడుటయందు నన్ను మించినవాడు లేడనుసంగతి నీవెఱింగియే యుంటివి. ఈవిషయమున నీవు సంశయింపఁ బనిలేదు. ఇంకనీవు నీప్రయత్న మున నుండుము. (నిష్క్రమింతురు.)

ధృత—సంజయా! సంజయా.

సంజ—(ప్రవేశించి) మహారాజా! ఏమి సెలవు?

ధృత— నీవరిగి విడుదలి దోడ్కొనిరమ్ము.

సంజ—(చిత్తము.) (నిష్క్రమించును)

ధృత—(తనలో) దుర్యోధనుఁడు తలంచినయీ జూదము తుడకెట్లుగాఁ బరిణమించునో తెలియకున్నది. నేనెట్టి నిందను భరింపవలయునో యని డెందంబున మిగుల సందేయము గలుగుచున్నది.

విదు—(ప్రవేశించి) ధృతరాష్ట్రమహిపాలా! నన్ను రావించిన కారణమేమి?

ధృత—నయికోవిదా! విదురా! వచ్చితివా! ఇటఁ గూర్చుండుము.

విదు—(అసీనుడగును)

ధృత—విదురా! ధృష్టాశు సభ దిలకించిననాటనుండియు మన దుర్యోధనున కట్టిసభ యుండవలెనని యభిలాష కలిగినది. అందుచే నాతఁడు శిల్పాచార్యులచే నొకసభను నిర్మింపఁజేయును. దానిం దిలకించుటకు నీవు పాండవులను రా వింపవలయును. ఆ యపూర్వసభాభవనంబున దుర్యోధనుఁడు ధర్మనందను నితో, వినోదార్థము జూదమాడునట.

విదు—(తనలో) దుర్యోధనుఁడేదియో కుతంత్రమును బన్ని యీ తనిని సమ్మతించ జేసియుండును. (ప్రకాశముగా) కొరవ వంశవర్ధనా! నీవు సకల ధర్మాధర్మ సంపేదివి. నీకు తెలియని విషయము లెందును లేవు. మనదుర్యోధనుఁడు తలచి నజూడము ముందు వినోదార్థముగ నే యేర్పడి తుదకు గలహముగాఁ బరిణమిం చును. శకుని పోధ్యులంబున నుయోధనుఁ డిట్టికార్యము జేయఁదలచినాడని యూహించెదను. ఇట్టి యుద్యోగమును నీవు వారించి కరువంశము రక్షింపుము లేదేని దీనంజేసి కరుపాండవులకుఁ గలహము వాటిల్లును.

ధృత—విదురా! ఈ విషయమున నీవు సందియమందఁ బనిలేదు.

— సీ. మన యభివృద్ధి నే ♦ మానసంబునగోరు
సత్కృపాశాలియా ♦ శాంతనసృష
సకల ధర్మబులు ♦ సరణి నరయు మహా
శ్మలు శాంతచిత్తులు ♦ దోణకృపులు
సతతంబు తనయుల ♦ సౌఖ్యంబు వాఁచించు
కారుణ్యనిధివోదుఁ ♦ గౌలునీవు
నాపదరాకుండ ♦ గాపాడజూచుచు
నతిజాగరూకత ♦ నరయునేను

శే. గీ. గలిగియుండ గొఱతయేమి ♦ కలుగునయ్య
కలహమేటికిఁ బొచ్చిను ♦ గాంచెదేల
సాదియము; వినోదార్థమై ♦ జరుగు జూద
మగుట సమ్మతివుము దీని ♦ కలఁగఁచరిత.

నాతనసభానిర్మాణము పూర్తియైనంతనే పాండుకుమారులసేతుకుఁ దోడ్పొనిరమ్ము. విదు—(తలలో) ఈ యంధవృశాలుఁడగుఁడ కొమరుని మితమునకు సమ్మతించి నాడే. ఈతఁడు సత్సయముగా వారించెనేని దుర్యోధనుఁడేల యీతని యాజ్ఞకు బద్ధుఁడుగాకుండును. నేనిక యేమిచెప్పినను బ్రయోజనము లేదు. వరుకులేశ్వరునకు దుర్యుధులు హెచ్చుచున్నవి. కలికాల మాసస్మగుచున్నది. కొరవకులనాశనభూజమున కీ జూదము నీజముగాఁ బరిణమించు నేమో యని యనుమానము పొడముచున్నది. కానిమ్ము. భగవంతుఁ డున్నాఁడు. (ప్రకాశముగా) రాజేంద్రా! నీయిష్ట మెట్లో యట్లే కానిమ్ము. ధృత—ఇంక మన మరుగుదము. సుజాయా! రమ్ము. (నిష్క్రమించుచున్నార.)

ఇది తృతీయాంకము.

దౌపదీవస్త్రావహరణము.

చతుర్థాంకము.

రంగము: — (ఇంద్ర) పృథ్వీపురము: — ధర్మరాజు సభామందిరము ముందు నిలుచును
ప్రవేశము.

విదు: — (తనలో) ఔరా! దుర్యోధనునకు, ధర్మరాతాచారపాతములగు పాండవులనిక
సంతయసూయ కలిగినది. ఈయసూయకు వారి రాజసూయాభ్యర్థనమే కార
ణముకదా! (దుర్యోధను నుద్దేశించి) నీద్యోధనా!

తే. గీ. ఎన్నఁడున బాండుకొమరిం ♦ లింతయెని

యవశ్యతిం జేసిరో? నీకు ♦ నట్టియెడల

వారిపై నిట్లసూయ భా ♦ వుండునను

దాల్చుగానేల నీవును ♦ ధర్మరహిణి.

నీ దుష్టుత్థానికిదోషు శకుని యొకడుండెను. మాయమరొడరి మాజు
దలంచుట కాలని ప్రేరేపణయేకదా! ఆలోచించి చూడంగా దుర్యోధన దుశ్శా
సన శకుని కర్ణులు, కురుకుల నిర్మూలనమునకై జనించిన చెప్పవచ్చును.
(ఇంచుక యూరకుండి) ఇందు వృద్ధుండగు ధృతరాష్ట్రుఁడు మాత్రము చేసిన
మంచి యేమున్ను. (ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి) ఓయీ! ధృతరాష్ట్ర మహాపాల!

చ. తనయుఁడు నేము దౌష్ట్యము, ను ♦ ధర్మచరిత్రులు మెచ్చగా నివా

రణ మొనరింప తీగతిని ♦ రమ్యచరిత్రుల పుష్కరాక్ష సె

గును దలపోసినావుగద ♦ కత్తితబుద్ధిని దీనిజూచిన

జ్ఞనములుమెత్తురే నిను, యశంబును గల్గునె యెంతయేనియుక.

ఇట్టి యశార్యము వలదని నేనెంతచెప్పినను వినక యేమో ధర్మములు జెప్పి
తివి. నిశ్చయముగా నీవు దలంచికొన్నచో కుమారుని దుర్ణయవృత్తిని
మాన్యలేరయంచువా? వృద్ధుండవైతిను. ఏమిలాభము. (ఇంచుక యూరకుండి)
ఈ పాండవులను దోడ్కొనిరిమ్మని ధృతరాష్ట్రుఁడు నిన్నే నియమించినాఁడు.

ఉ. పండుగయంచు దెల్పునున? ♦ పబ్బమటంచును నే వచింతునా?

7 పెండిలియూను బల్కుదున? ♦ చేతుకూడగ రండటంచునా?

పాండుకుమారచంద్రులను ♦ భవ్యచరిత్రుల నేవిధంబునకే
 దుండగజైన క్రీడకును ♦ దోడ్కొనిపోవుదు తోచదయ్యెడన్.
 ఏమైననేమి! రాజకార్యము నిర్వృత్తిచవలయును గదా. (ఎదుటజూచి)
 ఇదిగో! ధర్మజుని సభామండిరముననే బ్రేషించితిని. (ఎదుటజూచి)
 అరుగో! పాండవులు సభామండిరమునందే యున్నారు. సమీపించెదఁగాక.
 (నడచుచున్నాడు.) (తెరిలేచును.)
 (ధర్మజ భీమాత్తున సకులసహదేవులు ప్రవేశము.)

ధర్మ—(అట్లుననిజూచి) తమ్ముడా! అట్లునా! నిరంతరమును మన శ్రేయమునుగోరు
 విదురుడు వచ్చుచున్నాడు. ఎదురేగి తోడ్కొనిరమ్ము.
 అట్లు—(విదురున కదురుగాబోయి) పూజ్యచరితా! విదురా! రమ్ము.
 విదు—(ధర్మరాజులను సమీపించును.)
 ధర్మ—పిదురా! నీ రాకచే మేము ధన్యులమైతిమి. అటఁ గూర్చుండుము.
 విదు—(అనుచుండును.)
 ధర్మ—పిదురా!

చ. జనకుడు పాలకుభూవరుడు ♦ సద్గతికేగ విచారమంది; నె
 మృగమున మాయెడకగడు స ♦ మంచిత సత్కృత్యుని మమ్ములన్
 బినిచిన పెద్దల్లండి; సువి ♦ వేక గుఱుండగు వృద్ధుడంబికా
 తనయునకున్ ముదంబికద ♦ ధన్యచరిత్ర వచింపు మియ్యెడక.

సీ. భవ్యింబికద! సర ♦ పాలమణియగుచు
 నొప్పచున్నట్టి ను ♦ యోధనునకు
 ఆసందమేకద! ♦ యలెని పుత్రిండు ను
 లక్షణుడైన యా ♦ లక్ష్మ్యునకు
 అతిసౌఖ్యమేకద ♦ యాత్మజాతునితోడ
 సద్గురుండగు ఘట ♦ సంభవునకు
 కుశలమేకద! నయ ♦ కోవిదుండును లోక
 పూజ్యుడు శంలేన ♦ పుత్రునకును

తే. గీ. ధార్తరాష్ట్రులకెల్ల ము ♦ డంబె; తల్లి
 యైన గాంధారి మిగుల నా ♦ ఘ్నింబుగనుచె
 చిత్త్యంతోపివై నీవు ♦ నెనఁగుచుంటి
 వే! వచింపుమీ వినువాడ ♦ వేడ్కమీఱి.

విదు—ధర్మసంభవా! అంబులును సేమంబుగనే యున్నవారు. ధర్మసంభుడవైన నీ
 రాజ్యచరిత్రలకుము తేనోళ్ల లోగడఁ బడుచున్నది.

తే. గీ. అనుజయుతముగా నీకు సా ధ్యై; వరమ
సాధ్యయైన సాంచాలి కు ధ్యై; తత్క
మాదులకు ధ్యై; యధి ధ్యై; మన్యునకును
మంగళంబే; వచింపుమా ధ్యై; మాన్యచరిత.

ధర్మ—హరికటాక్షమున మే మందఱమును సుఖులమై యుంటిమి.

భీము—(విదురునిఁ జూచి) నయకోవిదా! విదురా! నీ కటాక్షముచేతనే మేమిట్టి
భాగ్యస్థితికి వచ్చితిమి.

విదు—వత్సా! నీకు నాయందున్న యభిమానముచేత నట్లు వదియించెదవు గాని
నేను మీయెడలఁ జేసిన మహాకార్య మేమున్నది?

భీము—మహాత్మా! అట్లుగాదు.

తే. గీ. కారవేద్యకృతముగు లా ధ్యై; ధ్యాగృహంబు
నందు బడి మృగకుండ మా ధ్యై; యందుఁగరుణ
బూని నాడు రక్షింపవే ధ్యై; పూజ్యచరిత
గాకయుండిన నీస్థితి ధ్యై; గాంచగలమె.

ధర్మ—తమ్ముడా! భీమసేనా! విదురుండెప్పుడును మన యభివృద్ధి నే గోరుచుండును
గదా! (ఇంచుక యూరకుండి) విదురా! నీవు వచ్చి కార్యమేదియో
వచింపఁ గోరెదను.

విదు—సాండునందవలారా! సుయోధనుని కోరికపై ధృతరాష్ట్రండు మిమ్ముల
నొకసారి దోడ్కొనిరమ్మని పంపగా వచ్చితిని. ఇదియే నారాకటఁ గారణము.

భీము—(తనలో) ఇదియేమి! ధృతరాష్ట్రండు స్వతంత్రించి మమ్ముల రావించిన
రావించుగాక; కాని, యెప్పుడును మాయందు మచ్చరమును బూనియుండు
దుర్యోధనుడేల మమ్ము రావించుటకు వృద్ధనృపాలునిఁ బ్రేరేచెనోకదా!

అర్జు—(తనలో)

ఉ. మొన్న నెఱాదె యగ్రజని ధూరి మఖంబునుజూడవచ్చి తా
కన్నల కర్పదీబుగను గాంచిననెఱగద బాంధవభాభితో
యిన్నిదినాలకే మరల నేటికిఁ బిల్వగఁబంచె; నాతఁడీ
పన్నిక యెందుకోయకట ధావమునందున దోచదయ్యెడిఁ.

ఎన్నడును లేనిదయ దుర్యోధనునకు మామీద నేడేలవచ్చినదో!

నకు—(తనలో) కారణమేమియు వినిపింపకుండ రమ్మనుట యెందులకోకదా!
ఇందుల కేదియో గొప్ప కారణముండినఁగాని విదురుఁడురాడు.

సహ—(తనలో)

తే. గీ. ఎడమకన్నను మఱియును నెడమ భుజము

నెడరుచుండెను నేమికి ధాదప్రసాద గద

గాకయుండిన యెన్న నే ♦ గాంచియున్న

కారవేందుడు మముచిల్వ ♦ గతమదేమి.

ధర్మ—(విదురునిజూచి) ఆర్యా! విదురా! దుర్యోధనానుమతమున మాపెదతండ్రి
మమ్ముల దోడ్కొనిరమ్మని నిను బంపుటకు గారణ మేమైయుండును.

విదు—(తనలో) ఇప్పుడు నే నేమని నుడుపుదును. ఒక విధముగ సత్యమునే వక్కా
ణించెదంగాక! (ప్రకాశముగా) ధర్మనందనా! కారణ మేముండును. భూపాలు
రక్షిత్రిడనియులుగదా! దుర్యోధనుడు మయునభను దిలకించి యరిగిన
పిమ్మట నాతడుగూడనొక విచిత్రమైనసభనునిర్మింపజేసినాడు. దానినిమీరు
జూడవలయునట.

ధర్మ—మహాత్మా! దుర్యోధను సంత ద్యూతకలాకుశలుండును, బ్రియుండునుగాడె!

అర్జు—ఇక్కడికి సుయోధనాభిమతము తెలిసినది.

భీము—దుర్యోధనునకు జూదమునందంత ప్రియము లేకపోయినను, శత్రుని ప్రేరేపణ
మున నిట్టి కార్యము చేయఁ దలంచియుండును.

ధర్మ—విదురా! జూదమన్న నాకును బరమప్రియమేకాని సద్యశము గాంక్షించువారు
దాని త్రొరపునకు బోవరు. సమస్తధర్మాధర్మసంవేదివగు నీకు నేను
జెప్పవలయునా?

తే. గీ. కుక్కుటపు బంబెములు మఱి ♦ గొత్తెపోరు

యశముగాంక్షింపనట్టి ధ ♦ రాధిపులకె

యంతన్నను వెక్కనం ♦ బైన జూద

మునకు సమ్మతించెనె వృద్ధ ♦ భూపుండకట.

తే. గీ. ఇట్టి దుష్కార్యమును సేయ ♦ నెంచియున్న

యల సుయోధను వారింప ♦ వలెనుగాక

తానె యిట్టిదానిని సేయ ♦ దలచినాడె

సమ్మతించెనె దీనికి ♦ శాంతనన్రుం.

విదు—కుమారా! తే. గీ. భీష్ముడే కా దల విచిత్రీ ♦ పర్యజనకు

నిద్ది కూడదటంచును ♦ నేను, గురుండు

నెంతయో పల్కితిమిగాని ♦ యంతయుని

దీనిఁ గాదను బుద్ధిని ♦ బూనలేదు.

భీము—ఈయక్షిత్రిడనినోదమువలనసుయోధనుడందులాభ మేమొత్తెలియకున్నది.

ధర్మ—ఏదియో యొక నెపము గల్పించి మన కెగ్గొనర్చుటయే యాతని నిజాభి
ప్రాయము. ఇంతకుంటె వేఱేమున్నది?

భీము—దుష్టబుద్ధియగు నాతడు మన విషయమై యెన్నిమాయలఁ బన్నుచున్నను
మనము చెక్కుచెదరక సుఖముగనే యుంటిమి.

విదు—సాక్షాద్రీమానాధుడగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు మీపక్షముననుండ నేకొంటు
తలు గలుగును?

అర్జు—దుర్యోధనున కీ జూదమునం దేలచిత్తము గలిగెనోకదా! అధ్వరంబున కరు
దెంచి యూయా కృత్యములం గతిసంతోషముతోడ వర్తించి, యింతలోనె
యిట్టిబుద్ధిని బాసెనేల! ఆతడు మాయెడలఁ నిట్టి యసూయబూనుటకు
యూగమే కారణమైయుండునా?

విదు—అర్జునా! ఇట్టిసంగతులు నాచేత నేల చెప్పింపఁ దలఁచెదవు. సత్యమును నీవే
వక్కాణించితివి.

సహ—యూగమే కారణమని నే నింతకుమున్నే గ్రహించితిని.

సకు—ఆ దుర్యోధనుడు యూగమహూత్సవము జూచుటకు వచ్చెననుమాటయే
గాని, యాతని యుగంబునఁ గళియేలేదు. మయుసభాప్రాప్తివలనను, యూగము
దేయుటవలనను మనపై నతనికిఁగలిగిన యసూయ యిక్కడ నున్నప్పుడు
బయలుపలచక నెట్లొ నిజపురమునుతెరి యీమాయను బన్నెను.

విదు—వత్సా! నిజము గనికెట్టితివి.

శ్రీ. గీ. వారవేందుని విచార ♦ కారణంబు

నరసి; యతనిని మాతులుం ♦ డాదరించి

నిమ్ము నొంపంగ జూదపు ♦ మిషను గలుగ

జేసె; వేయేల సద్గుణ ♦ చిత్తులార.

దీనిని వారించుటకు నేనంతయో ప్రయత్నముఁ జేసితిని. నే నే యన
నేల! సుగుణగరిష్ఠులగు భీష్మద్రోణు లీ విషయమున నిచ్చటికిని నాంచికేయు
నితోఁ జెప్పచునే యుందురు.

భీము—(ధర్మరాజుజూచి) ఈసమయమున మనమచ్చటికి బోవకయుండుట మంచి
దని నాయభిప్రాయము.

ధర్మ—భీమా! బాల్కముచుండే మన జనకుండు గతింపఁగా, గృతరాష్ట్రుండు మన
లను బెంచి పెద్దపానిగఁజేసి యిట్టిసిఠికిఁ దెచ్చినాడు. ఆతడు మరకపకారము
నెయ్యవాడు కాడు. (తమ్ములజూచి) తమ్ములారా!

స. అనఘుడు, సర్వసాధు మన ♦ కందఱకున బెదలంజియకాటచే

జనవలెఁగాని జూదమని ♦ సాశయమున్ గని యూరకుండఁగాఁ

జన దదిగాక కృష్ణుడును ♦ సర్వసాధు ఘటసంభవుండు న

జ్ఞానసలిపాత్ముడై మిగుల ♦ శాంతుండు నౌ విదురుండు నుండగా

మనకు ఘటిల్లునే కలత ♦ మాన్యులు మీకిటు శంక యేటికి.

ఇంక మనమరిగి ప్రయాణసన్నాహ మొనరింపకొందము. రండు. (విదురుని

జూచి) విదురా! రమ్ము.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

దౌపదివస్త్రపహరణము.

పంచమాంకము.

రంగము:—(హస్తినాపురము, సభామందిరము:—ధృతరాష్ట్రంకు భీష్మద్రోణులతోఁ
బ్రవేశించును.)

భీష్ము:—కుమారా! విచిత్రవిర్మాత్మజా! నీవు నా వాక్యము లాలించినను నాలింప
కున్నను ధర్మోపదేశము నేయుట నాకు విధియైయున్నది.

తే. గీ. చూడ మెవ్వారికైన నసూయబుట్ట
జేయు; దానిచే యెఱుఁగున ధీమతు; వంశ
వృద్ధికిని భంగమొనరించు ధీవృద్ధిపతులు
దానితెరవునఁ బోలాదు ధీధన్యుమిదియ.

విరోధార్థ మీ ద్యూతగ్రాహ యేర్పడినదని చెప్పితివేని మన దుర్యోధనుని
బుద్ధి నీకుఁ దెలిసియేయున్నది. పాండవుల కెట్లుగన హనిఁగూర్చుటచే యిట్టిది
తలపెట్టెను. ఈ విషయమున నేవిధమైన హని యొదనినను నానింద నీకును
నాకును గూడవచ్చును. ఈ కార్యమునకు నేను నిఘ్నమొదవు పలుకుల
లికితినని తెలింపక సుయోధిచుని ని యుద్యమమునుండి వారించుము.

ద్రోణ:—అంబికేయా! నీవు ధర్మాధర్మ విచారణదస్సుఁడవు. నీ కొరులు ధర్మ
ముల నుపదేశించ ననసరములేదు. ఇప్పుడు నీ కుమారుఁడు నేయందలంచిన
కార్యము సజ్జనసమ్మతమైనదే కాదు. దీనివలన నొక్కొక్క సమయమందుఁ
బ్రాణహానిగూడ సంభవించును.

తే. గీ. పుష్కరుండును నలుఁకును ధీబుడిమియందు
నన్నతమ్ముల బిడ్డలే యగుమరు గద
బాదమునఁగాచె పువైరి ధీభదక్కి
గాన వారించు కొమరుని ధీహృతలేద్రో.

ఇరుతెగలవారియం దెట్టి యపాయము సంభవించినను వృద్ధస్థులకు
సమ్మతించి హూరకంఠనను నింద నీతలపైఁ బడును. అదియునుగాక.

ఉ. పెద్దలు ద్రోణ భీష్ములు, వివేక గుణాగ్రులు గల్గియుండియున్
వద్దనలేదె దీనికెటు ధీవారలు సైచిరటంచు మమ్ములక

దద్దయు లోకులాడుదురు ♦ తప్పక నిందయు వచ్చుమాకు; నా
నుద్దినీ నాలకించి యిక ♦ సూనునిబుద్ధి మరిల్పుమీ వెనక.

ధృత—(తనలో) ఇప్పుడు నేనేమి సేయుదును?

చ. వలదని చెప్పినకా విసక ♦ ప్రాణములన్ దృఙ్ఘింపజూచునా
కొడుకు; నపాయ మిప్పు డొన ♦ గూడునటంచును వీరుతెప్ప నీ
వలుకుల ద్రోసిపుచ్చినను ♦ భావములన్ గినుకన్ వహింతులే
సలిపెడిదేమి యేమిగతి ♦ సంభవమానొకొ ట్లచదియ్యెడికి.

(ప్రకాశముగా) ఆచార్య!

సీ. మవిధధర్మార్థార్థ ♦ వేదియు వృద్ధుండు
నొ భీష్ము డియ్యెడ ♦ నలరియుండ
నుభయవక్షుత్తేను ♦ మూహించు మహాసీయ
కరుణకరుడ పీపు ♦ గలిగియుండ
నకిలధర్మంబుల ♦ బ్రకటితంబుగఁ బల్కు
నదమల చరితుండు ♦ విదూరుడుండ
సీతి కోవిదుడును ♦ నిఖిలార్థ విదుడును
శాంతుడునొక్కచా ♦ చార్యులుండ

తే. గీ. కలహ మేమాడ్కి గలుగును ♦ లలితచరిత
ఘన వినోదార్థమేర్పడి ♦ గ్రాలునట్టి
యూ దురోదరంబునకు మీ ♦ రేలభయము
బంజెదబడు; శంకమానుడు ♦ ఊదములను.

[అంత పిరుదుడును బాండువులు దుర్యోధన చుక్కానన శకుని
కర్ణ పికన్టీలును బ్రవేశింతురు.]

ధర్మ—(తిమ్మలనుజూచి) తమ్ములారా! మన పెద్దతండ్రియగు ధృతరాష్ట్ర మహిపా
లుడు భీష్మవ్రోగా పరివేష్టితుడై యున్నాడు. సందర్శియిము రండు.

విదు. —(ధృతరాష్ట్రునియొచ్చి) మహిపాలా! పాండవు లుబంజించినారు.

ధర్మ—(ధృతరాష్ట్రుని సమీపించి) తండ్రీ! భవవాఙ్మహావిధేయుడగు ధర్మనందనుడు
తమ్ములతో నమస్కరించుచున్నాడు. (భీష్మద్రోణులకుఁగూడ నమస్కరించును)

ధృత—వత్సా! ధర్మతనూభవా! ఇటగూర్చుండము, (తక్కినవారితో) కుమారు
లారా! ఇట నాసీనులగుడు.

(పాండవు లాసీను లగుదురు)

ధృత—వత్సా! ధర్మనందనా! ఇంద్రీప్రోథపురరాజ్యలక్ష్మిని సుఖముగ నేలుచుంటివి
గదా!

ధర్మ—తండ్రీ! నీచే బ్రహ్మసంధుడైన యారాజ్యము భవదాశీర్వాచనాప్రభావమున వర్ధిల్లుచున్నది.

భృతి—కుమారా! ధర్మసంధుడవైన నీవు మహావైభవముతో రాజసూయమొనర్చి భరతకులమునకల్ల మిగుల కీర్తిఁజెచ్చితివి.

దోష్టు—చంద్రభరతకులంబునందఱు ♦ పావనతేజులులెప్పుడెల్లరుకొ
జరతరథక్షుగోల్వగను ♦ శ్రేయములందుచు ధర్మపథతికొ
ధరణి తలంబునేలుచు బు ♦ ధవళరంబు నుతింపఁగా మహా
స్వర మొనరించి ిర్తిలతఁ ♦ బ్రాకఁగజేసితి వెల్లదిక్కులకొ.

భీష్ము—ధర్మనందనా !

సీ. హృద్యమై సుజన సం ♦ వేద్యమై రిపుజనా
భేద్యమై పరిపూర్ణ ♦ విభవమగుచు
క్షేమమై శ్రీరమా ♦ ధామమై సజ్జన
స్తామమై నిరత ని ♦ రోషమగుచు
హోరమై శ్రీలజనా ♦ ధారమై చిత్తకో
దారమై సతతగం ♦ భీరమగుచు
సారమై రిపురాజ ♦ ఘోరమై యురుసుఖ
ధారమై ధర్మవి ♦ స్థారమగుచు
తేగీ. ననవరత సన్యవృద్ధిచే ♦ నలరుచుండి
కొఱతయనుమాట లేకుండ ♦ గురలమందు
భవ్యభవదీయపాలన ♦ వాసికెక్కు
చుండుటకు ముదంబును బొందు ♦ చుండునేను.

ధర్మ—ఏతామహా! ఇది యంతయు సీయమూల్యకరుణయే.

భీష్ము—కుమారా! నీధర్మసంధతయే నిన్ను గాపాడుచున్నది.

దోష్టు—(అర్జునునిబాచి)

తే. గీ. అస్త్రవిద్యలు నాయుద్ధ ♦ సభ్యసింది
యభిలదిక్కులరాజుల ♦ ననిజయించి
విమలకీర్తిని నార్జించి ♦ వెలసితీవు
నాగురుత్వంబు సఫలతకొ ♦ గాంచెదొర.

నీవు నాకు శిష్యుండవై వెలసినందులకు నే నెంతయు గర్వించుచున్నాను.

దుర్యో—(ధర్మరాజునుబాచి) ధర్మనందనా ! నీరాక నాకంతయు సంతోషదాయకము. అన్యైషణికోభచే వెలుగొందు నీసభావిచిత్రముల సరయుచువు కాక! కమ్ము.

ధర్మ—దుర్యోధనా! ఇంతకంట సంతోషమేమున్నది.

(అననమునుండి లేచి యీవలకువచ్చును.)

దుర్యో—యథాస్థిరా! ఈ సభాభవనము సూతనముగా శిల్పాచార్యులచే నిర్మింపఁ జేసినది. దీనిం దిలకించుటకే నిన్న రావించితిని. కనకరచిత్ర స్తంభసహస్రములు గలిగిన యీ ద్వారప్రదేశము జూడుము.

ధర్మ—ఈసభా నిర్మాత సంతయు మెచ్చవచ్చును. తన యపూర్వరచనా సామర్థ్య మంతయు నిందు వెల్లడిచేసినాడు.

దుర్యో—ఎట్లయినను మయునిచే నిర్మితమైన మీసభవలె నుండదుకదా!

ధర్మ—అట్లుగాదు. ఒక్కొక్కస్థలమునం దీ సభానిర్మాణ మామయుని మించియున్నది.

దుర్యో—నన్ను సంతృప్తి బొందించుట కట్లు పరికరపుగాని నిజముగా విచారించి నచో నిది మయసభలో నెన్నవవంతు!

ధర్మ—అట్లనరాదు. ఒకనిని మించిన నేర్పరి యుగోకముండును గదా!

దుర్యో—ధర్మనందనా! ఈ యపూర్వమణినభామంబింకమున మన మొక్కొక కాలము సుహృద్భూతమున వర్తిండుటకు నాకుఁ గోరిక జనించినది.

మ. అనఘా! నీకును జూదమున్నను బ్రీయం ♦ బ్రైయంబునం చెప్పవో
విని యున్నాడనుగాని మోదమురక్షా ♦ విక్షింపగాలేదు కా
పున నీదివ్యసభాప్రదేశమున సం ♦ పూర్ణసౌమ్యదమ్ముతా
డను జూదంబునక్షై గడంగుడము వే ♦ జ్యోతింబున పిల్లనన.

ధర్మ—(ధృతరాష్ట్రుని సమీపించి) లండ్రీ!

చ. జనకుడవౌటచేత నను ♦ జయ్యనరమ్మని పుట్టబుంబుగా
నను జలగూడి ద్యూతమున ♦ కై చనుదెంచితి; నిట్టి దానికా
మనముల నించుకేని యను ♦ మానము బూనక సమ్మతించిరే
యనిమిషవాహినీసుతుడు ♦ నగ్గురుడు మఱి నీవు జెప్పమి.

దుర్యో—(ధర్మరాజుంజూచి) ధర్మపుత్రా! నీవక్షువిద్వారతుండవగుటకేని నిన్ను రావించితిని. దీనికై యొకఁతో నీవు యోజింప నవసరములేదు. ఇయ్యది వినోదార్థమై యేర్పడినదిగాని మఱియొకవిధముగాఁ బరిణమించునని తలంపకుము.

విదు—దుర్యోధనా! వినోదార్థమైనను, యథార్థమైనను, వృద్ధుల యభిప్రాయమును బొంది వర్తింపుట మంచిదికదా! ఇదియునుంగాక, నీతికోవిదులైన నరపాలురు విశేషించి ద్యూతము, వేట, పానము, కాంత, మొదలగు వ్యసనంబులందు తగుల్కొనవచ్చు.

కర్ణ—విదురా! ఇందు నీ సుబంధ మేమున్నదని ధర్మశాస్త్రము జెప్పుచుంటివి. విశేషించి తగుల్కొనరాదుగాని యేమాత్రమైన తగులవచ్చునా?

భీష్ము—కర్ణా! ధర్మశాస్త్ర ప్రశంస నీకెందుకు? ఎవ్వరైన విన్న నవ్వెదరు?

దుర్యో—(కర్మనిఁజూచి) మిత్రీమా? ఆసంగతీయంతయు మనకేల? వినోదార్థము గావున యుధిష్ఠరుని జూగమాడుటకై యడిగితిని. (ధర్మరాజుఁజూచి) ధర్మ తపయా? నాప్రశ్నకు త్తరమీయలేదు.

ధర్మ—నుయోధనా? ధర్మనిత్యులైనరాజులు జూదమును నర్జింపవలయును. మఱి యను గుత్తితకితపులకిం జూదమాడరాదు. దానంజేసి యెట్టివారైనను సర్వధర్మవివర్జితములగుదురు. మాయాద్యూతిమున జయించుట పాతకమనియూ, ధర్మద్యూతమున జయించుట పుణ్యంబనియూ పెద్దలు చెప్పుదురు. నీవునాకు గడుఁ గూర్చువాడవగుటంజేసి చెప్పుచుంటిని. ఈద్యూతమువలన నెన్నియో యనర్థకములు కలుగును. మనసంటివారు దానిపేరైన నెత్తరాదు. నా మాటవిని యట్టికోటిక విడుపుము.

అర్జు—(తనలో) అగ్రీజుఁడు బాగుగనే ప్రత్యుత్తరమిచ్చినాఁడు. కాని యియ్యది నిలిచి యుండవలెనుగదా!

శకు—(ధర్మరాజునుజూచి) ధర్మరాజా! నీవుచెప్పినవాక్యములు సమంజసముగ లేవు. లోకజ్ఞుఁడన, మహామతియు సగుత్తత్రయు యందును దానిని నిందింపఁడు. ఇదియుంగాక బలహీనులయిన వారలు బలవంతులను జయింపఁదలంచి నవ్వుడు బహువిధ మాయోపాయముల జయింపవచ్చునుగదా! అదిమాత్రము జయముగ దా! ఎట్లయినను జయమేకదా ప్రధానము.

దుర్యో—ధర్మనందనా! నీవు యక్షవిద్యా విశారదుండ వగుటంజేసి యడిగితిని. దాని నీపెంతయో ధర్మశాస్త్రప్రన్యాసము నేయఁబ్రారంభించితివి. పోనిమ్ము. నీ వాడలేనివాడవేని యాడితిననుము.

శకు—రాజా! మంచిమాటజెప్పితివి.

అర్జు—(తనలో) పీఠగ్రజనకు రోషము గలిగించుచున్నారు.

ధర్మ—(ఆవేశముతో దనలో)

శ॥ జూదమునాడ గమ్మనుచు ♦ సొంపుగఁబల్కును బొందియిట్లు, స
మౌదిమునాడ నవచ్చి స్పృహ ♦ పుగిపులెల్లరిక్షణ ప్రాయమున
జూదమునందు మేలియని ♦ శూరుల సన్నతంగము నాకు మ
ర్యాదయె! వెన్నదీయఁగను ♦ రాజులునవ్వర, భయటంచునుక.
దుర్యోధనా—

శా॥ చాలుం జాలును నీదుమాటలనికక ♦ జాలింపుమీ యెల్ల భూ
పాలగ్రామములందు బోవడియు చి ♦ ల్వక నీవు జెప్పియగా
నేలా! నేనవివేకినాదున జగం ♦ బెరిత నన్మచ్చు; నీ
సాలోకింతువటంచు ధర్మము సము ♦ ద్యుత్రేష్ణు వాక్రచ్చితిక.

తే. గీ. వలదు వలదంచునే బల్కు ♦ పలుకువినక
పలుకుమనెదేల యోదిన ♦ వాడననుచు
సంతకోరిక నీకును ♦ నమరియున్న
రమ్ము జూగమ్ము నాడరా ♦ గమ్ము రమ్ము.

అర్జు—(తనలో) ఏమిదీ! అన్నగారి వాక్యమునం దమంగళమున్నదియనున్నది. ఆహా! రోషమెంతటి కార్యమునైనను జేయుచును. అంటే... జూదమాడుట తగదని పలికిన యీత డిప్పుడు సమ్మతించెను. ఈ ధార్తరాష్ట్రగిజా! జూదమాయబన్ననో! మాయగిజా! డక్షవిద్యావిభాదుడేగాని యొకరిమాయ నొకరు కనుగొనుట కష్టముకదా!

శకు—(తనలో)

ఉ॥ నాదగునేర్పజూపి యమ ♦ నందను సంపదలకా హరించి, స
మోదముబొంద నెంతో కుగు ♦ భూపునకు గడుగూర్చి యెల్ల భూ
మిధావులు నిరంతరము ♦ మేగుభక్తిని కొల్పజేసి; యా
మోదము సంగువాడ గురు ♦ ముఖ్యుడగు మన్నన న్నొచ్చజేయఁగన్.

(ప్రీతాశముగా ధర్మరాజుంచూచి) ధర్మనందనా! జూదముకన్న బరమామోదము గూర్చువిద్యయు, ధనసంపాదకమైన విద్యయు లేదని నీవెఱుంగుదువుకదా! కావున సంతోషాంతరంగుండవై యొక్కంతకాల మీదు వర్తింపుము. వినోదార్థ మగుటచే గలహ మావంతయు ఘటిల్లగు.

ధర్మ—గాంధారభూపా! ద్యూతకలాకుశలుండవగు నీవు మధ్యస్థుడవై యుండఁగోరెదను.

దుర్యో—వృద్ధులగు భీష్మద్రోణులుండఁగా శకుని మధ్యస్థుడై యుండనేల! (ఇండుకయూరకుండి) ధర్మనందనా! ద్యూతమున నీకును నాకును హస్తీయశకాంతరము. అందుచేత నాకుఁగాను శకుని నీతో జూదమాడును.

ధర్మ—[తనలో] మాయాద్యూతమున శకునికున్న ప్రావీణ్యము మఱియొకరికి లేదు. ఈతడు నన్నేమిచూచియినో యని దెందమున సందియము గలుగుచున్నది. అయిన నిట్లు జెప్పిచూచెదఁగాక! (ప్రీతాశముగా) ధార్తరాష్ట్రగిజా! జూదమనఁగా నొకసమయమున యశంబున ధనమునుగూడ దెచ్చును. మఱి యొకసమయమున రెండును బోగొట్టును; ఆకారణమున నిక్కార్థము దనకు దానే చేయవలయునుగాని, యొకరికై మఱియొకరాజుట యుచితముగాదు.

ద్యో॥—(తనలో) ధర్మమూర్తియగు ధర్మతనయుఁడుగూడ, నావేశముచే ద్యూతమునకు సమ్మతించుచున్నాడు. ఈమధ్యస్థసమయ జక్కిరిగెన్న యీతనిని వీరేమివంచుతురోకదా! జూదము పుణ్యప్రదమని ధర్మశాస్త్రములేల చాటుచున్నవోకదా!

దుర్యో—(ధర్మరాజునుజూచి) అన్నా! నాకుఁ బ్రీతినిధిగా మామూలుగా కను జూడమాడునని నీవు సంశయింపఁ బనిలేదు.

తే. గీ. ద్యూతమందు నాకైయీతఁ ♦ ఊడునట్టి
భాగ్యరాసుల నేనె య ♦ ర్పణముసేతు
నీకు నమ్ముమీ నామాట ♦ నిక్కముగను
నాడఁ గల్గినవాడవే ♦ నాడుమయ్యు.

శకు—ధర్మరాజా! ఆడిదలంచినవాని కీయనవసర ప్రసంగమేల? దుర్యోధనుఁడు గాక పోయినచో నేను మాత్రము ధనరాసు లొడ్డలేనా! నేను రాజును గానను కొంటివా? నాకు రాజ్యము లేదనుకొంటివా?

భీష్మ—(తనలో) దుర్మార్గుడగు నీశకుని ధర్మపుత్రున కెట్లు రోషము గలిగించుచున్నాడు.

కర్ణ—(ధర్మరాజును జూచి) ధర్మసంభవా! దుర్యోధనుఁడు జూడమాడుటకు శకునినిఁ బ్రీతినిధిగా నేర్పఱచి కొనినాడు. ఈతఁ పొడ్డు ధనరాసులన్నియు దుర్యోధనుఁడే భరించును. నీ విందులకు సంశయించితివేని శకునియే భరించును. ఈతఁడు మాత్రము సామాన్యుఁడా! ఒకవేళ నీత డేకారణముచేతనైనను దానికి నమ్మతింపజేసి,

తే. గీ. అంగరాజ్య మిచ్చెద సంశ ♦ యంబులేక
నీకు; నింకను ఋణమున్న ♦ నిశ్చయముగ
నఖల నిక్కుల రాజుల ♦ నాజగెల్చి
నిలనికై నేనె యిచ్చెద ♦ క్షీతితలేంద్రు.

విదు—(కర్ణునిజూచి) రాధేయా! దిగ్విజయం బొనర్చిన ధర్మనందనుని తమ్ములిచ్చట నున్నాడు. అట్టి పలుకులఁ బలుకకుము. దుర్యోధనుని కన్నను, గాంధారరాజు కన్నను, నెక్కువ వాడననియా! నీతో జూడమాడుటకు ధర్మనందనుఁ డంగీకరించును. ఒకవేళ నీవు రాజులంగెల్చి ధనముదెచ్చి ధర్మపుత్రున కీశుఁగల సామర్థ్యమున్నను మనవంటి సూతకుల సంభవు లొసంగు దానమును సుక్ర త్రియవంశప్రాసర్యుత్తుడగు ధర్మనందనుఁ డెట్లు గ్రహించును?

భీష్మ—కర్ణా! సకలరాజులను జయించెదనని నలువురు మెచ్చని వాక్యములేల పలికెదవు? నీ సామర్థ్యమంతయు ద్రావిడవ్యయవరమునాడె వెల్లడియైనది.

కర్ణ—(కొఱముతో) ఏమీ! (ఏమో యనబోవును?)

దుర్యో—(కర్ణునివారించి విదురుని విలోకించి) విదురా! ప్రీతివిషయము నందును నీవేల జోక్యము గలిగించుకొందువు? నేను మాత్రుడినిఁజూచి నిన్ను పైరింప వలసి వచ్చుచున్నది.

ధృతా—(దుర్యోధనునితో) కుమారా! ఏమది? విదురునిపై నీనును జూపుచున్నావు. నీ వాక్రూరల్య మూపుము. (విదురుని విలోకించి) విదురా! బాల్య చాపల్య మున సుయోధనుడాను వాక్యముల సజగుగొనక శాంతింపుము.

విదు—శాంతింపక చేయనదేమున్నది? (రహస్యముగా) మహిపాలా! నేను నిరంతర మును మీశ్రేయమే కోరుచుందును. అందుచే లోకహితమును, నీహిత మునుగోరి వదించు నామాటవినము. పిదప నీయిష్టమెట్లో యట్లునేయుము.

చ. తనయుడటంచు వీనిని ము ♦ చంబున జూడగబోకుమీ మదిక;

జననుతిగన్న వంశమును ♦ నాశనముక బొనరింప నెంచియే

జననముగాంచె వీడికను ♦ స్వాంతమునక దయవీడి వీనినిక

హననముజేసి సదృశము ♦ నందుము వంశమునిల్పగా మహిన్.

వీడు గతించినను దక్కిన పుత్రులుండిరిగదా. నీవట్లు నేయవైతివేని, దురాత్ముడగు నీ దుర్యోధనుని మూలమునఁ గుమారులెల్లను, సకల బంధువులును గూలుదురు.

ఉ. కావున సంశయింపక, జ ♦ గంబునకుక హితముక బొనర్ప, నీ

భావమునందుఁ బ్రేమనెడఁ ♦ బాసి; జనంబులు మెచ్చునట్లు దు

ర్భావని వీనినిం దునిమి ♦ భారత వంశము నుద్ధరింపుమా

నీవు; యశంబు కేకులును ♦ నిక్కముగాఁ గురువంశ భూషణా.

కన్లు—(దుర్యోధనునితో) సుయోధనా! కంటినా! విదురుఁడు మీతండ్రికేదో బోధించుచున్నాఁడు.

దుర్యో—ఏమున్నది? మన కార్యమన కంతరాయము గలిగించుటకే. ఇంతకును రాజుల యుచ్ఛిష్టముదిని జీవించు దాసిపుత్రుండగు వీనిని బ్రాణసమునిగా కేర్చిన మాతండ్రి ననవలయును. కానిమ్ము. మన మిప్పుడెవ్వరితోడను గలహింపరాదు. ప్రస్తుతకార్యముదెన నర్తింతుము. (ధర్మరాజనుజూచి) ధర్మ నందనా! మా మామయగు శకుని నీతోఁజూడమాడుట కంగీకరించితివా, లేదా? లేదేని యాతని కోడితివని తలంచెదము.

ధర్మ—తమ్ముడా! నేను ధర్మము నక్కాడొచ్చితినిగాని శకునితో నాడుటకు భయ ముందికాదు.

శే. గీ. శకునికి దురోదరఁబున ♦ శక్తియెంత

యున్న; నాకందోకొల లే ♦ కున్నగాని

యాహుతుడ నొచువచ్చి భి ♦ యంబునంది

మరిలిపోవుదునే నేను ♦ మానవేంద్ర.

ఇదగో! నేను సంసిద్ధుడనై యున్నాను.

భీష్మ—(తనలో) ఎట్టి ధర్మశాలి కైనను నీ దురోదరము రోషము గణించుచున్నాను. సురసేవించినవారును, శాంతాలోలురును కొంతనేపటికి తమకీరమును దాము గుర్తించుకొనఁ గలుగుదురుగాని, ద్యూతప్రియులకు మర్దనామోహము నొడలు తెలియదుకదా!

దుర్యో—(ధర్మరాజుగూచి, యుద్ధిష్ఠిగా! అటువలెను. చందన కన్నూర కన్నూర పరిలిప్తంబయిన ద్యూతరంగము. మనమును బ్రేవేళెంతుము. రమ్మ.

ధర్మ—ఇదిగో! వచ్చుచున్నాను.

(దుర్యోధన శకుని ధర్మజు దుస్ససేన కర్ణ లింగుక నడిచి కూర్చుందురు.)

ధర్మ—దుర్యోధనా! ఇంకఁ గార్యమున కుపక్రమింపవచ్చునా? శకునికై ధనరాసులు నీవే యిచ్చెదవుకదా!

దుర్యో—ఆసంగతి యిదివఱకే చెప్పితినిగదా.

శకు—ఇదిగో! పాచికలు. నీవే పార్థరంభింపుము.

ధర్మ—(పాచికలు పుచ్చుకొని) పందెము వేయుము.

దుర్యో—ఇదిగో! రత్నఖచితములగు పశితప్తపస్తునముదాయము బందెముగాఁ జెట్టితిని.

ధర్మ—(పాచికలు వైచుచు.)

దుశ్శా—మామా! మామా! గెలుపుమనదే.

ధర్మ—తొందరపడకుము. గెలుపు నాయది. చూడుడు.

శకు—సత్యమే. నానితోనేమి? (దుశ్శాసరునితో రహస్యముగా) దుశ్శాసనా! ముందుగెలు పాతనికే వచ్చుచున్న జేయవలయును. దానితో నాతఁ డుత్సాహపరిపూరితుండగును. (ధర్మరాజుతో) ఇంక నీహోష్ఠము.

ధర్మ—ఇదిగో! సాగరావర్తసంభవములై మనీయ భాండారముననున్న మణిసముదాయము బందెముగాఁ జెట్టితిని.

శకు—(పాచికలువేసి) పందెము నాది. తిన్నఁగజూడుము. అస్పృతమాడితినందువు. మరల నొడ్డుము.

ధర్మ—రత్నభాండారములును, సువర్ణభాండారములును నొడ్డితిని.

శకు—(పాచికలువేసి) ఈసారియుఁ బందెమునాదియే.

ధర్మ—(తనలో) ఏమిది! మాయగచున్నది! ద్యూతమున సెన్నఁడును గోటమియె యెఱుంగని నాకు నేడ్చిట్లు గలుగుచున్నది.

శకు—ధర్మనందనా! సంశయించుచుంటివేల! ఇంక బందెమువేయవా యేమి?

ధర్మ—గాంధారి రాజా! అట్లు బలికెదవేమి? ఇదిగో మత్తగజసందోహమును, నర్దునునకుఁ జిత్రరథుఁడిచ్చిన యేనూరు గంధర్వ హయంబులును, రథపక్షిరమును నొడ్డితిని.

శకు—(పాచికలువేసి) ఏమిదీ! ఆశ్చర్యముగ నున్నది. ఒక్క పందెమయినను నీకు లభించుటలేదే.

ధర్మ—(తనలో) అక్కటా! ఏమిది! పందెములెల్ల శకునియే గెలుచుచున్నాడు.

శకు—అలోచనయేల! పందెముల్ల పాచికలు వేయుము.

ధర్మ—(రోషముతో) దేవభాగ్యహాత్యేత్రములుదప్ప తక్కిన నారాజ్యమంతయు నొడ్డితిని.

శకు—కానిమ్ము. ఈ సారాయైన నీవు గెలువకయుంచువా? (పాచికలువేసి) ధర్మనందనా! చూచితివా? ఏమైనదో!

ధర్మ—(తనలో) అక్కటా! భగవంతుడు నన్న వంచించి దలంచినాడు. కాకున్నచో నిట్లెన్నఁడైన సంభవించెనా! (విచారించును.)

అర్జు—(తనలో) రోషావేశమున నగ్నిజ్వల మాంతుజూదమున సమస్తరాజ్యశ్రీలును నోడినాడు.

భీము—(తనలో) అక్కటా! కాలమిట్లు మారిసది.

నకు—(తనలో) ఇట్లుగనని నేను మున్నే లలంచితిని.

సహ—(తనలో) దురాత్ముండగు సుయోధనుఁ బట్టిమాయఁబెన్నెను.

ద్రోణ—(భీష్మునితో జనాంతికముగా) భీష్మచార్యా! ఏమి! ఈదురంతము! పెద్దల మాగు మనముండినను నిట్లు జరుగుచున్నది!

భీష్ము—ఆచార్యా! కరుణలమునకు వినాశ కాలము సమీపించుచున్నది. మన మేమన్నను బ్రయోజనములేదగు.

ధృత—(విదురునితో) విదురా! ఏమి ఈకలకలము.

విదు—ద్యౌతమునకు మూలకారణుడవైన నీవేమియు జలియనట్ల మాటలాడుచుంటివే. మాంతుజూదమున నీనుతుడగుఁ దుర్యోధనుఁడు పాండవుల రాజ్యశ్రీలగెల్పినాడు. ఈతఁడు చుష్టబుద్ధితో నుద్భవించినాడు. తొల్లి యెన్నఁడును గళంకమెఱుఁగని భరతకులము వీనిమూలమున నాశనముగానున్నది.

ఒక్కనిమూలమున గులమునకు హాని సంభవించునేని వానింగూల్చి కులము గక్షింపవలసినది మున్ను శక్తియు వచ్చించి యున్నాడు. ఈ కారణముచేతనే కిదా మున్ను కులదూషకుడైన కింసుని మేళమామయనక శ్రీకృష్ణుడు వధించెను. దుర్మార్గుడగు దుర్యోధనుఁడు పోయిననేమి! నీవు సహించి యూరకుంటివేని కులనాశనమగును.

మ. కడుదుర్మార్గుఁడు వీనినింగడవి మీ ♦ కారవ్యవంశంబు నె

క్కుడు కీర్తికవలసిల్లఁజేసి యిక్కఁ లో ♦ కులో మెచ్చగా బాండువు

త్తుల సద్ధర్మచరిత్రుల గనుము సం ♦ అలోపంబు దీపింపగా

బడయంగల్గెద వీవు పౌఖ్యముల భూ ♦ పా! నమ్ము నావాక్యముల

భృత—(తనలో) ఎంతదారుణ మెంతదారుణము!

కర్ణ—(దుర్యోధనునితో) ఈ విదురుడెప్పుడును నీతండ్రితో నేదోయొక నేరము నీపై జెప్పుచునే యుండునుగదా!

దుర్యో—ఆతని కితరకార్యము లేవియును లేవుగదా!

విదు—(తనలో) భృతరాష్ట్రుడు నావాక్యములకుఁ బ్రత్యుత్తరమియ్యక మిన్నకుండను. కానిమ్ము. దుర్యోధనుని మందలించిచూచెదగాక (దుర్యోధనునిఁజూచి) దుర్యోధనా! నీవెట్టి యకార్యముజేసితివి. మాయాద్యుతమున ధర్మచరిత్రులగు పాండవేముల రాజ్యశ్రీలగొన్న నిన్ను జనములు నిందింపకుందురే. వారి యెడల నీవిట్టి యపకృతిఁ గావించుట ధర్మమగునా?

సీ. న్యాయంబు విడనాడి ♦ యలఘుచరిత్రుకా
విసతండ్రి పుత్రుల ♦ వేడ్కఁచిలిచి
మాయ జూడమునందు ♦ మనగు గొల్పగజేసి
శ్రీలక్ష్మణుని పరా ♦ జతులఁజేయ
ధర్మమే నీకిది ♦ ధరణిజనులు నిన్ను
హీనచరిత్రు గా ♦ నొచకుండ్రె
ధర్మస్వరూపుల ♦ ధర్మజాదులతోడ
గలహమేటికి నీకు ♦ గౌరవేంద్రె

తే. గీ. మాయజూడం బిదేటికి ♦ మానుమయ్య
సజ్జనులపోవు పథమున ♦ జనగదయ్య
పెద్దలు వచించు వాక్యముల్ ♦ వినుచు; వంశ
వృద్ధియగు మార్గమరయుమీ ♦ పృథ్విపాల.

దుర్యో—(కోపముతో) విదురా! నీవెప్పుడును బరులగుణములనే పొగడుచుందువు. మమ్మెప్పుడును నిందించుచుందువు. నీవు తిన్నయింట వాసముల నెన్నఘనుఁడవు. ఉగ్రవిషసర్పము చండమున నీయునికి మాయద్గం తెలుగుచున్నది. పరులసంపదలను నెట్లయిన సుఖోపాయమునఁ గొనుట క్షత్రియ ధర్మమేకదా! నాకు మాత్రము ధర్మాధర్మములు తెలియవా? నీవు నాకు బుద్ధిజెప్ప నవసరములేదు. మిన్నకుండుము.

విదు—దుర్యోధనా! నీవట్లు పలికితివని నే నాగ్రహించువాడనుగాను. ఇప్పుడు నా వాక్యములు నీకు రచింపవు. నీతికొవిదు లెప్పుడును నిష్కపటముగఁ జెప్పుదురు. నేను నిరంతరమును నీతండ్రికి నిష్ఠయు గూర్చెడి వాడనగులచేఁ జెప్పితిని. వివర నియ్యవలయు.

శకు—(ధర్మరాజుజూచి) ధర్మనందనా! సమస్త సంపదలును రాజ్యమును నోడితివి. ఇంక జూదము జాలించెదవా? లేక మఱి యే యుపాయముచేతనైన నాడెదవా?

ధర్మ—(తనలో) ఆహా! కాలమెట్లుగా మాటినది. (ఆవేశముతో)

మ. ధర గోశ్వంగ నివాసులంగెలిచి మో ధంబారగా జంభకున్
దురమందున్ వధియించి పాండ్యసృపునిన్ ధోర్గర్వముఁ బాపి; దు
ర్భర బాహుబలశాలి నీలు నని ద ధర్మబెల్ల దూలించి: నా
వగయొగంబునకున్ ధనంబొసగె నె వ్యాడట్టి మాద్రీసుతుం
డరయన్ బందెముగాగనుండు నిట నా యాజ్ఞానుబద్ధుండునై.

శకు—రాజా! బాగున్నది. అట్లయిన నిదిగో! పంచము. (పాచికలుచూచి) గెలుపు మాడే. ఇంకేమి యొడ్డెదవు?

ధర్మ—అట్లనా! కానిమ్ము. ఇదిగో మత్తమయూరకులతో గయ్యమొనర్చి మరుమా శవ బర్హరకర్పణ దేశాధీశుల జయించి, సరస్వతీతీరనివాసులను, సింధుకు లాశ్రితులను, బంచనదామరపర్వత దిన్నకటనివాసులను; వశగతులం జేసి కొని, బర్హరకరాత వీరుల రణంబున నోడించి మదీయసవనార్థమై యసంఖ్యా కధనవస్తువాహన నివహంబులు గొనివచ్చిన నకులునిఁ బణముగా బెట్టితిని.

శకు—సనతితల్లికొడుకులనియా! వీరిని బణముగా ముందుబెట్టుచుంటివి.

ధర్మ—గాంధారరాజా! నీ చమత్కార వాక్యములఁ జాలించి ప్రస్తుతకార్యమును జూడుము.

శకు—(పాచికలువేసి) నీవే చూడుము.

ధర్మ—(తనలో) అక్కటా! ఏమి! దురదృష్టము. (ప్రకాశముగా) దానికేమి? జయము జయములు దైవాధీనముగదా ఇదిగో!

సంగరస్థలమున ధంకార వస్తుని

భంగమొందించిన బాహుశాలి

త్రాకశత్రులకు న శముగాని యమృతస్య

యంత్రంబు గొట్టిన యలఘుధీను

డగ్నిదేవునిచేత సతిభయంకరమైన

గాండీవమందిన ఘనగుణంబు

ఛాండవారణ్యంబు గాల్చుసమయమందు

విబుధేశునోర్చిన విక్రముండు

తే. గీ. వాసుదేవుని కృపచేత వరలువాడు

సంతతము మదీయజ్ఞుడు జరుపువాడు

నైన యర్జునుం డివుడు నా ♦ యాజ్ఞపైన
నిలుచుఁగావుతఁ బణముగా ♦ లలితమతిని.

మఱియు, భగదత్త పాండక కులూతాధిప విష్వక్సేన సుధన్వుల రణా
బున నిర్జించిన మహాబలపరాక్రమనంబుండగు నయ్యర్జును నొడ్డినాను.

శకు—(పందెమువైచి చూచి) యుధిష్ఠిరా! మేమే గెలిచితిమి.

ధర్మ—నరే—(ఆవేశముతో) ఇదిగో.

సీ. కాశికాపురిని లా ♦ ట్రాగృహంబున బడి

మరణింప కుండంగ ♦ మమ్ముఁగాచె

నడుకానలోనున్న ♦ కడు పరాక్రమశాలి

యశా హిడింబుని దెగ ♦ టార్చి మించె

అల బకాసురుగూల్చి ♦ బలమున నేకచ

కాపురవాసుల ♦ కలఁతదీర్చె

బశుపాలు విధమున ♦ శిశుపాలుననినోర్చి

దశదిశలందున ♦ యశముగాంచె

తే. గీ. రాజసూయాధ్వరార్థమై ♦ రాజులెల్ల

సన్నుతింప జరాసంధు ♦ జంపె; నట్టి

బలపరాక్రమశాలియశా ♦ వాయుసుతుడు

పందెముగ నిల్చుగాక యా ♦ నలద మెనగ.

శకు—(పందెమువైచి) యమనందనా! మేమే గెల్చితిమి.

ధర్మ—కాలవైపరీత్యమున కెవ్వరేమి నేయుదురు? కానిమ్ము.

చ. తెలివి సమస్తముక విడిచి ♦ భీరులునవ్వగ మాయజూదపు

గొలుపునఁజూచి రాజ్యమును ♦ గోల్పడి యంతటనూరకుండకే

లలితచరిత్రుితా యనుజ ♦ లక బణమొడ్డిన ధర్మసూతియే

నిలచెను బందెమై యివుడు ♦ నిక్కముగా నెవరెల్లు దూరినక.

శకు—(పాచికలువేసి చూచి) ఇదియు మేమే గెల్చితిమి.

ధర్మ—(తనలో) అక్కటా! ఎంతకు వచ్చినది.

శకు—ధర్మరాజా! మీ యేవురకును బ్రీయురాలగు పాంచాలి నొడ్డక నీవే పణ
ముగా నిల్చితివేమి! అట్టిపుడైనఁజేసి నీవుగెల్చితివేని యింతకుమున్ను నీవో
డినదంతయు నిచ్చివేసెదము.

ధర్మ—(ఆవేశముతో) చెడ్డ కాపురమునకు ముప్పేటికి?

తే. గీ. పరమసాధ్వియటంచుఁ బె ♦ ల్పంగ ధర న

యోనిజయగుచు నల దుగ్గిస ♦ డోర్చిపతికి

వరసుపుత్రీయై పాండవ ♦ పత్నియగుదు
భాసిన ద్రాపదినినేను ♦ పణము నిడితి.

శకు—(పండెము వేసిచూచి) రాజా! నీవెంతయు దురదృష్టవంతుడవు.

దుర్యో—(విదురునిజూచి) విదురా! నీవుపోయి మాకు దాసియైన పాండవపత్ని నిటకు దోడ్కొనిరమ్ము.

భీము—(కోపము సూచించును)

విదు—(కోపముతో దుర్యోధనుని జూచి) కౌరవేశ్వరా! నీ కెట్టితలంపులు పుట్టుచున్నవి. జూదమున నోటువడినంతనే సాధ్యమణియగు ద్రాపది నీకు దాసియయ్యెనా? అవసీతలన మ్రోజ్యోత్సవమునకు యోగ్యయైన పాండవ ధర్మపత్ని నీచే నవమానము నొందఁదగినదా! కొన్నాళ్లు సుఖమై బ్రదుకజూచుకొనము. అటుజూడుము. (భీముని నిర్దేశించి)

చ. జగముల నొక్కపెట్టునను ♦ శౌర్యముతోడను మింగజాలు, నా
యగణిత సత్తుడైన పవ ♦ నాత్మజునైనను జూడకుండనే
తెగువనుబూని యీకరణి ♦ దెల్పితి వెలయు జాలుజాలు; నీ
పగ మ్రోవదాత్మజాత నిటు ♦ బల్కుచి పాపము నలభవింపదే.

దుర్యో—(ప్రక్కజూచి) ఎవడరా! అక్కడ.

ప్రాతి—(ప్రవేశించి) మహారాజా! ఏమిసెలవు?

దుర్యో—నీవు సత్వరముగఁబోయి యిక్కడ జరిగిన దంతయు దెలిపి ద్రాపదిని దోడ్కొనిరమ్ము.

ప్రాతి—చిత్తము. (నిష్క్రమించును)

ధృత—(విదురుని జూచి) విదురా! ఆకలకలమేమి? జూదముం దవలపె మేమియోడిరి.

విదు—మహిపాలా! నీకు జూచుటకు గన్నులులేవు గాని ఏయటకు తెలులులేవా యేమి? దీనికి నీ నేమూలము. దుర్జ్యోతమున ధర్మజూడు తిమ్మలనోడి తాను గూడ నోటుపడి ద్రాపదినిగూడ నోడిపోయెను. నీవీ విషయమునఁ దలయూచుటచే నింతవఱకు వచ్చినది. నిన్ను దైవమెట్లు పాలించునో తెలియదు.

ప్రాతి—(ప్రవేశించి) మహారాజా! నీయాజ్ఞననుసరించి ద్రాపదికడ కేగితిని. ఆమె నన్నుఁగాంచి యేయుగమునందును జూదమున భార్యను నోడినవాడు లేడే. అయినను మున్ను నన్నోడి తన్నోటువడెనో, లేక తా నోటుపడి నన్నోడెనో యెఱింగిరమ్మని పలికెను.

దుర్యో—నరే. (దుశ్శాసనునిజూచి) తమ్ముడా! నీవరిగి యీధర్మసందేహ మిక్కడ తీరుననిచెప్పి యామెను దోడ్కొనిరమ్ము.

శకు—(జానాంతికముగా) అబ్బయీ! దుర్యోధనా? ఇప్పుడు నీ చిత్తమునకు శుభతోషముదవినదేకదా!

దుర్యో—మామా! నీదయయుండ నా కేమిగొచువ?

(తెరలో)

మ. వనితారత్నము! రమ్మ రమ్మికిను నీ ♦ భావంబులో నింతయే
సనుమానంబును బొందగావలదు నీ ♦ యాత్మేభుడౌ ధర్మనం
దనుడే యొడెను నిన్న ద్యూతమున మా ♦ దాసత్వమున్ బొందునం
దనులున్ జేసురు, దాసివైతివికదా ♦ తధ్యులుగా నీవునుకా.

(తెరలో)

దుర్యో—ననా! నేను సాధ్వినీ. ఏకవస్త్రను. రజస్వలను. నన్నంటకుము.

దుర్యో—(కర్ణునిజూచి) రాధేయా! ఆ శ్రావణి వాక్యముల వింటివా? (ఎదుట
జూచి) అడుగో! తమ్ముడు శ్రావణిని దొడ్కొని వచ్చుచున్నాడు.

దుర్యో—(శ్రావణి శిరోఃములఁ బట్టుకొని యిచ్చుచుఁ బ్రవేశించి) నీవు సాధ్వినీవా?

తే. గీ. ఏవును పతులతోనొవ్వు ♦ యింతివీవు
సాధ్వినంచును బల్కెదే ♦ చపలనేత్రీ
ధర్మజుడు నిన్నునోడుటకా ♦ దాసివైతి
మాకు, రమ్మ వేగమ్మె ప ♦ ల్కాటలేల.

ఏకవస్త్రవేగాని విగతవస్త్రపు కావుగద. రమ్మ.

దుర్యో—(కర్ణునితో) తమ్ముడు లెస్సగఁ బలికెనాడు.

విదు—(తనలో) ఎంతకష్ట మెంతకష్టము.

శ్రావ—ఓహూ! సభ్యులారా! విధిక్రతమున యుధిష్ఠిరుడు జూదమున నన్నోడిన
నోడుఁగాక! దుర్మాతుండగు దుర్యోనుఁ డీసభకు నన్నీడ్చుకొని వచ్చుట
జూచి మీరు సహింతురే! ఇయ్యది ధర్మమగునే!

భీము—(ధర్మరాజునుజూచి) అన్నా ధర్మతనూభవ! ధన కనక వస్తువాహనములే
మగు రాజ్యమంతయు నోడితివి. మమ్మాడితివి. వీరు మనల నేమిసేయు
దురు? శ్రావణిని బణముగా నిడితివే? ఇంత యవివేక మెచ్చుటనైనఁగలదా.
శకుని క్షతవ మెఱంగియు నిట్టి యకార్యముంజేసిన నీ బాహుదాహం బాసరిం
చినను బావములేదు.

అర్జు—అన్నయ్యా! భీమసేనా! శాంతింపుము. ధర్మసంఘుడగు ధర్మతనూజుడు
ధర్మముదప్పి వర్తించెనేని, ధరణీచక్రమంతయుఁ దల్లఁడిల్లును. సుహృద్వ్యూత
ధర్మయధములకుఁ బరులచేఁ బిలువఁబడినప్పుడు విముఖుడగుట క్షాత్రీధర్మ
ముగాదు. పైపక్షైవరీత్యమయిన కార్యమున తివ్వరదా సేయదురు.

శ్రావ—(సభ్యులను జూచి) అయ్యలారా! నాప్రీతి కుత్తర మనుగ్రహింపవలె?

ఏక—ఓహూ! సభ్యులారా! అందఱును నాడువాండ్రును కలిగినవారలే. శ్రావణికిఁ
బ్రాహ్మణత్వము బలుక లేల! ధర్మసంఘమునైన పచ్చినప్పుడు దాని పటిఁగి

యుండియు జెప్పకుండుట మహాదోషమని జెద్దలు చెప్పుదురు. మీరందఱును నూరకొనుటచే నేను చెప్పవలసి వచ్చినది. జూరము, పానము, వేట అతిభక్షణాసక్తి యను నీనాలుగు దుర్వ్యసనంబులయందు దగిలి వర్తించువా డొకప్పుడు ధర్మము దప్పివర్తించును. అట్టి వానికృత్యములు చేకొనఁదగవు. ఈ ధర్మనందను డకితవాహూతుడై వ్యసనమునఁజిక్కి పాండవులకు సాధారణ ధనమైదాగిపదిని నోడెను. ఈమె యధర్మవిజితన ఏకవస్త్రీయగు నీమెను సభకు చెప్పుట యధర్మము.

కర్ణ—కమారా! వికర్ణా! ఇంతమంది పెద్దలెఱుంగని ధర్మము నీవు చెప్పవచ్చితివా? బాల్యవయస్కుండవగు నీకీ ప్రశంసయేల? నీవు పాంచాలి యధర్మవిజిత యని పలికితివి. ధర్మజుడు తన సర్వస్వమును నోడినప్పు డిది వానికి వెలి యెట్లగును? కావున నీమె ధర్మవిజితయే. నీమెను సభకు దోడ్కొనివచ్చుట యధర్మమని పలికితివి. నీవు చెప్పినమాట సాధ్యమగులయందు వర్తించును. కాని, యీమెయందు వర్తింపదు. భార్యకు దైవముచే విధింపఁబడు ధర్మయొక్కడే యుండును. ఈమె కేవుగుగలరు. ఇట్టి కులటను విగత వస్త్రంజేసి తెచ్చినను బాపములేదు.

విక—రండీ! ఇప్పట్లునీకెదురు జెప్పవలసి వచ్చినది. దుగ్ధపదరాజనందని కులటయే యనుకొందము. కులటకైనను మానహానిసేయుట కార్యులు సమ్మతంపరుగదా.

కర్ణ—(ఇంచుక కోపముతో) అనవసర ప్రసంగముగట్టి పెట్టుము.

దుర్యో—(దుశ్శాసనునిఁజూచి) తమ్ముడా! దుశ్శాసనా! పాండవుల వస్త్రముల చ్చటఁ బెట్టివుము.

(పాండవులు తమపై వస్త్రములదీసి యొక రోట నుంతురు.)

దుర్యో—ఇంక దాగిపది వలువగూడ నొలుపుము.

భీము—(తనలో) ఎంతకష్టము కన్నులారఁజూచి నలసివచ్చినది.

దుశ్శా—(దాగిపదిని సమీపించి) దాగిపది! నీ వలువ యచ్చటఁబెట్టుము.

దాగిప—హా! ఎంతదురంతము! పాండవేయులారా! మీభార్యనైన నన్నొక దురాత్ముడు వేణిబట్టి నిండు సభలోని కీడ్చుకొనివచ్చుచుండ మీరందఱును జూచి యూరకుందురా? భుజబలసముద్రులయిన మీరు శౌర్యముదక్కి చిత్రిప్రతిములవలె నూచుచుందురా? ఈసభయందు దుశ్శాసనుని వారింపఁ గల సమర్థులే లేరా? పాపాత్ములను బరధన పరకాంతాపహరణాసక్తచిత్తులను చంపింతుట పాపమని తలంచితరా? ఇట్టి పాపకృత్యముల సేయుచున్న వారిని దండింపకొన్నచో నింక నన్యాయమే ధర్మతలము బాలించునుగదా! పరివ్రాతా భీరోముఖుల మానసంరక్షకమునకు మూర్ఖమే యుండదు.

వాయునందనా! యమగదాదండనన్నిభమగు నీగదాదండమునకు దుష్కృష్ట వట్టినదా! ఓ పాండవమధ్యమా! అగ్ని హేమాత్మనిచే నందిన గాండవ మేమైనది? మాదేయియలారా! మీపౌరుషము లెందడంగినవి?

భీము—(చాపదనిఁ జూచి)

మ. తరుణీ! సంగరరంగమందు రిపులన్ ♦ దర్పంబునం బేర్పుచున్
గురుధైర్యంబునఁ జెడజాలెడి మహా ♦ కోదండపాండిత్యమున్
గరిమన్ గల్గియు నూరకుండవల సెన్ ♦ గాదే! లతాంగీ యుధి
ష్ఠిరభూపాలుని శాంతిభావమునకున్ ♦ స్వాంతంబునం జంకుచున్.

మ. చంచల్చోరగదాభిఘాతములచే ♦ శత్రుశ్రమాపాలహృ
త్పంచప్రాణములన్ వారించి భవదు ♦ ద్వంధంబు వారించు నో
పాంచాలీ! వెలగుండకే! పవనజ ♦ ప్రఖ్యాత విక్రాంతిచే
వంచంపంబడకున్నె వైరినృపతి ♦ వ్యాపాదసంపాదనల్.

ధర్మ—(చాపదనిఁజూచి) పాంచాలాధిప తనుజా! నీవతులయందు శౌర్యహీను లెవ్వ రునులేరు. అందఱును జతుర్దశేభవనము లొక్కపట్టున నెత్తివచ్చినను జయింపఁగల సమర్థులే. ధర్మపాశబద్ధుడనైన నన్నుఁ జూచి ఘోరందఱును నూరకొనిరి. కాలకృమమున నీకెగ్గానర్చిన దుర్మతులు వీరిచేఁ బడుదురు గాక! అకారణముగ నాగ్రహము గలిగించుకొని, యిట్టి దారుణవాక్యములచే వీరికి రోషముగలిగింపక నాధర్మసంధత గాపాడుము. ధర్మతనూభ పుడు నిరంతరధర్మమూర్తియను యశోడిండిమము భూనభోంతరాశముల మోయిఁ జేయుము. ఇప్పట్లున నీకు సర్వలోకశరణ్యుడైన శ్రీకృష్ణధగ వానుఁడే శరణ్యుడగుఁ గాక!

సోప—మహారాజా! పరాభవవచ్చింబడి యెండలు తెలియక యేవో కాదు లరచితిని. నన్ను మన్నింపుము. మీ ధర్మసంధతకు నేనెన్నఁడును భంగ మొవలించు దానను గాను. దుర్మతులగు కౌరవులచే నిట్టి పరాభవమందినను, ధర్మమునకు వెఱచి యధిష్ఠిర భూపాలుఁడు శాంతి వహించెనను మీకీర్తి పల్లిక సర్వదిగంతములఁ బ్రాప్తుగాక! నాపరాభవమునకుఁ దగిన ప్రతీకారము కాలకృమమున మీరు చేసితీరుదురని నాకు నమ్మకము గలదు. నిండుసభ లోనికి నాశిరోజములు బట్టి యీడ్చికొనివచ్చిన దురాత్ముండగు దుశ్శాసనుఁ డుగూలువరకును నావేదని ముడిచికొనను.

దుశ్శా—ఈ ప్రతిజ్ఞకేమిలెమ్ము. వలువ విప్పి యచ్చటఁ జెట్టుము. (వలువ లాగు చున్నాఁడు)

సోప—(కృష్ణుని నుద్దేశించి) హా! కృష్ణా! ద్వారకావాసా! నాకు జరుగుచున్న యీ పరాభవమును నీవు జూచుచు నూరకొన్నట్లై యిడియోకి నీవు నన్ను సుభ

దగ్గరకు నెక్కువ యనురాగముతోఁ జూచుచువు కదా! ఆపద్భాంధవా!
ఈ యాపద బావుము. భజబలపరాక్రమవంతులైన పతులు ధర్మపాశబద్ధులై
నా బన్నము దప్పింపలేక యుండిరి. ఇచ్చట్లున నీవు తప్ప నాకు శరణ్య మెవ్వ
రును లేరు. ముకుందా! రక్షింపుము.

దుశ్శా—ఎదుటనున్న పతులు రక్షింప లేక పోయిరి గాని, యింక వెట్టిగొల్లడగు
కృష్ణుడా నిన్ను రక్షించువాడు.

(చీర లాగుచున్నాడు.)

దాస—(తప్పించుకొనుచు కృష్ణుని నుద్దేశించి)

మ. మొరయాలిఁపుము మానమున్నిలుపవే! ♦ మూఢాత్ములౌ కారపుల్
పరిభావింపుచు నున్నవారు, కృపతో ♦ బాలించి రక్షింపవే
శరణం బెవ్వరు లేరు గావగను ని ♦ చ్చక్ష గొల్తునిన్నెల్లు; నుం
దర పీతాంబర మాధ వాచ్యుత ముకుం ♦ దా! దీనరక్షామణి.

దుశ్శా—(వలువ విప్పగా వణియొకి వలుచు యుండును.) ఏమిది! రెండు చీరలు
గట్టితివా యేమి? (మరల లాగుచున్నాడు.)

దాస—హా! శృష్టా! నన్ను రక్షించుట కిదియే సమయము. దుశ్శాసనుం డిట్టి
యకార్యము సేయుచుండగా నలదని యొక్కడైన గురుసభయందు వారిం
పక యున్నవాడు. దేవా! నీ సోదరినగు నన్ను రక్షింపుము.

చండకము.

శ్రీరుక్మిణీనాథ లోకైకనాథా యుమానాథసంస్తోత్రీ బృందారకేంద్రీస్థు
రచ్చారుకోటిరమాణిక్య సీరాణితాంఘ్రిద్వయా, యద్వయా, యవ్యయా,
చిన్మయా, నిన్ను వర్ణింప నేనెంతదానకా గృహవార్ధినై నామొరాలించి రక్షింపవే,
శిక్షితానేకదైత్యా సునంగాక వేరెవ్వరొ వేడ, దిక్కివెయంచెంచి పొగ్గించు
చున్నాను, నీసోదరిన నన్ను గావడవే, ధర్మభూపాలుడీ రీతినికా మాయజూదంబులో
గాజ్యముకా సంపదలో సర్వముకా గోలుపోయెక; దురాత్ముల్ విరోధుల్ కారపుల్
నాయెడకా దుష్టబుద్ధికా బ్రినర్తించుచున్నారు; మత్స్యాకాంక్షుల్ మహావీరులై
యుండిమున ధర్మపాశంబుకా బద్ధులై యేమియుకా సేయగాలేకయున్నారు; నేదాంత
వేద్యుండనా నీవే కారుణ్యముకా బూని, బన్నంబు దప్పించుచుకా మానభంగంబు
గాకుండ రక్షింపవే నన్ను; దీనరక్షామణిమున్ను గంధేభనాథుండు గాగ్రహంబుచే
జిక్కి, కష్టంబు వారింపవే యంచు నేకాగ్రిచిత్తంబుతో నిన్ను వేడంగ; సత్తేమనుం
బూని సీరాటముకా దుగించి మత్తేభముకా బోవవే, తుండి, భక్తాభినిం బోవ,
నీ కంటె దైవంబు లేడెందు, నీకెల్ల మాయందు పక్షంబటంచుకా జనుల్ జెప్ప
వాక్యంబు సత్యంబె యానట్లుగా నేలుమీ నన్ను గృష్టా సమస్తే సమస్తే సమః.

మ. బలమున్ గల్గియు నూరకుండిరిటు మ ♦ త్యాజేశ్వరుల్ ధర్మ బ
 ధులుగా నుండుట చేత నీవయిన దో ♦ డ్రో నన్ను నిష్పుట్ల నీ
 విలసదృవ్యకటాక్షవీక్షణములన్ ♦ వీక్షించి రక్షింపుమీ
 చలమున్ బూసక దాసురాలగద కృ ♦ స్థా! దీనరక్షా.

దుశ్శా—యేమిది! వింతగా నున్నది. ఇన్ని చీరెల నెట్టిమిడ్చ గల్గితివి? (మరల లాగు చున్నాడు)

చాళీస—హా! కృష్ణా!

శా. గంధభేందుగ్రుడు నీరుద్రావగ మహా ♦ గ్రాహంబు తత్పాదముల్
 బంధింపక ధృతిదూలి ముక్తి కిరణ్ ♦ పాయంబు లేకే జగ
 ద్బంధున్ నిన్ను దలంప జక్రమున న ♦ వైర్విక మహాదగ్గి గ
 ర్వాంధుం దుంచిగజంబుగాంచితివి కృ ♦ స్థా! నన్ను రక్షింపవే.

దుశ్శా—(చీరెలాగి యథాప్రకారముగ నుండుట జూచి) అబ్బో! ఈమె వలువ లాలుచుటకు నాకువిసుగు జనించుచున్నది. ఇంక నేను విప్పజాల. (చాళీసది ని జూచి) ఇన్ని వస్త్రములున్న నీవేకవస్త్రనని పలికితివే?

భీష్మ—(తనలో) శ్రీకృష్ణధగవానుఁ డీమెయెడలఁ బ్రసన్నుడై రక్షించినాఁడు. (అందఱును వినునట్లు)

ఉ. ఏనును ద్రోణుడున్న ఫల ♦ మేమి? కటా యిటదుష్టబుద్ధిని
 బూనిన యాత్మజాతునకు ♦ బుద్ధిని జెప్పకనన్నున్ ముఖ
 ద్రోణుని ద్రోసి పుచ్చెను బు ♦ ధుల్ మదమందగ కిడ్లరాజమున్
 బూనిదధింపఁ గావలెను ♦ మూర్ఖుని యంధస్థపాలు నిష్పడే.

(కత్తిదూసి ధృతరాష్ట్రునిమీదికి పోబోవును.)

విదు—మహాత్మా! గాంధేయా! కురుకులమునకు వినాశికాలము సమీపించినది. నీవేల తొందరపడవచ్చు.

ధృత—విదురా! ఏమి! ఈ కలకలము. ఏమి జరుగుచున్నది.

భీము—(కోపముతో) ఓయీ! లంధనృపతీ! నీకు గన్నులులేవుగాని చెవులువినరా కున్నవా! ఇంతవఱకును దుశ్శపదరాజనందని యేడ్చిన యేడుపే వినఁబడలేదా. ఎంత మాయకాడవు. (సభ్యులంగాంచి)

మ. పరమ ప్రాభవధర్మ శీలయగు నీ ♦ పాంచాల పుత్రికా నిరా
 దరమున్ జేసి యవస్థజెట్టిన దురం ♦ తస్వాంతు సైరింపఁగాఁ
 దరమే వైరిశిరో విఖండనము ♦ గృద్విక్రమాటోప బం
 ధురతే జోవిభవైక శీలికిని శ ♦ త్పు హృహనిర్మూలికా.

మ. కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధ బాంధవు లనే ♦ కుల్ జూచుచుండంగ, దు
 ప్కరుడై చాళీసది వల్వలాల్చిన జఘన్ ♦ గాదుణ్య హీనాత్ము; నా

కురురాజానుజు దుస్ససేను నుసురుల్ ♦ గోల్పుచ్చి వేవేగ ద
ద్వరవత్సఫలర కబిందువుల నా ♦ స్వాదింతు నుగ్రాకృతికా.

ఇందుకు దప్పితిసేని పితృపితామహులగతికి దప్పిన వాడనగుదును. (చా)పదిని
జూచి) ఓ పాంచాలరాజతనయా! భవదీయ కేశాంబరాకర్ణగమహాపాతకుఁ
డైన దుస్ససేనుని వధించిన చేతులతో నీశిరోజముల నేను స్వయముగా
ముడివేసెదను. అంతవఱకును నీవు వేణిని ముడుచుకొనవలదు.

చా)ప—(సభ్యులం జూచి) సభ్యులారా! ధర్మవర్తనులారా! పాంచాలధరాధీశ్వరుఁ
డగు దు)పదునకుఁ గూతురనై భరతకులాలంకారులగు పాండవులకు ధర్మ
పత్నినై ముకుందునకుఁ జెల్లెలనైన నేనిట్లు లీ నిండుసభయందుఁ బరాభవ
మందడగిన దానసేనా? దీనింజూచి మీహూరకుందురా? నేను వీరికి దాసినా?
దాసినే యగుదునుగాక! ఇట్టి పరాభవమేల నాకుఁ గూర్చవలయును?

భీష్ము—సాక్ష్యమణీ! దు)పదరాజనందినీ!

తే. గీ. బ్రదికియుండియుఁ జచ్చిన ♦ వారిమాడ్కి
దో)సుఁజును నేను నుంటిమి ♦ తో)యజాక్షి
యేమి యనుకొంటివో గాని ♦ వృద్ధనృపుడు
కలుష చిత్తుడు మిక్కిలి ♦ కపట గుఁజును.

ఈ ధర్మసందేహము మమ్ముదీర్చుడని యేలకోరెదవు. ధర్మమూర్తి
యగు ధర్మతనూధివుడే చెప్పవలెను. పరాభవమందితినని నీవు గుండ
వలదు. నీ కావంతయుఁ గొఱంత సంభవింపదు. ఈమర్ణయదురోదరమే
కురువంశనాశసభాజమునకు బీజమై యొప్పును.

కర్ణు—(చా)పదినిజూచి) ఉమ్మడిగొడ్డు విధమున నిందఱపతులతో నేమి సౌఖ్యము
గాంతువు? తగినవానిని వేరొకనిజేకొని సుఖంపుము.

దుర్యో—(తనతొడపైఁ గూర్చుండమని చా)పదికి నైగజేయును.)

భీము—(కోపమతో)

తే. గీ. మహిత ధనరాజ్యసంపద ♦ మగమునంది
సుగుణరత చా)పదికిఁ దొడక ♦ జూపినట్టి
కలుషచిత్తు పెనదొడల సం ♦ గా)మమందు
బొడిగజేయగ శపథంబుఁ ♦ బూనినాడ.

(దుర్యోధనునిమీదికి పోబోవును.)

భీష్మ—వత్సా! శాంతింపుము.

అర్జు—అన్నయ్యా! శాంత చిత్తుండవుగమ్ము.

ద్రోణ—భీమసేనా!

తే. గీ. కౌరవకులంబు మన్నన ♦ గలియ నిట్టి
దుర్జయ దురోదరమొదవె ♦ దోర్బలంబు
జూపసమయమే! యిది; ధర్మ ♦ సూతి ధర్మ
గౌరవముల నిల్పుము మమ్ము ♦ గాంచియైన.

ధృత—(తనలో) అక్కటా! నాకుమారుని శుష్టబుద్ధికి నేనేమని వగతున? (దుర్యోధనుని విలోకించి) వత్సా! దుర్యోధనా! నీకు వయస్సు హెచ్చిన కొలదిని దుష్టబుద్ధులు హెచ్చుచున్నవి. కులశీలములఁ బరికింపకఁ నయోనిజయుఁ బాండవధర్మపత్నియు నగు ద్రుపదరాజనందనికిట్టి పరాభవముగూర్తునా? నీవు భరతవంశము మాపుటకుఁ బుట్టితివని తోచుచున్నది? (శ్రావదించి) అమ్మా! పాంచాలీ! ఎఱిగియో యెఱుంగకనో నీయెడల నెగ్గునలిపిన నాసుతుల దోషముల మన్నించి, భవదభీష్టమెట్టిదో చెప్పము. చేయుటకు సిద్ధముగనున్నాను.

ద్రాప—నాకు వరంబాసంగ నీకిష్టముండెనేని ధర్మనందనుని దాస్యమునుండి విముక్తుఁ జేయుము.

ధృత—అమ్మా! అది యిచ్చితిని. వేరొక వరము గోరుకొనుము.

శ్రావ—ధర్మతనయుని నలువురు తమ్ములును తమతమ యస్త్రశస్త్రములతో దాస్య విముక్తులగునట్లనుగ్రహింపుము.

ధృత—అట్లేయగుగాక! ఇంకొక వరము గోరుకొనుము.

శ్రావ—దేవా! క్షత్రియాంగనలెండువరములకే యర్హురాలు.

ధృత—అట్లయిన మూడవవరము నేనిచ్చెద. నేను ద్యూతమున ధర్మనందనుఁ డోడిన సమస్తసామ్రాజ్యమును నాతని కిచ్చివేసితిని, నీవు నాకు దుస్సలనంటి దానవు.

శకు—(జనాంతికముగా దుర్యోధనునితో) కుమారా! పడిన శ్రమయంతయు వమ్మై నదికదా!

దుర్యో—నాతండ్రి నాప్రియత్నముల కన్నిటికిని భంగము గలిగించు చున్నాఁడు కానిమ్ము. ఈసారి మరల జూదమునకు బిలచి యా దోడినవారు పంజ్రించు

వత్సరము లరణ్యవాసమును, నొకయే డబ్బితవాసము సేయునట్లుగను బం
దెమువేసి యాడుదుము.

కర్ణ—ఇదియొక తీరు బాగుగనే యున్నది. కాని,

చ. సమరమొనర్చి శాత్రువుల ♦ సంపదలకై హరియింపంగల్గుటే
కృమమగు నట్టిమార్గము జ ♦ గంబున నందఱు మెత్తురొద్ది; నీ
దు మదిని శంకపీడికిడు ♦ దోర్బలశాలుర బాండుపుత్రులన్
సమరమునందు గెల్వ నను ♦ జయ్యనబఃపుము కారవాగ్గోడి.

శకు—అది ప్రారంభమునందే సేయఁ గూడదు. ఇక్కడ మనముగిటిమేని ధృతిరా
ప్తుని కృత్యమునకు సమ్మతించిన వారమగుదుము రంజు.

(దుర్యోధన దుశ్శాసన శకుని కిట్లులు నిష్క్రమింతురు.)

ధృత—(ధర్మరాజు జూచి) ధర్మనందనా!

తే. గీ. సీను ధర్మసంఘడవు; చు ♦ రాక్షసులైన
నాసుతులు నీయెడల జేసి ♦ నట్ట నిష్క్రమిం
తంబులెల్లను మరచి మ ♦ దంబు మీఱ
రాజ్యముగొని సుఖంపు మీ ♦ రమ్మ చరిత.

నా కొమరులయెడ బగ మరచిపొమ్ము.

ధర్మ—తండ్రి భవదాజ్ఞ శరమున ధరించెదఁగాక!

భీము—అన్నయ్యా! నీ పెట్టెయేమి?

ఉ. తమ్ములులేం వారెకిని ♦ పిచ్చము పోర్వములేది; యేల రా
జ్యమ్మును స్వీకరించెదవు ♦ జాయకృపాపరిభ్రమిద్ది; ధ
ర్మమిది కాదు సుమ్మ; సమ ♦ రమ్మన శత్రుశిరంబులెల్ల, ని
క్కమ్ముగ చొల్లనేసి, యన ♦ ఘా! మనరాజ్యము దెత్తు నమ్ముమీ.

అర్జు—అన్నయ్యా! వాయునందనా! ఇప్పు డామాటయేల. చొప్పుది కరుణవలననే
మనకు రాజ్యము మరల వచ్చినదని తలంపనేల. పెదతండ్రి యనుగ్రహమే
యని తలంప గూడదా!

ధర్మ—తమ్ముడా! భీమసేన! తండ్రియొద్దకు మనమీ పథులమై యుండవలయును.

దోలు—(ధృతరాష్ట్రనిజూచి) మహీపాలా! ఇప్పట్టున నీవు చేసినపని కడుఁజక్కగ నున్నది. (ధర్మరాజుంజూచి) ధర్మతనయా! గతజల సేతుబంధమునకు విచారింపవలదు. మీపెదతండ్రి మీయెడల గృహవహించినాడు. నీవు తమ్ములతోడను ద్రాపదితోడను నింద్రీ ప్రస్థపురమున కరిగి యథాప్రకారముగ సుఖంపుము. ఇంతేమి కావలయు.

ధర్మ—గురువర్యా! ఇదిఁ గావలసిన దేమున్నది.

—* మాగళమహాశ్రీ *—

భూతలమునకొ బ్రజలు ♦ భూరి సుఖముల్ గనుచు
బుణ్యమతులై వెలయుఁగాతన్
నీతముగ వర్షములు ♦ నేలఁబడగా నెపుడు
నిండు ఫలమియుత పొలంబుల్
భ్యాతిగను రాజునెడ ♦ గాంచుత జనంబు లతి
గౌరవము భక్తిననిశఁబున్
నేతయు సుధర్మగతి ♦ నికొ దొలగకే వుడిమి
నికొ సతమునేలు తతిరత్తికొ.

సంపుటము.

శ్రీరస్తు.
శుభమస్తు.

ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము

పాటలు.

(నాటక ప్రారంభమున సామాజకులందరు కలసి తెరలోపాడెడి ప్రార్థనపాట)

1 కళ్యాణిరాగం—ఆదితాళం.

ప॥ శ్రీ. ల. శ్రీ. నాయకా - స్మర. పారావార, నివాసకా ఖగసాయక -
జయ జయ జయ॥శ్రీల॥

అ॥ప॥ లీలామానుష విగ్రహానిగ్రహానుగ్రహ ప్రికటాగ్రహ ఖలనిగ్రహ॥శ్రీల॥
వాలాయముగ భవత్ పానపద్మములను సదానమ్మిన
బాలకులము - నేటిదినము - ద్రౌపదీవ - స్త్రాపహరణ భేలన -
జేయగన్ - గోరికతోనినున్
మేలుగలుగజేయ మాకుసహాయపడగ గోరితిమోదేవా॥శ్రీల॥

(కామపాల జయంధరుల ప్రవేశమున కామపాలుడు పాడెడిపాట.)

2 కమాచిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ జయంధరా ఓ జయంధరా - మాటమాట నీకేటికితొందర॥జయం॥

అ॥ప॥ రయంబుగను జనుచుంటివి అరయగ - రాజుగారికొల్వకూటమునకా
భయంబునొందక, నాయందు, దయతో
నయంబుగను సంశయంబుదీర్చుము
నయనోత్సవముగ పురమేలయుండె॥ జయం॥

(నారదునిజూచి ధర్మరాజు పాడెడిపాట.)

3 సురటరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ పందనమిడెగొను నారదమునివర్య - భక్తజన యూధమునినాథా॥పంద॥

అ॥ప॥ డెందమా నందమునొండెను దేవాభవ్య దివ్యదర్శనమునమావా
రందరు ధన్యులై వర్ణిలైడరని
పొందుగన్ - దేవర - సుందర - పాదంబుల కిడె॥ పంద॥

(సర్వజనితో నాగదుడు సంభాషించు సందర్భమున పాడడిపాట.)

4 బ్రహ్మగీతాగం—ఏకతాళం.

ప॥ ఆకర్ణింపుము నిర్మలసద్ధర్మచాత్రీ గుణపవిత్రీ॥ ఆక॥

అ॥ప॥ లోకమందరయ సీ క సాధ్యకార్యముల్ వి

లోకింపగావళయ నిజముగన్॥ ఆక॥

నీకు నాల్గుభుజములు వలె - నీతమ్ములు నల్గురుండ

మేలొనని కృష్ణుని నిరుపమానపూర్ణకరుణ

సాక్షి॥ మీయందువరలుచుండె॥ఆక॥

సకల మహిమండలాఖండసామ్రాజ్యపుంజ్యతా ధురీణా

అఖిలధర్మాధర్మనిర్మాణసర్వసద్గుణాధరణా

మిత్రీ॥ శ్రీకరమగు - రాజసూయ - మహాధ్వరము - సల్పుమా

మీకు జయమునమ్ముమా॥ ఆక॥

(శ్రీ కృష్ణదర్శనముగూర్చి ధర్మరాజు పాడడి పాట)

5 బ్రాహ్మగీతాగం—ఏకతాళం.

ప॥ అహోహా యేమినాభాగ్యము - నేట్టిసుదిసము

అ॥ప॥ బహ్మకుమారుడు సనురాజసూ

యము జేయుమునీకేజయమగుననిచ న॥అహోహా॥

ఆహూతనమా యేకరణిని నేనీకార్యమునన్ నిర్వహింతునోయని

తమా తహమనిమది తల్లడపడుతిరి దర్శనమిడ సాక్షాద్విష్ణువు కృష్ణుడు॥అ॥

(రాజసూయమొనరింప ధర్మరాజు నుత్సాహపరచి పాడడిపాట)

6 కమాచిరాగం—ఆదితాళం

ప॥ నీవినికి నిశ్చంకిగనువినుమా - నీకుసాటి - మేటిస్థపుట్టి - యవనిగల రె -

ధర్మనందనా॥నీవింక॥

అ॥ప॥ యేవిధిన్ - యిట్టికార్యమన్ - జేయగల్గుదున్ - యనుచుసందియం

బావంతయుమది నొందక ధైర్యమునహించి కార్యముసాధింపుమా॥నీవిం॥

(భీమాస్తునులతో కృష్ణుడు జెప్పడిపాట)

7 సురటరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ భీమాస్తునులారా - వినుడదె - గోరధ - మనుపర్వతము॥భీమా॥

అ॥ప॥ మీ మానసంబు లలరగ గనుడదె - మించివెల్లుచున్నదె నిద్రజపురి

అదియేస్త్రముడు జరాసంధునిపురంబు నేత్రావంకిరంబు॥భీమా॥

అక్ష - - స్వామినీ - చరియ - సంతయో - వింతగా శ్రీకృష్ణపరమాత్మా.

(జరాసంధుడు బ్రహ్మేశ్వరుడు పాడెడిపాట)

8 పూర్వీకాగ్రాహిక—అదితాశం.

ప॥ ఏమిమాయయో నేడహా - నామది పరిపరివిధముల చెదరుమండె ॥ ఏ॥

అ॥ ప॥ ఈసెయి నేజస్సిందినబాది - యీనాటివరకు యెన్నడెరుంగని

వామనేత్రమదరుచుండట అద్భుతముగావె ॥ ఏమి॥

యేమహిధరమునైనపిండిగ - శేయగలననే సహజధైర్యము

ఏములకరిగినోగద తెలియను- యీసీ మాయ కేమచునుజగతి॥ యేమి॥

(శ్రీకృష్ణజరాసంధులు డైలాగ్ పాట)

9 శ్రీరాగం-ఏక తాళం.

కృష్ణ—ప॥ ఓజరాసంధ నాపలుకులాలకింపుమా

అ॥ ప॥ సాజముగను - న్నాతకులము - శేజముగను - నీకరులము

రాజధర్మముగ నీపుణ్యచిత్తి మాకతమునసీపూజుల - నైకొన - కుంటిమి

॥ ఓజరా॥

జరా— ఏమేమి - మీపలుకు - లమితవిత గొలుపుచుండె

యీమహిమున్నెన్నకు మిముగాంచియెరుగ నదిగాక యేమీ మీకు

వైరినా

కృష్ణ— నీమదమున - నేమరపున - నీవిధమున బల్కెదవే ॥ జరాసం ॥

(శ్రీకృష్ణ భీమాద్వనులతో జరాసంధుడు వదించెడిపాట)

10 కి మాచిరాగము—ఏక తాళం.

ప॥ కొండల నైశు - కరములనిడుకొని - చెండులవలెనాడించు - ను

అ॥ ప॥ దండలులును జరాసంధుండని ధర్మజాడత్యను నెరుంగడే ॥ కొండ॥

దండగుం - డచటగూర్చు - యుండెడెడుడి యనుచుబంపెగా

రండిదెమీరలు గాదీలోకము యేకీభవించియుండినన్ యుండెదరణ

మాదునిల్చి ॥ కొండ॥

(భీమునితో జరాసంధుడు రణమొనర్చు సందర్భమున జరాసంధునిపాట)

11 త్యాగం టూన్.

ప॥ ఇదే తగినమయమగును మనకు తగును బోరగానిలన్ ॥ ఇదే॥

అ॥ ప॥ కదనమునకు సవమల ప్రదేశమదిగొ గనుమాభీమా॥ ఇదే॥

ముదమునక - కదలుమా - కదనమున్ సల్పుమా
పదపద నాహృదయంబు - పరిపరివిధములనుండె॥ ఇదె॥

(శిశుపాలుడు కృష్ణుని కర్ణస్థింబిడుటకు సమ్మతింపక పాడెడిపాట)

12 శ్రీరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ అహూ యేమిహోరమిది - కృష్ణుడు పూజార్హుండట॥ అ॥
అ॥ప॥ మహామహులు మానీంద్రిలు ♦ మాన్యులైన భూసుగులు
మహారాజులీ సభయం దెందరోగల్గియుండ
సాహసించి యీ - భీష్ముడు వచియించుచుండె వినుడు॥ అహూ॥

(శిశుపాలునితో ధర్మరాజు జెప్పెడిపాట)

13 బేహగ్ రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ నలదువలదు జనవలదు త్వరపడజనదు సుకీలా శిశుపాలా॥ వలదు॥
అ॥ప॥ అలుకవహింపక వినునావలకులు - అవనిన్ గనగన్ - పూరుషజన్మకు -
శౌతేమేగదా విభూషణంబు॥ వలదు॥
ఫలమేమీ మీపగలవలననిట పవిత్రచరిత్రుడౌ శ్రీకృష్ణు
బుకరాని - బలుమాటలుబలికెడు - పరమేశ్వరావతారుడు జూ॥ వల॥

(భీష్ముడు కృష్ణుడు పూజార్హుండని వచింప శిశుపాలు దాగ్రిహమున పాడెడిపాట)

14 సిం॥ కమాచిరాగం॥ ఆదితాళం.

ప॥ హీనుని కృష్ణునిగొనియాడుటకై నీకొకనాలుక చాలకున్నది
అ॥ప॥ ఈనా ఖరాసికిదె నీనాలుక వేయిచీలికలుగాజేతున్॥ హీను॥
యేనాడైనను గొల్లన్ - పూజార్హుక - గానిడిరే
యీనాటికి యీభీష్మాచారి నిర్ణయించె గొల్లనిపూజించుట
సహదే— మానవజన్మంబై త్రినవాడు మాధవచంద్రిని కర్ణస్థిబిడుట
అనర్హమనినక నాలుకగోతును శౌర్యధనులు వహ్వరేయనంగ
శిశు— రా నామోలకు మిట్టిపడకుమా
సహ— ఈ నాకాలను మట్టుబెట్టెదో

(కృష్ణునిజూచి శిశుపాలుడు పాడెడిపాట)

15 మోహనరాగం—ఆదితాళము

ప॥ మిడిసిపడకు మిడిసిపడకు నీకుధర్మజుండు అర్హుమిడినయంతనే॥ మిడిసి॥
అ॥ప॥ చెడుకాలము సమీపించె - చెనటీ దిగురణమునందు
గడచిగట్టెక్కెతినని గర్వపడకు గర్వపడకు॥ మిడి॥

(దుర్యోధనుడు మయుసభాభవనమును జూచి పాడెడిపాట.)

16 జంఘూటి రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ అహో కనుల కానందముగ్గ - గన్వడు యీభవనము గనుకర్తా॥అ॥

అ॥ప॥ ఓహో హో॥ ఆహాహా

మహీస్థలిని నిదివరకెన్నడు నేనిట్టి రమ్యభవనము గనియెరుగ్గ
మహానుదినమిది - మహానీయుడగు॥ మయునిర్మాణ ప్రి॥ వీణతగంటిని

(శకునితో దుర్యోధనుడు వచించెడిపాట.)

17 హిం॥ ముఖారిరాగము. ఆదితాళం.

ప॥ మాతులా నాసంతాపమునకు గతము నీతోనే నేమనందు హా నే॥ మాతు॥

అ॥ప॥ ఎంతోసంతోషముగ జని - చింతైన మయుసభగని

స్వాతలమునగ - వెరపొంది - అమితముగన్ - ముదమొందితిగాని

ధృతరాష్ట్ర మహారాజ పుత్రుడనై బుట్టి

ధృతిచెడి ధాత్రిగ - బ్రతుక నానుదుట - వ్రాసెను గాఢోలును హా-

టకగర్భం - ఊహాహా॥

(ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుడు జెప్పెడిపాట)

18 కమాచిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ జనకావిను - ననుదయనుగనుగొనుమా యిదేమనవిజేతు ॥జన॥

అ॥ప॥ కనుగొనపొందువుల్ నైభవచందము

మనకంటెయధికమై - మహిని నెల్లమండె ॥జన॥

వినునేరారాజునను గొప్పయేమికవివిధరాజులు ధర్మజునింగని

వినుతించిరికడు - కాన్కలొసగిరి ॥జనకా॥

(నందగార్భనుసారముగ ధృతరాష్ట్రుడు పాడెడిపాట)

19 ఆనందభైరవిరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ తనయునువినయా - తగునాతగవర్తివై యీతెగువున్ నీమదిబూనన్ ॥త॥

అ॥ప॥ వినరా పెరవారా నాయనుజునిబిడ్డలుగారా
గననీకుమాత్రములేరా - సోదరులుగారా ॥తన॥
కనుగొనకృష్ణనిసత్కృతపూర్తిగ గల్గివర్ధిలుచు ధరణీనంతట
ఘనకీర్తినిగొని మనెడిపాండవుల ఘనమునీమదిని సహింపవా ॥తన॥

(దుర్యోధనునితో సంభాషించు సందర్భమున శకునిపాడెడిపాట)

20 శ్రీరాగం—ఆదితాళం

ప॥ సంతసంబు సంతసంబు సంశయంబునొందకు రాజాధిరాజా॥

అ॥ప॥ చింతవీడుమికజూడు - సుంతయు వెనుదీయక
అంతరంగమందు చింతనొంద పాండునందనుల
వింతగాను ద్యూతమాడి విభవమంతనోడింతు రాజాధిరాజా ॥సంత॥

(సందర్భానుసారముగా విదురుడు పాడెడిపాట)

21 మోహనరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ ఎంతదారుణ మెంతదారుణ మెట్టిదురలోచన యోదుర్యోధనుడు॥

అ॥ప॥ ఎమంతవిషపు హృదయుడయ్యె - సుంతయు గనికరములేక
వంతగూర్ప ధర్మజునిరులు - ద్యూతమునన్ - దోచుకొనన్ - దలచెహా॥ఎంత॥

ధృతరాష్ట్రుండైన సుతుని - దుష్టబుద్ధి వారింపక
కృతకృత్యుండవై రమ్మని - కృష్ణ - సుతున్ - బంపెనట ॥ఎంత॥

(ధర్మజునింగని దుర్యోధనుడు పాడెడిపాట)

22 కేదారగాళరాగము—ఏకతాళం.

ప॥ సోదరా - సోదరా - మీరాక - నాకెంతో
సంతోషము గొల్పెమదిని॥ సోద॥

అ॥ప॥ ఓధర్మనంద నా యీసభామందిరంబు మా
తన నిర్మితముసుమా బాగుగా దిలకింపుము
మోదముతో శిల్పచార్యులు దీనిని నిర్మించె ॥సోద॥
ఆ దెస దిలకింపుము - దగధగిత రత్నఖచిత,
స్తంభసహస్రములుగలిగి
విరాజుల్లు - ఆద్వార - ప్రదేశమును -
గనుగొనుమా ॥సోద॥

(ద్యూత మాడకూడదని దుర్యోధనునితో ధర్మరాజుచెప్ప సంధర్మమున పాడెడిపాట)

23 కాఫీరాగం—ఏకతాళం.

ప॥ అనుజా విను భూధవులకు ధర్మబాదము
నాడుట బాడియె నీమదిబాగానూహింపు
అ॥ప॥ మనలో మనకేనా కలతలు గల్గించెడిమాట ॥అను॥
ఘనులెవ్వరై న గణియింతురె ధర
ద్యూతమాడు యేమహారాజునైన
గాననన్ - మిన్నించు - మనమాడన్ - జనమనుమా ॥అను॥

(ధర్మజునితో దుర్యోధనుడు జెప్పెడిపాట)

24 సురటరాగం—ఆదితాళం.

ప॥ చాలునులే - చాలునులే, ధర్మజ నీసరసమిట్లు
పరిణమించెనా ॥చాల॥
అ॥ప॥ మేలుమేలు నేనెంతో మోదముతో మీతోడ
కాలముగడుపుటకై మిముగోరిబిలువ ద్యూతమాడ
మేలుగాదని - మీలు లేదని - మిక్కిలి నీతులు -
బల్కెదవే ॥ చాలు॥

(దుర్యోధనునితో విడుచును బల్కెడి పాట)

25 హిం॥ తోడిరాగం—ఆదితాళం.

ప॥ మనవినివినుమయ్యా - మది నించుక యోచింపుమురాజా

అ॥ప॥ కనుగొన మాయాద్యుతమునాడగకవిష్టించి
ధర్మజు నొప్పించి

అన్యాయంబగు నాటలనాడి వారి సర్వశ్రీనోడింతువే॥ మనవి॥

దుర్యో— కనులకుగంతలు గట్టితిమా అన్యాయ మటంచు పదించెదవే
జనుజనుమా నీవహంగరిమదిన బాగుబాగు
నగుబాటగువిదురా ॥మన॥

(ద్యూతమాడుసందర్భమున ధర్మరాజు పాడెడిపాట)

26 యమునాక శ్యాణిరాగం—ఆదితాళం.

ప॥ హాశతధృతీ - విధిమమ్ములన్ - యింకెంతజేయ దలంచితో॥ హాశత॥

అ॥ప॥ హాసర్వసంపదలు రాజ్యసర్వస్వము
నానాహూదరుల నోడజేసితివి ॥హాశత॥
యీసమయంబున నొడ్డుటకరయన్
కొనెనన్యక గానగరాదే॥
ఓసర్వేశ్వర కృష్ణ భగవానుడా
నీసత్కటాక్షమేయిక మాకుదిక్కు ॥హాశత॥

(దుశ్శాసనుడు కాశీపదీని సభకు చెప్పుచుండగా కాశీపదీ
దుశ్శాసనులు పాడెడిపాట)

27 కేదారగాళరాగము—ఏక తాళం.

దుశ్శా—ప॥ ఓకాశీపదీ నీవతులేవురు మాకుభృత్యులై
చానులై ॥ఓకాశీ॥

అ॥ప॥ సద్యుతమునందు నిశ్చయ మాకొడ్డినానలెమ్ము
వేగమేరమ్మా తడయక త్వరగలెమ్మా॥ ఓహో॥

చా॥పది—ఓ దుశ్శాసన నీకిదితగునా శ్రేయంబగునా
నీ చార్జన్యము శ్రీనగు నాయెడలఁ బూసతగునా

దుశ్శా— సాధుమతిని త్వరగరమ్ము చార్జన్యమేమి బూనుటేమి

చా॥పది—సాధినినుమి సాధినినుమి

దుశ్శా— ఓచా॥పది నీపతులేవురు మాకుభృత్యులై దాసులై

(సభను దిలకించి చా॥పది పాఠాడిపాట)

28 శ్రీరాగం—రూపక తాళం.

ప॥ లేరే ధర్మాధర్మవిదులు - యీసభక - అరయక॥ లే॥

అ॥ప॥ కూర్చుండై దుశ్శాసనండు - యీనిండుకొల్వనకు
యీరీతి నిర్భీతితోనక - గొనిరాగా - ఒక్కలైనా
తగదనరే

ధీరులే, వీరులే, రణశూరులే నాపతులు - సన్నుంగని
మిన్నకున్నారే॥ లే॥

(శకుని మాయాద్యుతముదలచి భీముడు పాఠాడిపాట)

29 హంసధ్వనిరాగం—ఏక తాళం.

ప॥ పాపముగాని - కోపమురాని - నాపరితాపము
నోపగలేనిక - నా బాహుదర్పమివుడు

అ॥ప॥ జూపెదనానంద - మొందన్వపులింగు ♦ భళిభళి
యని ధన్యులిడ॥ పాపము॥

ఆపరిపంథిశకుని - అఘమనియెంచక నృపుని -
 ప్రిపునజేరి మాకిట్టియావడలు ఘటించజేసెహా ॥ పాప॥

30 (శ్రీరామదీని వస్త్రమును విడుపుమని దుశ్శాసనుడు పాడెడిపాట)

ప॥ విడువిడు తడయక పడతీశ్రీరామి నీవలువను
 విడియిందిడుమా

అ॥ప॥ కడుగడువయ్యెను చూడగ తడయగ నేటికి
 వచింపు నిశ్చంక ॥ విడు॥
 కడుబలుతా - నీవతులిం - దుండిరనా - నీయూహ
 బిడియము పడకుము వేవిధముల మదితల్ల
 డించినను తప్పదుఱా ॥ విడు॥

(సందర్భానుసారముగ శ్రీరామి పాడెడిపాట)

31 బ్యాగ్ రాగం—ఏకతాళం.

ప॥ శ్రీధరతాపసేంద్ర పృథ్విహారీమురారీ - శేషశా
 యీ సిరిమనోహారి శౌరీ ॥ శ్రీధ॥

అ॥ప॥ మాధవారమాధవా - దివ్యప్రభావ - మాన్యస్వభావ దేవదేవ॥
 యీ ధరణీధరముఖాపక దశావతారధారుండవౌ దీనబంధూ
 యీబుర్రార్లుడు - దుశ్శాసనుడు - యించుక గొంకకనన్ను
 బాధించుచుండె బరికింపుమునను - నీసత్కృపను
 యీ సమయమునను॥ శ్రీధ॥

(సందర్భానుసారముగ శ్రీరామి పాడెడిపాట)

32 బేహగ్ రాగము—ఏకతాళం.

ప॥ శ్రీకృష్ణ పరమేశ్వరా - సాక్షాద్విష్ణూ॥ శ్రీకృ॥

అ॥ప॥ నీకృపహాప రావేమీ స్వామీ సర్వాంతర్యామి॥ శ్రీకృ॥

ఈ కౌరవపాంసనులు - యీ కృత్తిమస్వాంతులు
 లో కఠినత్వము బూని - నావలువ లాలువదొడగ॥ శ్రీకృ॥
 నీకరయన్ సహజాదరిన్ యీపరిభవమెంచగన్
 నీకుగాదె లోకరక్షకా - నీరజాత్మ॥ శ్రీకృ॥

(సందర్భానుసారముగా నాచిపది పాఠాడిపాట)

33 యమునాకల్యాణిరాగము - దుర్జపదతాళం-

ప॥ గోకులభూషణా గోపాలకృష్ణా

అ॥ప॥ ఓ కృపాకరా నీసహజాదరిన్ నాచిపదిగానా॥ గో॥
 ఈ కుటిలాత్ముడు, దుశ్శాసనుడు
 నాకోకనొలువ - జంకు నెనన్నా॥ గోకుల॥
 నీకుగాదా - లోకనింద - నొదరినగునన్ - బ్రాహ్మకృష్ణన్
 జాగుసేయకన్ - త్వరగన్ - రమ్మునన్ - ఈతరన్
 బ్రాహ్మగన్॥ గోకుల॥

34 కల్యాణిరాగం దుర్జపదతాళం.

ప॥ దీన,జనా,ననా, దరణా భరణా, నేవా,దేవాదీదేవా ఓవాసుదేవా

అ॥ప॥ ఓనందన,దనా, దీనన్ ననబ్రాహ్మరావా నీవేగావామాకు

సాకీ॥ శ్రీనీలమేఘ తను విలాస ప్రకాశ కొస్తుభమణిభూషణా
 ఓనాగతల్పా, భవత్కల్పితా మహాప్రపంచమున యిట్టి
 మహ్మల్పితబుల్ వికల్పంబు సల్పసమర్థుడవీవుగాదే కృష్ణా

మిత్రా॥గాననన్ - సత్కృపతోఁబూత రిన్ గాచివలువలొసగి
 దుష్టుడైన - దుశ్శాసనుని - మర్ధి - గోవర్ధన - నిన్నే
 మదిసర్ధించితి ॥దీన॥ ంభుము -

(సమంజసు లందరు కలసిపోయి జయహరితీస్తారు)

భా. పూరిక వ్యతిరేకంగా—ఏకతాపం.

ప॥ జయహరితీసికొని ముదముననొను జగజ్జనని సర్వసద్గుణాని

అ॥ప॥ భయహరిణి శాంభవి సురతరుణీమణుల మదుల
విహరించు శర్వాణి॥ జయ॥
సయవిసయవిధేయతతో నిన్నమది - నమ్మి
యున్న నీభక్తులమగు మము
దయతోబోవుము ఆయురారోగ్యసంపద
లిడి సత్కీర్తిని జెలంగ॥ జయ॥

